

1932

СУРМА

Орган
Української Військової Організації.

ч. 1—2 (52-53)

СІЧЕНЬ — ЛЮТЕНЬ.

1932

Марш юнацтва.

Міцніше, юнацтво, єднаймо ряди
В час лиха й неолі країни,
Міцніше, бо знайте, що лише сюди
Благаючий зір Батьківщини!
В кім сила ще є — хай рідний прапор
Несе на раменах могутніх,

Хай дружно співає юнацький наш хор —
Всім славу борцям незабутнім!
Єднаймо думками й бажанням одним,
Не біймося ні смерти, ні болю;
Ми чином, єднанням, змаганням своїм
Україні здобудемо волю!

Польсько - московська згода.

25. січня 1932. р. посол Польщі Патек і комісар закордонних справ ССРСР Літвінов підписали в Москві пакт про взаємний ненапад їх держав. «Сторони — говорять пакт — у своїх відносинах відмовляються від війни, як знаряддя міжнародної політики та зобов'язуються уникати взаємно будякої агресивної чинності й будякого нападу, як самостійно, так і спільно з іншими державами».

З тої нагоди польська преса (включно з опозиційною) висловлює своє задоволення. Так, напр., консервативний «Czas» (28. I. 1932.) пише: «Пакт про неагресію є безумовно поважним чинником миру, обляхшує наш східній фронт і промощує нашія продукції шлях до російських ринків, бо його кінечним вислідом є торговельний договір, на який певно не довго будемо чекати.» Знову вшехпольська «Gazeta Warszawska» (27. I. 1932.) пише: «... В Німеччині зачинає вже рішаючи впливати на зовнішню політику гітлеризм, що голосить з одного боку кінечну потребу відсунути польський елемент на схід, навіть поза лінію довоєнного німецько-російського кордону, з другого боку — заявляється за розбиття Росії і створенням незалежної України. В періоді таких перемін і змагань, вступлення Польщі і Росії на шлях управління і унормовання взаємних відносин, набуває справжнього й суттєвого значіння. То вправді щойно скромний початок, але відкриває далекі перспективи. Тому уважаємо пакт успіхом».

Для нас польсько-російська угода не є ніякою несподіванкою. Вона є логічним завершенням дотеперішньої політики Польщі і Москви супроти України. Це традиційна, в імя інтересів Польщі та Москви, політика порозуміння коштом України. Вона була колись сформульована в Андрусівським договорі, вона казала Катерині післати свої війська на Залізняка й Гонту, вона рівнож була підвалиною Ризького миру в 1920 р., якого логічним за-

кінченням є теперішній пакт про неагресію. Ця політика зводиться до тези: спокійно жирувати на поділених землях України. В дотеперішніх антагонізмах між Польщею і Росією, які нераз виливалися навіть у збройні пересправи, йшло тільки про те, як той поділ має виглядати, бо кожна сторона хотіла як найбільше українських земель загарбати для себе.

Останній пакт про неагресію повинен би остаточно протверезити деяких наших «політиків», із яких одні «визволяють» Україну з допомогою Польщі, а другі з допомогою Росії. Але чи може це переконати отих всіх радянофілів із «Сельробу» та польонофілів з табору Андрюши Лівницького й Петі Певного, яких не переконав Ризький мир та піда дотеперішнього винищувальна політика Польщі і Москви на українських землях, включно з Бригідками, Соловками, паціфікацією, колективізацією, наглими судами, льохами Чеки і т. д. та які усупереч страпній дійсності й усупереч зловому розумові плекали надії на поміч одного ворога проти другого? Чи може це переконати оту галицьку, закаптурену угодовецьку патію, що витпр. з передпокої польських воевід, що жде терпеливо крихти з панського стола, хоч досі тільки подички діставала?!

Вся ця «реальна політика» (без огляду на політичні вивіски всіх орієнтаційних таборів) зводиться до мімікрії, отже — принатурення до вбогої, а то й жахливої дійсності, накиненої ворогом; для неї чужа борня, отже зміна ворожої дійсності, творення нової дійсності, своєї, у дусі своїх ідеалів, та накинення її ворогові. Така була «реальна політика» за Австрії і царської Росії, така була навіть у часах наших визвольних змагань, бо й тоді «реальна політика» мала провід над нацією; не диво, що ми не могли угнатися за полями, що переливалися понад головами «реальних політиків»,

бо вони думкою ніколи не сягали в майбутнє і, ніколи не вміли ні думати, ні чинити самостійно; в такій переломовій хвилині, як зрив нації до незалежного життя, наші «реальні політики» вміли тільки робити угоди з московською демократією, з большевиками, з Денікіним, з Польшею, отже — з ворогами, які втратили владу над нашими землями та які мали ясну ціль: закути нас у найданий пробудженню до волі Україну. Не диво, що наші визвольні змагання покінчилися невдачею і Україну розшматовано.

Тими самими шляхами невдач і зневіри йде «реальна політика» й у нашої повоєнної дійсності. Висуваючи ключ пристосовання до ворожої дійсності, вона вбиває в народі національний патос, дезорієнтує наші маси, зневірює й розкладає. Але тепер вона має перед собою непримирного ворога, що дужчає щораз більше. В огні кривавої боротьби України скристалізувався та засяяв величний ідеал українського народу. Тисячні лави «лицарів абсурду», що виписали на своїм прапорі: «Добути або в дома не бути!» лягли в його обороні під Крутами, під Львовом, Києвом, Базаром, та встелили своїм тілом всі землі України. Вони своїм героїчним подвигом створили визвольну легенду, пробудили сплячих а незрячим показали шлях: до волі через боротьбу! Вони клячуть шпорокі маси українського народу до повного зриву. Лави захисників найвищого ідеалу нації кріпляють

Нова большевицька провокація.

Як відомо большевики зробили в січні 6. р. в Польщею пакт про ненапад. І от, зробивши з поляками угоду, якою закріплюють своє і польське панування на українських землях, поділених між ними договором у Ризі, але яка то угода остаточно

з дня на день. Національно-революційний табор, що вступив на шлях нової, національної революції, розпочав непримиримі боротьбу не тільки з національним ворогом, але й із «реальною політикою». Бо не «реалізмом» з його жебранням охляпів, не «чорними кавами» не «ікрами», «равтами», «поседзеньями у воєводи» змінимо долю нашого народу. Жорстока дійсність що дня переконує нас, що шлях національно-революційного табору правильний і одинокий.

Останній пакт про неагресію між Польшею і Московією це черговий удар по орієнтаційних концепціях нашої «реальної» політики. Він протверезить і тих земляків, що запоморочені несумлінною агітацією ріжних «Сель-робів», Певних, університів та галицьких угодівців, ще й досі мали розпачливі надії на «польську поміч» чи «звільнення трудящих».

Для національно-революційного табору польсько-московська згода це ані протверезіння, ані несподіванка, ані причина до зневіри. Згода наших ворогів тільки гартує тих, що від ворога ніколи нічого для себе не сподівалися. Там більше національно-революційний табор, а разом і цілий український народ не складе і не може скласти зброї та припинити боротьбу хочби на хвилину.

УВО рішуче й незлімно буде прямувати до своєї мети — шляхом національної революції до Самостійної Соборної Української Держави.

дискредитує їх навіть в очах українців, запомотливих большевицькою пропагандою, — большевики пускаються на такі штуки, щоб себе або виправдати, або відвернути від себе увагу:

1) Пускають у пресі вістку, що, мовляв, Ра

звідки моглиб сподіватися небажаних гостей, виставлено вартових, які чергувалися по години...

Демид виклав свої пляни. Він добре знав місцевість, та в нього два товариші служать у 12. уланському полку; сам він також добре знає розподіл коняра того полку, де знаходиться зброя, де телефонні сполучення, де стоїть варт.

Конкретно він пропонує таке: насамперед полем повстанчої акції мав би бути 12. полк уланів. Полк той стоїть в сімох кілометрах од повітового міста, де, крім поліції, не має війська. Найближчий 43. піший стрілецький полк та 6 гарматний дивізіон розташовані на віддалі 40 з лишком кілометрів. 12. уланський полк складається з двох третин поляків і одної українців, разом тисяча шабель. Із українців половина «малоросів», «сахлів», «тутешніх» а половина свідомих загартованих людей, що знають хто вони. Але й решта не менше ненавидить ляхів. Всі ці люди, які не можуть помиритися: як? лях? щоб я служив вірно ляхові? драбіві тому?.. Вони служать, але кожний із них у серці затискає ненависть. Далі Демид змалював, де знаходяться шляхи, які вони... Це проходять телеграфні та телефонні сполучення... А якими силами ми розпоряджаємо?..

— Скільки, местники, маєте сили? — поставив запит.

— Цілий український народ... — відповіли местники. Сила це, якої не вміряєш, здвигнемо її.

— Скільки здвигнули? Кажі, Омелюку...

— Снігірівка. Сороч хлопців як мур.

— Раа! — Гривоць.

дяньська Україна заперестувала в Москві проти пакту про неагресію так, ніби не є відомим, що радянська Україна, будучи колонією Москви (в проводі КПБУ є один «українець» — Любченко!), не тільки не може протестувати проти московського визиску на Україні, а тим більше проти політики Москви за кордоном, але не може навіть нічого робити в себе без волі Москви; отже й той «протест» також був зроблений на наказ Москви, про що свідчить хочби та обставина, що Радянська Україна мовчала й не протестувала, коли йшли переговори про ненапад, а піднесла «протест» аж тоді, коли він нічого не pomoже — по підписанні пакту!

2) Друга штука ще гірша; зараз по підписанні пакту польсько-большевицького, большевики пустили по большевицьких заграничних часописях вістку, (яку потім передрукувала інші часописи),

Ріжне.

Польська преса про женецьке рішення. Краківський «Głos Narodu» (2. II. 1932.) пише: «Сміливість санаційної преси, що зве рішення Ради Союзу Народів у справі «пацифікації» Сх. Галичини «великою перемогою Польщі» є подивудіна». «Всі, яким залежить на тому, щоби нашої політики супроти національних меншин не критикувати, щоби не говорити зле про Польщу, ті всі мусять врахувати дату 30. січня до немилых дат». «Як повідомляє санаційна «Іскра» п. Сато сказав, що випадки, то зн. замаху саботажистів — «не оправдала б з боку влади поступовання, на яке вказують інформації Ради. Одначе я щасливий, коли можу поінформувати Раду, що сам польський уряд свідомий своєї відповідальности і дба-

що, мовляв, в Ржеввіцах (село біля Праги!) відбувся зїзд УВО, і на ньому рішено, в огляду на близьку польсько-большевицьку (!) війну здержатися від дальшої терористичної акції проти Польщі, а підчас війни утворити легіони, що помоглиб Польщі у війні з большевиками.

Просто як той жид: сам бе і сам кричить «гівалт!»: Зробили угоду з поляками, а говорять про війну з поляками; самі підписали пакт про ненапад, а показують на УВО: то не ми, то вони рішили не вести війни з поляками.

Але тим разом виїшла справді дуже дурна провокація, обчислена хіба на легковірність останніх туманів. Принаймні, не говоривлиб про зїзд УВО в чеській селі, де поява нової людини викликає зацікавлення не то жандармерії, але й сільської дитвори!!

ючи про охорону своїх дійсних інтересів, не занедбав застосувати деякі санкції, які послужать без сумніву до того, щоби оминити повторювання випадків, якими тепер займається Рада. Отже уряд покарав одного офіцера і багато рядових жовнірів, а саме військові суди засудили їх на кари тюрми від 4 до 18 місяців, 11 офіцерів і деяке число поліцаїв засуджено на всякі дисциплінарні кари, а крім того усунено 8 офіцерів і 8 поліцаїв. Але з другої сторони не можу не висловити жалю, що польський уряд не вважав за можливе дати відшкодовання невинному населенню, яке могло бути покривдене надужиттями». Отже п. Сато не похваляє способу «пацифікації» і думає, що пошкодованим належить

ПРИСЯГА.

(З циклу «Местники»).

З усіх сторін настигали вістки про настрій сіл; визиск податками, нечувана скрута, нагайка та лайка, ось те, що терпить українське село під лахами. Про це тільки й говорилося. Люде кидалися на всі боки. Большевичилися. Відчай, змора, кльон історії створював найкращу для повстання атмосферу. Кожнісінький пятак на можливість хоч хвилинового ратунку й позбавлення зненавдженого чужинецького панування, бурив людські серця, запалював помстою очі.

— Підемо!. Смерть ляхам!. Помсти!.

Местники розсипалися по селах, вербували людей потім отаборилися в горах, у так званій долині Хмельницького. Стояла тут зруйнована, забута в чагарнику старих лип та ліщини каплиця, і ледви помітно кілька покопирсаних, порослих мохом камяних надгробників. Кажуть, що тут де який час таборив Хмельницький, коли йшов під Берестечко.

— Нешасливе місце — зауважив котрийсь...

— Щастя залежить не від місця, а від сили — відрубав инший.

Тут відбулися сходили з Демидом. Безпосередній звязок із цим живим, рухливим, безстрашним проводирем зрукомили местників. Сотник-кубанець, не знаючи місцевости й людей, понуро сидів, чухрав свою чорну копицю волосся, пильно прислухався та міркував. У темноті всі постаті видавалися залятими тінями. По всіх місцях,

— Дунаїв. Сороч три...

— Два! — Панасе!

— Швидко різунів буде. З Ярів.

— Три! А скільки має Карпо? Він у заставі?

— В заставі — відповів Панас. Ціду півсотню має...

— Разом — вставив Демид — 163 та нас семеро. Це вже боева частина. Але не в чисельности справа. Справа в свідомости, бажанню боротьби, самопосвяти. Хай нас буде не сто сімдесят, а тільки сім, ми зробимо своє діло. Двоє, один — зроблять, багато зроблять. Головне, коли ми ставимо своє життя на карту — бути чи не бути, або пан, або до чорта... Я сам, на власній шкірі переконався, що хоробра і зручна одна людина зробить більше, ніж сотня дурнів, яких треба шхати в бій. А ми таких людей маємо. Ми всі виростили й загартувалися в огні війни. Нас плекало під вічним гнетом, нами погорджувано, нас трактовано як худобину, яку тільки можна гнати канчуком. Всі ми вміємо володіти не лише ложкою, ціпом, але й рушницею, кулеметом... Ми своє докажемо...

Голос Деміда був глухий, ніби виривався з якогось підземелля. Всі слухали, міркували...

Одна Ольга видко не дуже слухала. Сидячи на камені, вона сперлася ліктями о коліна, тісно затиснула в долонях чоло й думала. Вона обміркувала цей рішучий крок. Через її жіночий розум блискавично пролітало безліч найжахливіших думок... Так... Війна. — думала. Все одно! Не має повороту! Ворог у тисячу разів сильніший.

Має він двіста тисяч готового, муштрованого війська. Має гармати, танки, літаки... Має засоби... А ми? Що ми... Чи не божевільня це? Як перемоги? Це ж певна смерть...

— Хай буде певна смерть — казав неначе другий голос. Чи ж не кращим є загинути, але героїською смертю, ніж бути вічним рабом, хамом, якого бють у шику, якого топчуть чоботом і який не має змоги боронитися... Так, краще вмерти... Не всі, хто програє раз, перемажені. Перемаженим є той, хто не відважиться підняти повно меч на ворога. Жанна Д'Арк, безсмертна, що підняла прапор боротьби з ворогом?! Її спалили, але всеж вона перемагла. А наші повстанці? А Наливайко, Павлюк? А слашний Хмель, а вічний Мазепа?... Чи вони перемажені? Ні! Вони впали, але їх діло не вмерло, не загинуло. Воно живе в серцях мільонів людей, воно нагадує кожному — помсти! Помсти за них... Бій ворогові, аж поки не матимемо волі!.. Ні! Тисячу разів ні! Треба повстати. Хай ми згинемо всі, хай нас передупають у тюрмах. Хай нас вшають, але цим не переможуть вони змагань нашого народу до волі...

Такі думи шарпали сумлінням Ольги. А Демид розгортав свої пляни. Сотник-кубанець, поміркувавши, забрав голос. Він пропонував зачекати ще з виступом; він переконував, що міра терпелivosti ще не тріснула, що маса наша не зрозуміє наших жертвених чинів. Ми ще не вросли в свідомість наших мас як щось органічне, щось, що мусять стати одним із найважливіших двигунів нашого визвольного руху... Ми програвши, озбро-

відшкодування». Чи не можна було оминати цього всього?»

До того можна завважити, що твердження польського уряду про покарання війська і поліції є вповні неправдиві; якраз навпаки — сейчас по паціфікації — як свого часу подавала «Gazeta Polityczna» — 409 «шеретових» і 102 старшин дістало відзначення. Однак коли Польща викручується неправдивими твердженнями, то тим самим вона засуджує себе подвійно.

«Gazeta Warszawska» (4. II. 1932.) пише: «Але не є ані миле, ані хосенне, ані потрібне, коли польський уряд примушений на міжнародньому полі признаватися, що сталися ричи, які він потім сам осуджує або коли представник того уряду мусить вислухувати в Женеві прилюдної догани».

Чужинна преса про женецьке рішення. «Vossische Ztg.» (31. I. 1932.) пише: «Ніщо не зашкодило б Союзові Народів, як би поміг меншинам, що благають помочи але це було б немиле для урядів, що гнетуть меншини, а котрим йдуть з підмогою союзники навіть тоді, коли не мають у себе в хаті таких справ. У цьому значинні дуже знаменне було приділення реферату Японії, яка через свою поведінку з Кореєю, надається спеціально на протектора меншин... Якщо Союз Народів після заломання своєї акції в Китаю ще показує, що не може виконати другого свого завдання, себто охорони меншин, — то що залишиться з престижу і довіря до тієї установи?»

«Reichenberger Zeitung» (7. II. 1932.) пише: «Характеристичним для способу полагодження українських жалоб, та й взагалі петицій меншин перед Радою, є передусім факт, що при прийнятті звіту Сата до певної міри ходило про заспокоєння — інакше це не можна назвати —

тому, що звіт цей предложено поодиноким членам Ради останнього дня, безпосередньо перед голосуванням над ним. Проти такого поступовання найбільш енергично протестував делегат Ірландії». Та завдяки промовам льорда Сесіля, Еріха Кольбана та зокрема барона Вайцсекера показалося, як дуже різняться погляди великої частини членів Ради від мінциви висновків звіту, зложеного на власну руку Сатом і його помічниками з секретаріату Під тим оглядом дискусія на Раді являється без сумніву моральною перемогою заступників меншини, що внесла петиції».

«Manchester Guardian» (1. II. 1932.) пише: «Польща дістала догану за події в Сх. Галичині. Цей присуд, хоча сказано його дипломатичним жаргоном і заглажено ріжними застереженнями, остає всетаки одноголосним присудом Ради Союзу і проти нього навіть Польща не сміла виступити. Осягнути присуд, це теж щось значить, але цього не досить, бо він не змінить відносин у Східній Галичині».

Наші угодовці при праці. Наша зовнішньополітична акція має змисел не тому, щоби мала принести нам зараз полегшення нашого стану чи його зміну або якісь сейчасові «реальні користи»; що це було б ілюзією, стверджує черговий раз останнє «рішення» Союзу Народів. Зате ходить нині передусім про це, щоо світ познакомити з нашими національно-державними змаганнями, переконати його про необхідність зміни теперішнього status quo, і на ту зміну його приправити. Тому дуже відрадным є явище, що зі всіх сторін вже чути голоси, які доказують, що чужинці розуміють, що нам не ходить про якісь фіктивні права національної меншини, але що змагаємося за свою державність. От напр. знаменний

голос «Ді Шикаго Дейлі Нюз» (14. XII. 1932.): «Всі нейтральні обсерватори признають се однодушно, що більшість населення польської України хоче державної незалежності, а не чого небути меншого». Або «The New-York Herald Tribune» (26. X. 1930.): «Середні й вищі (українські) верстви змагають до будучої незалежної України, що сягала б до Чорного Моря, збудованої однаково на втрату Росії, як і Польщі». Або «Journal de Geneve» (25. I. 1931.): «І справді, правдиву помилку зробила Европа, яка не вмела переконатися в р. 1920., що не в її інтересі було піддержати Україну і зробити її незалежною».

Якраз в протилежнім напрямі йде праця угодовців; бо вона показує тому ж світові, що українці зовсім не змагаються за незалежність, що навпаки вони прагнуть співжиття з Польщею, що таке співжиття можливе, та що ходить їм тільки про «права меншини», отже про незначні уступки. І під тим оглядом угодовщина є злочинно шкідлива для нашої справи, абстрагуючи від того, що її шкідливість на внутрішнім полі ще більша. Не диво, що поляки, які зовсім до ніякої угоди з українцями не зміряють, всеж завсігди роздувають до величезних розмірів кожний крок угодовщини, що більше, на такі кроки самі наших угодовців провокують; бо все це вода на польський млин і все це досі поляки завсігди використали для себе. Кілько шкоди принесли нам в опінії світа минулорічні переговори з Голуфком, пастирські листи, «чорні кави» і т. д. не потребуємо повторяти. Цікаво, що поляки завсігди провокують угодовців якраз тоді, коли укр. справа за кордоном стає на порядку дня, а потім показують здивованим угодовцям — дулю. Та не дивлячися на це, наші угодовці

є далі кожної хвили готові до послуг ляхам.

Подібно, як минулого року, перед розглядом укр. справи Комітетом Трьох, зачалися польсько-українські пересправи про «угоду», які польська преса розбубнила по цілім світі та які найшли потім відгук в резолюції того ж Комітету Трьох, так і біжучого року, перед засіданням Ради Народів відбулися наради у львівського воєводи з угодовцями; ті наради знов використали поляки, счинивши великий шум про «угоду», «зміну курсу влади», «зміну настроїв українців», «отворення 1.000 укр. шкіл», «легалізацію Пласту і поміч Соколом і Лугам», «засновання укр. університету» і т. д. а на кінець, при барабаннім вогні польської (і світової!) преси, виголосив мін. Перацкі декларацію в укр. справі, на яку за 2 тижні потім злиналися останнє рішення Союзу Народів в укр. справі.

А коли женецьке рішення запало, ляхи місто «угоди», «отворення університету, шкіл, Пласту» ітд: ухвалюють 1) новий закон про військову колеконізацію укр. земель; 2) новий закон про реформу шкільництва, що є смертельним ударом для укр. шкільництва та 3) новий законопроект про самоуправу, що вводить нові безправства супроти українців та легалізує старі. А на кінець ще й дулю показали нашим угодовцям, бо той же мін. Перацкі 8. II. б. р. заявив, що поляки будуть переводити свою політику відносно українців «понад головами українських політиків».

Гідна відповідь. Як донесли часописі, наслідком бойноту української еміграції в Аргентині, збанкрутував тамошний польський банк. При тій нагоді варта згадати, що з метою ратувати польський банк «дотепний» і «відважний» редактор часописі «Przyjacieł Lu-

Імо проти себе піду опінію світу, бо «горе переможелим»... Нарешті, сили наші занадто малі. До того ми коло самого кордону й то ворожого. Большевики й поляки підуть спільним фронтом на нас і ми опинимося в кліщах смерті... Величезна більшість нашого народу пробуває у кліщах лютото московського режиму; там панує кат і смерть, і нам треба ще вичекати лишень коротквий час, коли каш нарід відновить знову 1918. і 19. роки, але з десятирічною силою вдарить на ворста. Цілий нарід! Масою!.. Ще рік, ще два. Зрветься війна. Впаде червона диктатура на Україну, а тоді й нам розвяжуться руки... Тоді за нашими плечима стоятиме сильна потуга й ми без ризика здобудемо свої права. Я так гадаю...

— А я не так гадаю — твердо промовила Ольга.

— Ви, сотнику, були на Соловках?..

— Був.

— Скільки людей там гине?..

— Чотири мільйони.

— За що?..

— За волю...

— Ні! Не за волю. За свою неволю, пасивність... За свою нехить, тупість. Це все роки нашої злочинної пассивності... Без ризика!.. А як он ті чотири мільйони гинуть не з власної волі, безславно, на каторзі, в снігах, без ніякої користі, ані для себе, ані для народу? Сотнику! Ви кажете — без ризика? Ті, що хочуть жити, так не кажуть. Трицять мільйонів люду століттями лягає безліччю своїх трунів і це все добре, бо «без ризика»?!

Трицять мільйонів гне шню перед московським зайдою... Сім мільйонів терплять «паціфікацію», тюрми, знущання від ляха... І ті мільйони не зважаться на один геройський гин! Ризико?! А Колумб? А Гарибальді? А хочби наш ворог Пілсудскі? Що це було? Ризико, відвага!.. І ми не хочемо загинути знеслені на ріллі за плугом, обливаючи себе своїм потом при праці й відлаючи всі здобутки й ворогові. Ми цього не хочемо!.. Хто з вас, местники, хоче залишитися рабом... Кажіть!.. За чергого... Омельку!..

— Хай живе воля!

— Грнцю!

— В бій! До перемоги!..

— Панасе!..

— Воля або смерть!..

Демид прудко зривається на ноги. Його невисока, але барчиста постать швидко заметушилася в темряві.

— Ви, дорогий сотнику, видко, нічого не будете мати, коли хтось хоче вмерти смертю хоробрих, за велику ідею. А коли хтось бажає ухилитися від небезпеки — з Богом! Тому вільний шлях. З нами підуть лише ті... ті, яким перемога, воля краю, вільне життя народу, будучина, слава нації дорожче, дорожче від батьків, матерей, коханих, дорожче власного життя... З часом, коли ми, оці незнзачні, маленькі люці піднесемо прапор збройної боротьби, коли ми розіллємо море вогню, коли струсемо цілою державою наших переможців, коли вони засурмлять на сполох і цілий світ відчує силу нашого гніву, тоді лише розберемо: чи був на це вже час чи ні. Нам дороге вільне

життя, ми кажемо: час! Завжди час! Хай ми не дібемося до остаточної волі, але завдамо біт, низку боїв, збуємо, захопимо маси й не дозволимо, щоб про нас забув світ. А хто боїться жертв, хто боїться добровільно й хоробро вмерти за себе самого, за будучину наших дітей, той помре на чужому фронті, як раб, як царій, зніщо. Нема нам повороту.

— Нема — спокійно сказав Омелько. Та й не треба нам його. Ми не шукаємо повороту. Ми йдем лише вперед. Ми зріклися спокою, ми покочали боротьбу. Ми не знаємо жалю, ми плакаємо помсту. Ми наперекір долі, природі, цілому світові кладаємо виклик і заявляємо: з нами Бог і справедливість! Ми местники, а не раби! Хай безсилі квілять про мир, нидіючи в ярмі. Ми ж втихомиримося тоді, коли на наших раменах замість ворожого ярма спочине рука вільного брата, або коли сокира ката відділить наші голови від напружених рамен. До того часу ми не матимемо спокою... Розіздємо люту пожежу... Хай горить! Нам нема що губити...

Запанувала тиша, яку перервав дужий сотників голос:

— Сталося. Сили, які кермують нами, дужчі за наші міркування. Велика вічна правда говорить вашими устами. Геройські серця б'ються в ваших грудях. Хай буде так! Бій! Починаємо велику війну з нашими ворогами ляхам. Доля судила Україні довгі віки переживати неволю, тягти ярмо Москви й Варшави, але настав час, коли уврався терпець. Чара страждань перепов-

нилась. Україна здобуде свої законні права, запанує над своїми степами, горами, морями. Близько той час, коли маршуватимуть із піснями наші хоробрі полки; коли українські прапори замаяють на наших державних будинках; коли наше море захлюпоче під могутніми панцерниками і дружая пісня, пісня волі сильних веселих людей розіпнеться на тих хвилях, де панували колись славні запорожці... О, тоді ми зрозуміємо посвяту й велич сьогоднішнього менту... Хай живе боротьба хоробрих!

— Дякую, сотнику, — сказала Ольга. Голос її помітно тремтів. Вона підійшла до сотника й міцно стисла його руку.

— Дякую, бо ви зрозуміли нас. Ми мусимо думати всі як один і один як усі. Успіх нашої боротьби залежатиме від нашої єдності, однодушності й незлімного бажання перемоги.

— Тепер, местники, залишається одне. Нас мусить хтось вести в бій. Це не вибір. Поведе нас той із нас, хто найбільше на це заслугує, хто має досить сили на це та бажання. Демид! — Слава! — дружно озвалися местники.

* * *

Прийнявши присягу, местники ще довго нараджувалися. А над ранок на тому місці залишилися, як свідки, порослі мохом, вгрузлі в землю нагробники. На тьмяницю цих можна сміливо поклястися. Але не менше мовчазні й тверді були уста местників, які разом із сонцем, умовившись гаслом, розсипалися по нашій широкій землі.

du», що виходить в Аргентині оголосив статтю, завзиваючи українців до «згоди». В тій статті писав він: «Українці і поляки це розсварена родина і вину того поносять німці(!) які від сорока літ(!) доперва посіяли незгоду між обома братні(!) народи». Далі покликається на «50% мішаних подруж в Галичині», потім, мовляв, хай нас не лякає обосторонний гвалт і терор в Галичині, зате памятаймо за велике завтра, а тому радить він позбутися українцям шовінізму та утворити спільний фронт проти спільного ворога — німця.

Йому гідно відповіла наша часопись в Аргентині «Україна» (Буенос Айрес, 27. XII. 1931. р.); з тої відповіді наводимо деякі уступи: «Не будемо чіпати тих часів, коли на Україні садили хлопа на пал' за те, що ударив панського пса». «Не будемо пригадувати вам, як то пан Потоцькі стріляв до баби тому, що вона звалася Зазуля та, змушена канчуками поспіпак — кувала!» «Чи тямите ви як то й ми й ви стогнали під одним батогом, і тоді ви—й саме ви, поляки — нацьковували на нас і австрійців і москалів і знов за часів небіжки Австрії — роками цілими не дозволяли на творення української школи, а ваші панове Бадені та Потоцькі організували москвофільські партії в Галичині, сіючи роздор між нашим народом». «Ви в той час завдяки вашому шовінізмові нищили нас на кожному кроці». «А чи тямите ви часи виборів в Галичині? Чи памятаєте ваші накази, ваших старостів, побої й морди ваших жандармів? «А тепер підійдім до часів новіших — чому ж ви, ангели згоди, тоді, коли стали вільним народом, не побажали подати нам братньої руки? Чому маючи свою волю, свою державу, ви ще простягали свою пажерливу руку на Галичину? Чому вам забалалося аж Київ де ви й скрутили собі карк?» «Підемо далі! Чи треба вам пригадати мартирологію наших полонених у Вадовицях, Стшалкові, Щепіорні, Калішу, Домбю, Гневні, Бересті Литовським, Тухолі, на Поможу? Чи ви знаєте, що по вашій же статистиці у самім Бересті згинуло від тифу і червінки 80.000 нашої молоді, в однім лише форті графа Берга — 5.000 умерло на шкорбут изза браку соли, яку ви з Америки для полонених даром доставали?» «І ви смієте думати, що ми це забули?» «Може хочете пригадати вам початок існування Польщі в Галичині? Вибори в р. 1922., сотки = тисячі арештів в часі голосування, присуди по 10 років в'язниці за те, що дурний жандарм оскаржив українця, який придивлявся виборам з «антипаньством усьмехем»? А сотні в'язнів, а дикі знущання наказних комісарів та поліцаїв. А заборона науки в рідній мові, а переміна шкіл на чисто польські, а уневажнювання права прилюдности в рідних школах за рідні гроші, а ваші Прушинські, Собінські та Грабські й інші — це ви забули? А сотки звільнених учителів і насильства над ними, а провокація до зміни віри й національності — це чие діло?» «А пацифікація у Галичині, переведена руками ваших синів і братів над нашим невинним селянином? А ті покрівавлені тіла, ті знасилувані жінки та потріскана від батогів шкіра? Нічого вам не каже? А наїзди ваших уланів — як за часів Домейки й Довейки. А руїна всього нашого культурного здобутку? А читальні, бібліотеки, кооперативи, союзи, амат. гуртки?

Це що панове угодолюбці? І ви дивуєтесь, що є УВО, що є терор, що є відплата — і ви ще нині хочете згоди?» «Тих болів, тих тортур, тих мук, задаваних століттями вашими руками, не загоїть ніякий Голуфко, та тим менше «Пшияцель Люду». І коли тут в Аргентині шукаєте ви початків до згоди — то слабкий з вас психолог. Чи ви думаєте, що той рільник, якого ви вигнали з його землі, осаджуючи на неї свого мазура, кольонізуючи його дідизну польськими легіонерами, що той рільник повірить у ваші фальшиві залицяння? Ні, пане, — той зараз зпролетаризований хлібороб ненавидить вас цілою своєю істотою, від нього не ждять допомоги».

«Коли ви думаєте, що таким слабеньким артикулом ви придбаєте клієнта для П. К. О. (польська каса ошадности) — то ви в блуді. Кожний українець розуміє, що гріш уложений у польській інституції — помандрує у Польщі на нову пацифікацію, на денационалізовання наших дітей, на нищення наших шкіл, на будову нових в'язниць, на удержання 50.000 поліції, на польських уланів, на мазурські кольонії. Кому не жаль невинних жертв, хто замість серця камінь в грудях носить, хто забув рідну мову, хто не бачив муки нашого інваліда, хто не знає про руїну в Галичині, хто не чув страшних криків мордованих, хто не бачив конаючих батьків, матерей, сестер, братів, дітей, — той нехай несе свій кривавий гріш в руки ворога, в руки пацифіканта, той може годувати гнобителя — але того: хай прокляне рідна мама, батько; хай забуде про нього рідний край; хай забуде про нього і єдиний, справедливий й великий Бог!!!»

Українці! Наші брати в Аргентині показали нам як **можний** з нас може боротися успішно з ворогом!

Що це є «реальна» політика? На це питання відповів розуміється, (проти своєї волі) один із «реальних» політиків наших. «Діло» з 10. II. б. р. пише: «у понеділок сойм дальше радив над бюджетом м-ства внутр. справ. У дискусії від українців промовляв пос. Ладина. Він сказав, що щойно в соймі зрозумів, що значать слова «балакай до лямпи». Розуміємо, що нас трактують так, наче б ми мали балакати до лямпи, та ми цим не зражуємося (!!!). Виконуємо наш обов'язок (!!) супроти нашого народу. Бо віримо, що прийде хвилинка, що працюючий польський нарід (!!!) призадумається (!) над українською справою та порішить (!!) її разом із українським народом згідно з принципом самовизначення народів. (Голос із Б. Б.: Як ви це собі уявляєте?) Працюючий польський та український нарід уявляє це собі. Голос із Б. Б.: Він саме балакає до лямпи».

Ось ця коротка нотатка передає (проти волі наших «реальних політиків»), як не мога краще, цілу суть «реальної» політики наших парламентарних репрезентантів та радикальної, клерикальної й ундівської партій. Поляки їм кажуть: «балакаєте до лямпи», вони самі знають, що «балакають до лямпи», авсеж таки вони тим «не зражуються», бо вважають, що «балакати до лямпи», це «обов'язок супроти нашого народу»!!!

Нема що казати — «реально»!

Вуличні бої.

Марш через місто.

Коли в місті знаходиться протвинк, то похід озброєних відділів через місто має бути належно забезпечений перед такими несподіванками, як напад ворога з бічних вулиць, обстріл із домів, дахів, тощо. Відділи, що йдуть через місто, мають бути самовистачальні, бо з огляду на труднощі лучби буде тяжко їм допомогти; тому повинні складатися з піхоти, відділу машинних крісів, саперів, евент. і гармат.

З огляду на утруднену лучбу з рівнобіжними вулицями, кольона обмежується на сторожі: передню та задню й висилає рухомі патрулі до бічних вулиць, але тільки для перевірки чи не є в тих бічних вулицях ворог або для закладення в тих вулицях перешкод; по переході кольони, ті патрулі прилучаються до неї. Патрулі не висилається ніколи до рівнобіжних вулиць, бо це означало б їх знищення: рівнобіжними вулицями можуть манювати не патрулі, але тільки сильні кольони (піхота, маш. кріси, сапери). Тому при чинности на більшу скалю висилається до рівнобіжних вулиць самостійні кольони, забезпечені тільки з переду іззаду.

Перед передню сторожу добре є вислати розвідників, у цивільнім убранні, а за ними панцирні авта.

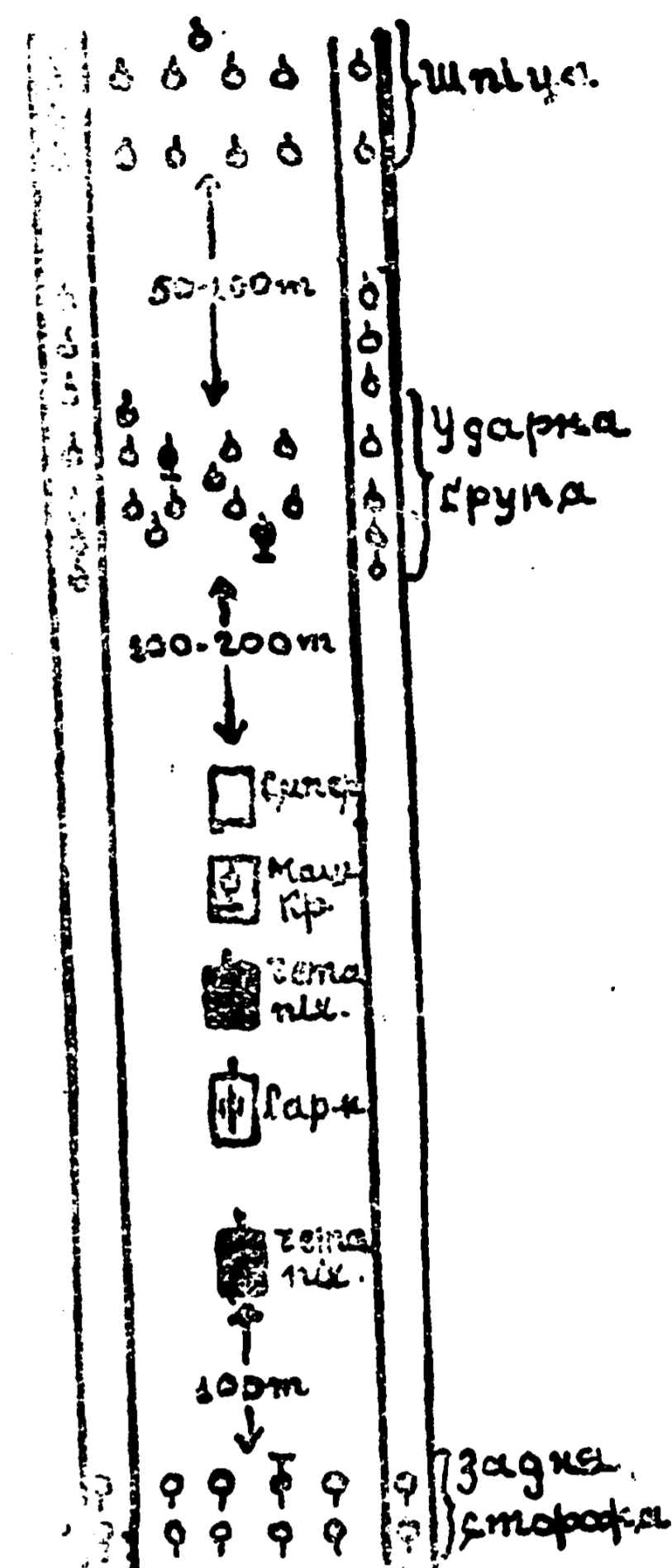
Передня сторожа, складається із двох частин: 1) т. зв. шпїци в силі приблизно 1—2 роїв; всі мають ручні гранати, револьвери й кріси; йдуть вони ростильною двома рядами: попереду йде боками вулиці гусаком (2—3 з кожного боку) і, маючи приправлені до стрілу кріси, обсервують протилежні кам'яниці й дахи; у випадку стрілів із дахів чи вікон, лише ті стрільці—обсерватори відкривають вогонь на ворога, а решта уступає з середня вулиці під стіни та чекає приказів; при шпїці повинні бути провідники, що знають добре місто; 2) за шпїцею, на віддалі 50—100 м. йде дальша частина передньої сторожі т. зв. ударна група, озброєна рівнож ручними гранатами й крісами, а то й ручними і легкими машинними крісами. І при ударній групі, що йде в розстрільній у кількох рядах, по боках вулиці йдуть шпїци стрільців—обсерваторів, що в разі потреби відкривають вогонь на ворога, коли він стріляє з вікон і дахів. Ударна група є звичайно в 2 рази так велика як шпїца.

Головні сили кольони посуваються 100—300 м. за передню сторожою; середню вулиці йдуть машинні кріси, мотодіри, гармати, табор, — а відділи піхоти йдуть або між ними або по боках вулиці.

Задня сторожа формується так само, як і передня, а при менших відділах як шпїца. Добре мати тут готовий до стрілу тяжкий машинний кріс на возі чи авті.

Приклад маршруту кольони силою:

- 1 сотні піхоти,
- 1 чети маш. крісів,
- 1 чети артилерії,
- 1 відділу саперів

На випадок нападу стріляють тільки: шпїца і стрільці—обсерватори. Решта криється поїд мури та посувається наперед.

Коли кольона посувається підчас боротьби в місті, тоді добре, коли супроводять її по дахах домів патрулі, що боряться з ворогом на тих дахах чи коли він стріляє з вікон по протилежному боці вулиці. Ще ліпше, коли кольона йде під охороною машинних крісів, установлених у будинках, звідки є далекий обстріл.

Очищення площі і вулиць з юрби.

Коли хочемо очистити площу від юрби, тоді підсуваються озброєні відділи частиною вулиць, що ведуть до площі, а не концентрично всіма вулицями, бо тоді не дамо можности юрбі вицофатися з площі без боротьби; хіба, що ходить нам про захоплення цілої юрби та не залежить нам на тому, чи вона піддається добровільно чи розпочне з нами бій.

До розпорошування юрби уживають засадничо піхоти або панцирних авт. Кінноти можна уживати лише в початку, коли юрба шойно збирається.

Найліпше, коли відділи посуваються до площі двома рівнобіжними вулицями. На вулицях, якими посуваються відділи, треба здержати всякий рух. Задні забезпечуються стійками, евент. ще й перешкодами. Тим самим способом забезпечується бічні вулиці перед самою площею.

При підході на площу добре поставити машинні кріси на дахах чи горішніх поверхах наріжних домів, що панують над площею. Виходи ву-

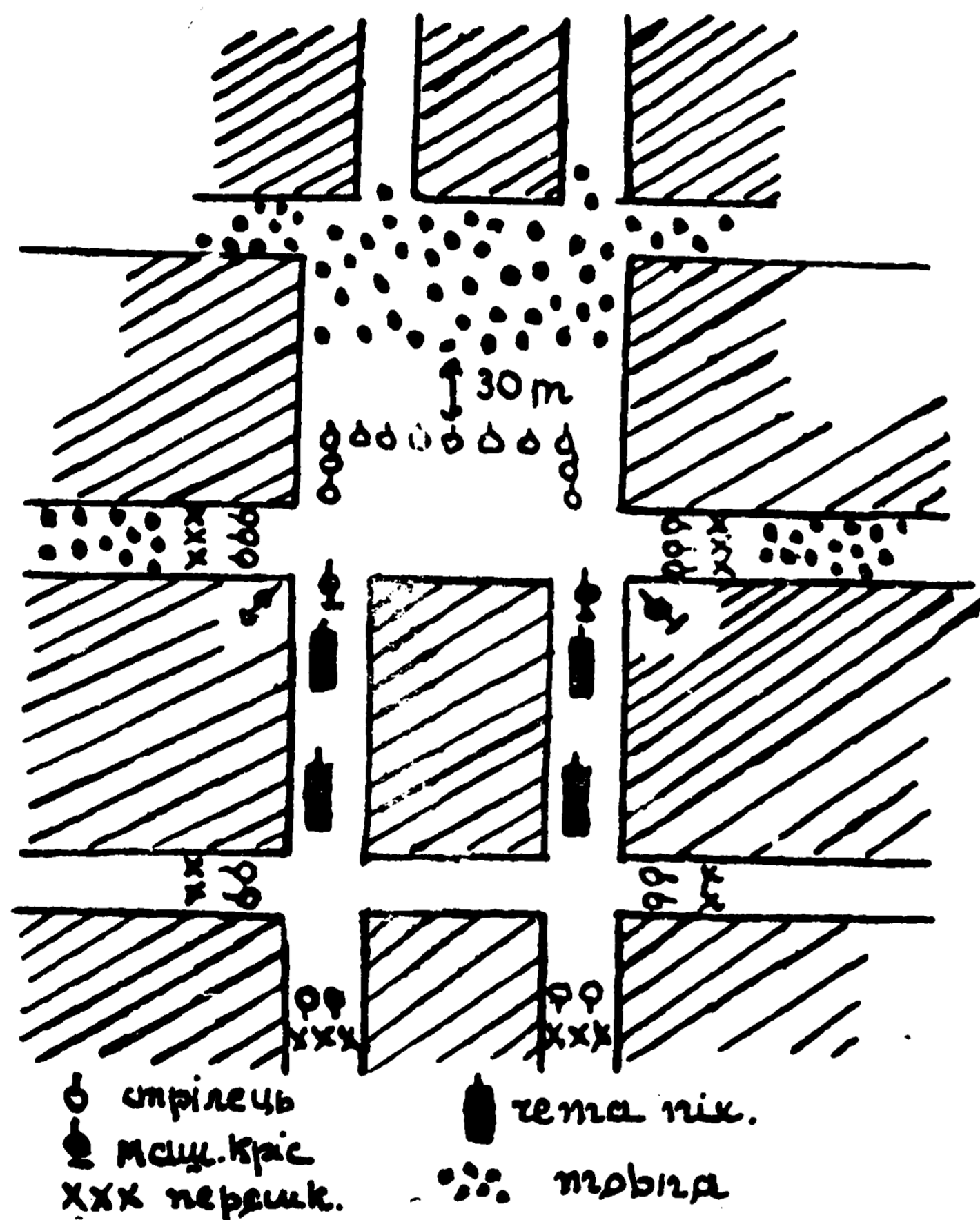
лиць, якими підходить військо, забезпечується машинними крісами, а ще ліпше моздирами піхоти.

По виході на площу піхота утворює чотирикутників. Комендант взиває товпу з рази до розходу, а коли це не помагає, розганяють натовп наперед прикладами крісів та багнетами; коли би й це не допомогло або коли б вже перед тим натовп зачав стріляти, тоді треба стріляти в натовп, найліпше в ноги. Коли напереді знаходяться жінки й діти тоді кольбами здержують напір передніх рядів товпи, зате на заді товпи (де знаходяться мушкетери, а передусім провідники) кидають гранати ручні або крісові. Загалом можуть стріляти машинні кріси і стрільці з поверхів кам'яниць наріжних. (Це прийняте поступовання війська треба мати на увазі, колиб ми творили товпу, а ворог війською!)

Замість стріляння можна по 3. віванні до роз-

ходу, ужити нетрійливих газів (подразливих, слізних), що знаходяться в ручних і крісових гранатах, бомбах аероплянових та димових; спеціально димові бомби ділають панічно на товпу, бо в хмарах диму тратить вона орієнтацію. Крісові і ручні гранати з газами кидається в самий натовп, бо їх відламки ділають слабо і на обмежену віддаль. Затє газові бомби аероплянові і стрільна моздирів піхоти кидається не в натовп, але побіч, хіба, що натовп виступає дуже агресивно. Рівнож можна газу розприскувати при допомозі чоловічих стрільців або з дахів чи вікон домів.

Коли під натиском відділів натовп залишає площу, то за нею посуваються призначені завчасу відділи і вони замикають всі вулиці, що ведуть до площі перешкодами й стійками. У разі потреби можна вивісити написи, які забороняють під карою смерті переходити означену лінію.

Очищення вулиці від натовпу відбувається подібним способом, з тим, що розпоршується натовп до сусідніх вулиць.

Відгородження частини міста є нераз під час боїв або перед ними потрібне, напр., під час розбурювання населення, перешукування домів, тощо. Тоді треба здержати увесь рух вуличний, а вулиці позамикати постерунками та перешкодами з іспанських кізлів, дрозданих вальців, барикадами. Сійки уставляють за перешкодами при входах до домів, щоб вони могли сховатися при стрілянні

власних маш. крісів, уставлених в глибині вулиці, 150—200 м. перед перешкодою вивішують написи з застереженням, що хто перейде перешкоду буде застрелений. Сійки можуть мати газові стрільна, які в разі потреби кидають за перешкоду, або збірники газові, з яких вистрикують газ.

Таке відгородження частини міста не може тривати довго. Тому треба визначити місця для переходу населення за перепустками. При таких місцях треба мати поготівля. На перепустки треба уживати однакових формулярів.

Х р о н і к а.

Судові розправи. 20. I. 1932. р. у Львові, перед судом присяглих, відбулася розправа проти уч. гімн. Вол. Тусевича, обвинуваченого з § 58 за розкидання нелетячих летючок

(УВО) під церквою св. Миколи у Львові; обжалованого засуджено на 3 міс. тюрми.

— Перед тим же судом у Львові, відбулася потім розправа проти Ф. Чайки, селянина

(53 літ), обвинуваченого з § 58 за розліплювання протидержавних відозв; обжалованого звільнено.

— 25. I. б. р. почалася у Львові, перед прис. судом розправа проти був. послів прал. О. Куницького та д-ра Заваликута, обвинувачених з §§ 58, 65, 300 і 308 за виголошування протидержавних промов на вічах; обох обжалованих засуджено на кару тюрми по 6 міс. з відложенням кари на 5 літ.

— 5. II. б. р. у Львові, перед прис. судом, відбулася друга розправа (на підставі оречення найвищого суду у Варшаві) проти В. Процишина і Б. Гевка, обжалованих в злочинах з §§ 58, 59, (УВО) та 166, 167 (саботажі); засуджено Б. Гевка на 4 роки, а Процишина на 1½ року тюрми.

— 8. II. б. р. у Львові, перед прис. судом, відбулася розправа проти І. Т. Мітринги, студ., та Т. Кордуби, молоч. практиканта, обох з Тернополя, обвинувачених в приналежності до ОУН, переховування «Сурми» та зброї. Мітрингу засуджено на 1½ року тюрми, Кордубу увільнено.

— 10. II. б. р. відбувся перед львівським судом, прис. процес проти В. Пастушенка, З. Пузя, В. Кадлубицького, І. Багрія, С. Клима, І. Кравчука, І. Гевка і Я. Порожняка, селян зі Шилів, пов. Збараж, обвинувачених у приналежності до УВО (§ 58): засуджено В. Пастушенка на 8 міс. тюрми, З. Пузя та І. Багрія по 6 міс. тюрми, а інших звільнено.

— 30. I. б. р. відбулася в Комарні розправа проти посла Г. Тершаківця, обвинуваченого з § 305 за промову на вічу; обжалованого звільнено.

— 16. II. б. р. перед судом, прис. в Львові почався процес проти 1) Я. Поповича, 2) М. Сенича, 3) П. Костюка, 4) Д. Березняка і 5) Б. Петришина, обвинувачених з §§ 166 і 167 (підпал); Поповича і Сенича наглий суд вже за це засудив на кару смерті з заміною на досмертну вязницю, знову ж Петришина передав судові присяглих. Поповичеві і Сеничеві тепер суд не визначив нової кари, затє Костюка засудив на 5 літ тюрми, Березняка на 2 місяці вязниці, а Петришина звільнив.

Слідство в справі Голуфка та польська слідча процедура. Перед кількома місяцями заповідали польські часописи, що слідство в справі вбивства Голуфка вже закінчене й його вислід має слідчий суддя оголосити в часописах. А проте недавно польські часописи донесли, що слідство проти Сенишина, Кобільника, Бутрина і Коиська, що їх заарештовано в підозрінні вбивства Голуфка, покінчено. Натомість слідчий суддя в Самборі Длугевич веде проти тих самих осіб слідство за напад на пошту в Трускавці.

Можливо, за кілька місяців довідаємося, що й це слідство припиняється, а натомість розпочнеться проти тих людей слідство за... напад під Печеніжином. Взагалі досить цікава «слідча» процедура: наперед ловлять перших ліпших людей, а щойно потім «слідять», що заарештовані могли зробити. Коли переконаються, що вони першого злочину не зробили, тоді «слідять» далі, бо ануж якийсь інший зробили. Коли взяти на увагу, що за минулий рік було декілька невисліджених злочинів подостатком, а далі «поспішність» польського слідства, то перед згаданими вгорі людьми,

заарештованими початково за вбивство Голуфка, є гарні перспективи — «слідство» найменше 2—3 роки!

Подібну «слідчу» процедуру бачимо й супроти інших людей, обвинувачених початково таксамо у вбивстві Голуфка. Цікаво, що ті інші люде перебувають навіть не в Польщі, а в Чехословаччині. Справа виглядає так: ще у вересні мин. року (отже півроку взад!) заарештувала чеська поліція в півн. Чехії 3-ох українців за нелегальний перехід кордону. Був це якраз час, коли польська та чужинна преса гомоніла про вбивство Голуфка, про напади на поштові амбулянси в Галичині, арешти, тощо, та коли хочби й найменше підозрілий факт зараз звязувано з тими подіями та роздмухувано до розмірів сенсації. Так, напр. звязано з убивством Голуфка 2 польських студентів, що їх як сліпих пасажирів, придержано на норвежськй кораблі в Латвії; то знову прогомоніла в пресі вістка, що вбивники Голуфка були на території ЧСР, та що вдалося їм втекти до Австрії, або що вони перебувають у закарпатських лісах, де вже заряджають облави, тощо. Так було й тут; коли чеська поліція випустила на волю, заарештованих за нелегальний перехід кордону, згаданих 3-ох українців, втрутилася до цього всього польська влада, утотожуючи заарештованих з тими 3-ма українцями, за якими у вересні видано стежні листи за напад на поштовий амбулянс під Печеніжином, та жадала їх видачі як звичайних бандитів, що не мають права азилу в чужій державі. Та заарештовані довели, що вони не мають нічого спільного з нападом під Печеніжином, бо в хвилі виконання нападу були на території ЧСР та що вони не тотожні з тими, за якими вислали стежні листи. Тоді польська влада закинула їм... вбивство Голуфка, а коли і від того вони очистилися, то... напад на пошту в Трускавці; і так один злочин за одним, представляючи до того всі ті злочини, як кримінальні, а не політичні. Беручи на увагу, що полагоджування справи дипломатичною дорогою триває дуже довго, — ціла справа й до нині ще не закінчена, а згадані люде й до нині «очищуються» від закинутих їм злочинів.

Як то люде можуть вислати з пальця цілу історію з увязненням і видачею? 11. січня б. р. в кількох чеських часописах появилася вістка, що, мовляв, на залізничім двірці в Жиліні вдалося жандармерії заарештувати 4. I. б. р. якогось підозрілого українця, а йдучи по його слідах, вдалося зараз зловити в Ліберці цілу групу українців, буцім то бандицьку шайку, яка мала за собою кілька нападів на словацькі та польські поштові уряди: при тому наведено їхні імена, між якими подибуємо імена людей, за якими польська влада вислала стежні листи за напад на поштовий амбулянс під Печеніжином у літі мин. року.

Вістку ту передувала польська, а за нею українська преса в Галичині. За кілька днів польська преса, на підставі «звідомлень своїх кореспондентів із Варшави», писала, що всіх тих заарештованих українців чеська влада видала польським судам, при чому від себе додавала, що це вбивники Голуфка, та що їх негайно перевезуть до Львова. Рівночасно з тим появилася в пресі інформація, що поль-

ська влада відкликала нагороду злп. 100.000. — за зловлення вбивників Ґолуфка.

Та швидко потім з'явилася в польській пресі друга вістка, що заарештовані в ЧСР українці не мають нічого спільного з вбивниками Ґолуфка, але причетні до нападу на поштові амбулянси. До того ніби показалося, що їх чехословацька влада ще не видала.

Та ось з кінцем січня знов польська преса писала, що ЧСР таки видала заарештованих українців, при чому вже згадувано тільки про 3-ох людей, а не про 6-ох, як давніше, та додано, що їх обвинувачують за напад на поштовий амбулянс біля Печеніжина і що їх вже перевезли до Коломиї до розпорядження тамошньому окр. судові, який розписав за ними стежні листи.

Всі ті відомості про якісь арешти в Жиліні та арешти в Ліберці з початком січня б. р., а зокрема про заарештовання тих людей, за якими були вислані стежні листи за напад під Печеніжином, далі вістки про видачу їх Польщі, а тим більше про перевезення їх до Коломиї, є простою фантазією. Початок тим фантазіям дав пресовий відділ польської амбасаді в Празі, який вислав до чеської преси комунікат про згадані вище арешти. Декілька чеських часописів зловилися на той комунікат і видрукували ті фантастичні відомості та дали тим способом тему для писанини та снування дальших фантазій польської преси.

Англіїці в справі члена УВО Дацишина. У справі члена УВО Дацишина, засудженого лядським судом на кару смерті за напад на поштовий амбулянс під Біброю, в половині січня б. р. низка англійських учених, публіцистів та політиків вислала телеграму до президента Польщі, домагаючися уласкавлення Дацишина. Телеграму підписали: Raymond Ves bey; c. Delisle Burns; Kathleen D. Courtney; Canon Donaldson; St. John Ervine; G. P. Gooch; Professor Gilbert Murray; Henry W. Nevinson; A. Maude Royden; Bertrand Russell. Ця телеграма викликала у Варшаві неприємне враження, бо вона доказує, що чужинці цікавляться українськими справами більше, ніж це було бажаним Польщі.

Петиція полк. Р. Сушка в справі тортур у польських тюрмах. З кінцем мин. року вніс до Ліги Націй петицію в справі систематичного гортуровання укр. політичних в'язнів у польських тюрмах полк. Р. Сушко, який останніми роками кількома наворотами сидів у польських тюрмах. Як і можна було сподіватися, в Союзі Народів не діждалася вона позитивного полагодження (про це нище), та не дивлячися на це, свою ціль вона досягнула. Справа в тому, що рівночасно з поданням її до Союзу Народів, її поширено по різних країнах, де вона знайшла широкий відгук у пресі різних держав, а світова опінія просто жажнулася від фактів, що їх петиція подавала. Під натиском тої світської опінії була вона принята Союзом Народів та оголошена в офіційнім виданні С. Н. — При тій нагоді треба піднести, що українське бюро в Лондоні, що то так дуже хвалиться «веденням широкої української пропаганди в Англії» (здебільша це не його робота), відмовилося перекласти ту петицію на англійську мову та поширити її

в Англії; тим не менше й без його помочі її поширено, найшла вона широкий відгук в англійській пресі, а що більше, делегат Англії в Союзі Народів — лорд Сесіль базував на тій петиції свою промову на Раді С. Н. 30. I. 1932. р. Та не дивлячися на прийняття її Лігою Націй, передання її до Комітету Трьох та на Раду Ліги Націй, та не дивлячися на виступ лорда Сесіля, її замнято, не винесено на її підставі ніякого рішення, отже тим самим перейдено над нею до порядку дня. У звязку з тим преса різних країн висловлює своє велике обурення, а, напр. «Reichenberger Ztg.» (3. II. 1932.) так пише: «Звіт японського референта Сато минулої суботи в Союзі Народів треба назвати **полічином у лице людства**». «Ці похорони першої класи відносяться саме до наглого зажадення був. полковника української армії Романа Сушка в справі нелюдських знущань і катувань українських політичних в'язнів польською поліцією. Тому, що українці поза правом скарги до Союзу Народів не мають ніяких реальних законних засобів, то призначено в останній інстанції правильним цей стан, що перед кількома місяцями обурював цивілізований світ. Союз Народів одобрює отже, коли політичного в'язня б'ють п'ястками по лицю (не кажучи вже про копання ногами й ломання ребер), коли йому викручують пальці, коли цей в'язень висить зачеплений ногами в горі, а головою занурений у кіблю, повнім води, коли молодому хлопцеві вливають силоміць велику кількість води, наслідком чого приходить атака удушшення, і це все з тою ціллю, щоб од гідного спожаління і найчастіше невинного видобути зізнання. Преса всіх країн знайшла свого часу відповідну назву для цих грубостей: **методи тортур**, яких і **найдише чорне племя постидалосяб**. Союз Народів, який турбується, до того з ярким неуспіхом, про поладнання різних суперечок, толерує стже те, що в осередку старої Європи, не далі як один день дороги поспішним поїздом від Відня, існує держава, повна слів про цивілізацію, якій переходить безкарно це, що вона доручує своїм урядовцям звірські методи поступовання супроти політично підозрілих членів національної меншини. Так воно є, бо доказано, що самі високі урядовці приглядалися, як підчинені органи тортували українців, але про скаргу не було чути». «Можливо, що Союз Народів і поляки собі взаємно віншують з нагоди цього успіху, бо знову вдалося їм втікти від катастрофално критики. Але сумно представляється така дипломатична перемога!».

В річницю закатовання лядською поліцією бл. п. Ольги Басарабової, члена У В О була заповіджена панахида у катедрі в Станиславові. Однак панахида не відбулася, бо духовники наші зпід стягу угодовця еп. Хомишина відмовилися її відслужити. Та хоч було відомо, що панахида не буде, українське громадянство заповнило церкву та відспівало «Вічная память». Обурене громадянство піднесло думку, щоби на будуче відправляти панахиду в пам'ять блп. О. Басарабової у місцевій протестанській церкві.

Передавайте з рук до рук, з хати до хати!

Ховайте „СУРМУ“ перед ворогами, бо це нелегальний орган.

Ціну 30 сот.
Проситесь силадати в краю на „Політичних В'язнів“.

СУРМА

Орган Української Військової Організації.

ч. 3 (54)

БЕРЕЗЕНЬ

1932

На зов революційних фанфар...

Нарід підняти до чину,
Хай вчує в жилах кров!
Хай серце ударить нестримно на революцій-
ний зов!
Хай вхопить зброю у руки,
рука хай стане із крпці!
Вперед до походу, до слави для України Ца-
риці!
Негаймо станьмо до бою!
Почнім загін, партизантку!
Союзник нам буде віра. Жорстокість і месть
[за трабантку.
За наші села пропавші,
За наші могили розриті,
хай месть нам груди розірве...
(груди в податаній світі)
Селяне!
Це ваше
одняте, ограблене ворогом лютом.
Не дайте сміятись злочинцям!
Напором напружним, скутим,
всі як один,
одним бажанням розплати
і мести! —
ворога маєте збити,
рознести!
Ще нині до бою!

Станьте під брамами Львова!
З кровю кпучою,
з охотою рвучою,
з оком огнистим,
з серцем зарвистим,
з кличем сильнішим від мін
ми з мести зродимо чин.
Ми виріжемо дике насіння
аж до коріння.
Випечем гадам утробу!
Хай змиються кровю вогняно,
на славу нашу багряно,
загравно, далеко щоб чули:
Ми княжі чином вернули!
Вернули з честю, у бою, на галицьку стійку
[весною.
Нечесть ізмили кровю, залізом.
Ганьбу вогнем випікали.
Гори карпатські орлами вкрили. Орлами пол-
[ками там стали.
Тоді то злопочуть побідні прапори. Тоді то
[зрокочуть бандури і кобзи.
За нашу націю, за Україну
долини і гори
у нездобуті мури
здержали, скинули подлий тягар
на зов революційних фанфар...

З нагоди Шевченківських роковин.

Мені однаково, чи буду
Я жить в Україні — чи ні,
Чи хто згадає, чи забуде
Мене в снігу на чужині —
Однаковісенько мені...

Та не однаково мені
Як Україну злії люде
Присплять лукаві і в вогні
ї, окрадену збудять —
Ох, неоднаково мені...

Лунає голос генія Тараса. І каже він: нехай — все одно, що зі мною станеться, щоб тільки моя Батьківщина була вільною, щоб не страждала...

Чи можемо денебудь знайти більш героїчну любов? Там горів ідеал. Яскраво немов сонце. І десять років важкої неволі грів цей ідеал розірвану душу поета, кріпив, не давав передчасно знемогтися, ступіти, збайдужіти, полягти генієві, вливав віру — гарячу, тверду — що колись таки встане вона — сподівана,

дорога воля України, окроплена вражою, злою кровю...

Однаковісенько так, як 85 літ тому, промовляє з могили дух генія і сьогодні... Народ окрадений, закутий. Евразія банкетує. Гуляють вороги та пустошать нашу — не свою землю... А ми?.. Дивимосся, позіхаємо, нарікаємо, блукаємо манівцями, жебраємо милостині, апелюємо до справедливості світа, гуманності ворогів, філантропії чужинців. Дарма! Не болить це їх. Ім байдуже. Справедливість — вона тільки для дужих. Волі не дарують, немов ту милостиню, нікому. Хто її любить, той має сам собі взяти її, власними руками вибрати її з вогню — пожежі.

Прокинулася Україна. Та захлинувшись кровю своїх таких дітей, застоїлася та замовкла... Забрязчали надто важкі кайдаки... І не схвеменилися. А обіздрилися — вже запізно було. Так. Україні сини — діти не відчули в гарячому моменті пожежі божеські слова

генія: «Меті однаково». Не горіла свята любов до ідеалу. Юрба затуманена, темна та голодна... Найвища рація — бог існування для неї: шлинок.

«За шмат гнилої ковбаси у вас хоч маму попроси то оддастьте...»

Чи не так у розпуці кричить пророк?

Страшний, шалений час, у котрому живемо. Скрайній матеріалізм затуманив широкий маси світу. Шалений танок довкола золотого теляти. Оцей матеріалізм вигискає своє тавро на юрбі, робить із цілого життя базар... В оцьому багні повільно тоне й Україна. Комуна, майстер усього злого, неприродного, перекрученого, ставить життя України шкереберть. А за нею інші вороги систематично розкладають життя України як нації.

А ми? Особисті спори, дрібничкові, вузько-практичні та грубоутилітарні інтереси, обмеженість, релігія матеріалізму, розводнені, безкровні дебати, всілякі чужі ідеології, якісь смішні, безхребетні світогляди — вивоняють ущерть наші думки. Правда, любимо Україну, кожний на свій лад, але поза цим не здаємо собі ніяк справи, хто й що таке вона та Україна, чого жадає від нас усіх, без різниці та що нам узамін може дати... Уявляючи собі вільну Україну, висовуємо таки себе на перший плян — бачучи в ній невичерпане джерело наживи, корму для ненажертого, порожнього шлунка.

А час минає рівчосмірно, монотонно. Ми, живучи з дня на день, дуримо себе голословними фразами й не полишаємо по собі ніякіського сліду, як той човен по воді. Аж страшно згадати, що за контраст являємо ми собою в концерті народів. Сорокмільоновий нарід, що

його природа випосадила не як мачуха, але як мати, ситим чорноземом, багацтвами підземними, духовими здібностями, тощо, а ось не грає у світі хоча б такої ролі як маленька Литва, Латвія, Естонія, Альбанія, тощо. Хіба не страшно?

Але чому? Сьогодні клекотить у цілому світі. Ніби — сьогодні мир, але позаочно, скрито, напружено, гарячково іде підготовка до завтрашньої війни. Під півкою миролюбивих фраз та заяв про мир дужих світу цього, горить вулкан, який, хто знає, чи не вибухне вже в найблищій завтра. Гарячково приготуються всі — і переможці й переможені. Скріплюють з кожним днем свої кадри, розбудовують техніку, продумують зброю, страшнішу одну від одної, на знищення свого противника, ворога. Не оминають ніодної нагоди, що лише можна використовують. Настрій, мораль та ідеал ведуть певним шляхом. Одна мета. Знають ясно, чого хочуть. Філософія їх існування та стремління певна та ясна: — Нашій волі та інтересам нашої нації мусить лягти ворожа воля. Горе переможеним! Боротьба в самому розгарі. Нікому не милують, нікому не співчувають, не узнають ніяких формул права та справедливости. Право належить дужому.

А ми, цілий наш народ, по невдалім зриві розгромлені, обезсилені, стоїмо осторонь, відсунені дужими та приглядаємося отому танкові. Не творимо боєвих кадрів. Виглядає немозби не мали ми що боронити. Скріплюємо чужі кадри, чужі ряди. Народ рабів та слуг. Чужому богові служить, живе чужими ідеями, вірить у чужі ідеали та за них може вже в найблищій завтра боротиметься. Хіба не так? Бо він свого бога—ідеалу не бачить.

Ще один день...

(З циклу «Местники»).

У нестерпній жадобі проходила гасне жар розпеченої землі. Сонце провалилось за намяний шпиль гори, і дрібне до великої краплі загуслої крові. В долині Богдана Хмельницького розжарене каміння видикає рештки пристрасної теплоти, а мідяний місяць завів над уєм, мов замерде вагадло годинника. Довгі тіні від свель, каменів та по розвіданих по них сосонів. Вони, байдужі мазки недбалого маляра, застигли на зім'ятому подотниці... Грізна, непорушна таша.

— А як ми програємо... — каже Ольга.

— Треба бути божевільним, щоб вірити в вигру — відповідає Демид.

— І все таки...

— Ми йдемо... Та це ж таке яоне! Боже! Ми програємо. Ми згинемо, а з нами загине кілька сотень людей.

Місяць обливав ці дві постаті світлом. Незаніми нікому стежками через урви, каміння та кущі волючих рослин, спускаються вони в долину, де на них чекає повстанчий штаб.

Сьогодні рішуча ніч. Сьогодні перші сходили передової сторожі боєвиків. Поля, яри та ліси обставлені на милі зірками вартівими, що сполучені між собою гаслом. Всі засоби обережности передбачені заздалегідь. Міцна сторожа так званого швидкого ратунку, озброєна револьверами і грізатами, злягла у трьох найбільш доступних місцях. З півночі — багно, річка та очерет; звід-

ти годі чекати небезпеки. Каміністі шпиді, покриті чагарником зі сходу, закривають доступ із боку міста, до якого від долини Хмельницького — дванадцять кілометрів.

Денис і Ольга йдуть квовлі, обережно. Півдесятої вечора. Збірка повстанчого штабу має відбутися за годину, а перегляд повстанчих боєвих груп у дванадцятій.

— Кращого місця для розвитку воєнних операцій тяжко знайти. Долина оточена горами. На шпиді, що лежить перед нами, ми можемо скупити всі наші сили, а каміністі скли робитимуть нам добрий захист од гарматного вогню. З долини цієї є три виходи. На південь — до села Нестерівки — більш-менш різний шлях, по якому можуть їхати панцерні авта, але нам й треба унеможливити це. На захід — із боку гори Божої — лише невеличкі вузькі стежки, якими леве може продертися піхота. Два наших снайперів можуть цілком зручно відбивати наступ. Третій вхід для ворога цілковито не зручний: це цілий ланцюг більших пригірків і при наступі кожний із них треба здобувати окремо. Невеличкий відділ вояків із кількома снайперами можуть легко стримувати наступ бодай цілого нуреня.

Так розважав проводир повстанців Демид. Він уже добре це все передумав; дні й ночі проходили йому над розбіркою плану нападу на 12. полк уланів, де він мав близьких приятелів. Один із них, що був минулої неділі на відпустці, відніс із собою інструкції, як мають заховуватися вояки-українці а разом його обов'язком було доносити хто, ко-

Наша душа—ідея безкровна, безсила. Вона не є імперативом, паном, який не терпить нічого чужого. Вона готова творити що—хвилі всілякі чудернацькі, безглузді симбіози—співжиття, щоб тільки впливатися блаженим спокоєм. Але коли того спокою нема, струя шаленого століття жене нас кудись у незнане й не питає.

Авсеж маємо зброю, що є сильнішою за зброю наших ворогів, за весь матеріалізм цілого світу. Ця зброя — це мораль, своя думка—ідея, всеохоплюючий ідеал. Це сила. Це підойма всіх подвигів, побід, тріумфів. Тіло можна вбити, а дух ніколи. Оцю силу треба нам скріплювати, розбудовувати фанатично. Нам потрібно свого ідеалу, своєї віри, своєї думки—ідеї. Нас інтереси чужинців не сміють обходити, бо їхні інтереси завжди були, є й будуть для нас ворожими. Той їхній світ добрий тільки для них, але для нас потрібно нашого світу, щоб могли ми довільно, природньо розвиватися та не творити серед народів такого великого контрасту. Ідея та ідеал — це передумсва. Оце одинокі, що не можуть забрати нам, хочби й найзапекліші вороги. Ми повинні знати, чого хочемо і до того чинно, послідовно йти. Тут ходить про —бути чи не бути. І справді, як приготували ми наші кадри на рішення завтра, до якого невідмінним та непозитним кроком веде таки саме життя — такий і матимемо успіх. Це треба вщепити в маси. Створити сталеву колючість фанатизму, об який позібються всі ворожі наступи, немов хвилі моря об гранітне чоло скелі.

Остаточно треба зірвати з привычкою сентиментальності—ідилії, смиренн. о співжиття—симбіози, угодсвщини та вирозуміння чужин-

ли й де нестиме варту, яка сильна варта коло складу зброї, у стайнях, тощо. Все це Демид обміркував. Тепер лишається останнє — виступ...

На місці сходив ще не було нікого. Демид і Ольга чекали, вслухалися в довкілну тишу. Гори мовчали й, здавалось, важко дихали, ніби відчували, що над ними ось-ось має зірватися страшна буря...

— Так починається війна — каже Демид. І хай собі там у Женеві що хочуть кажуть. Хай собі радять, міркують. Ім добре балакати за мир, бо всі вони потребують його. Війна для них руїна, а для нас — визволення. Іх гасло — пануй, наше — визволься! Ми не складемо святої зброї, аж поки на нашій землі не лишиться ані одного ворожого вояка, поки не вийдемо з зачарованого кола поневіряння в рамках чужих держав, де над нами, мов над крілками, пророблюють безконечні експерименти. От пустити б до нашої народу заклик:

«Українці! Знайте, що ненажерливі хижаки бажать закріпити за собою стан посідання на наших землях, а разом із тим гризуться за нагробване... Не піддайтеся оманливим гаслам миру, бо його не існує. Існує вічна, люта жерня: боротьба й горе тому, хто в житті пастиме задніх... Українці! Приготуйте ж ваші плечі до витривалости! Знайте, що муситимете нести на них тринадцятикілограмні торністри, муситимете замість капелюха надягнути сталевий шолома, а замість цигарки, носитимете ябобі. Знайте, що будуча війна, це війна газу, літаків, ковсака. Знайте, що не помежуть

ців, наших ворогів. Це безглуздя, що ми своїх ворогів цілі століття розуміли, їхні права їм признавали, корилися перед їх рацією та плаксиво жебрали належне нам право. Міжтим ми повинні розуміти тільки себе. Наше має бути для нас богом—паном. Тому маємо остаточно переродитися. Занехати рабську психіку підлих слуг—плазунів—рабіє, які живуть для чужини, марнують для неї найкращі сили, стають дешевим погноєм чужої, ялової ниви, сторожать чужі ідеї та на приказ пана безглуздо проливають свою кров, накладають головою за чужі інтереси, як це доказав у світовій війні цілий наш народ—без різниці, чи були то ідеологи, творці нашого національного життя, чи були то наші пани (по формі) чи інтелігенти, годовані чужою культурою, чи півінтелігенти, чи по просту широка маса... Це вже більше повторитися не сміє.

Ми хочемо жити — мусимо відкинути все, що кволе, недокровне, безхребетне. Маємо нашу психіку раба—слуги перетворити на психіку аристократа—пана. Ідейність має раз на все витиснути з нашої розніжненої, дрібничкової, розмріяної, годованої відгадками, базару душі—рабство, а заповнити її незмінливою вартістю ідеалу. Тоді недвозначно знатимем своє місце, ніч нас не зможе звихнути, все будемо готсві, вічно чуватимемо на постою та у пригідній хвилі дамо відсіч.

Ляментуємо, скаржимося, що нас кривдять, але в одповідь бачимо клацати, кровожадні зуби, що кланцають на нас. Тому вчімся нічого не просити, а вільно, власними руками брати свої права. Правда, до цього потреба нам зассбів, зброї, боєдатних борців та далекозорих, непохитних, немов гранітні скелі,

вам при тому ні ваші вселюдські гуманні ідеї, ні великі «вселюдські ідеали». А помежуть вам — ваша вправність, зручність, уміння володіти протигазовою маскою, скорострілом, граватою. Знайте, що сталевий ворожий хобзак не змилується над вами ніколи, бодай би ви були яним завгодно пацафістом, соціалістом і бозначим. Він наповзне, розчавить, знищить і завжди над рештками переможених свій сталевий режым. Горе переможеним!»

— Ех, — каже Демид. Скільки часу, дорогоцінного, болючого часу пройшло поки ми дійшли до такого переконання... а досі... квіління... вбогість... тупоголовий хлоп-радикал і його рабський, рибячий смуток.

* * *

Незабаром ночали сходитися члени повстанчого штабу. Першим з'явився сотник—кубанець, а в пі. одинадцятій були всі на місцях.

Почалися жваві обради над виробленням остаточного плану вимаршу окремих боєвих груп і їх операцій. Посередині повстанських проводирів докладна мапа околиць, на якій десять пальців вимальовує різні комбінації. Згодилася остаточно на плані Деміда, що був наступний.

12. полк уланів, що знаходиться приблизно в сімох-вісьмох кілометрах од повітового містечка, розташований скадронами у трьох будовах, які стоять підряд. Вхід до можливої касарні з півночі з другого вікна якої, на віддалі приблизно ста кроків, стайні. Полкова мацеларія містяться в

проводирів—політиків. Але досягнемо все, коли буде нам дороговказом — наш ідеал.

Вчімся від всіх, що нас можуть навчити ідеалізму. Вчімся від Мойсея, який — борюся та жив для свого народу. Чим були для нього розкоші фараонських палат, чим були для нього почести, влада, коли в його душі жив невикривлений світлий ідеал: звільнити свій народ, завести його до обіцяної землі. І ось отой Мойсей бореться, страждає, досягає. Незвичена віра в ідеал, послідовність, та фанатизм увінчуються перемогою. Вчімся від Леоніда, Вільгельма Теля, Болівара, Вашингтона, Масарика, та багато інших. Як той Леонід маємо зробити та сказати: — Перехожий, як ітимеш до Спарти, скажи, що ми тут полягли, як це велить закон батьківщини.

Ідеалізм не робить чоловіка нездарним, кволим, нездібним до життя, а навпаки додає силу відпорності. Зі сірих індивідів неповоротного, дешевого матеріалу маси, творить дорогий клейнод, тверді сталеві чола гранітних скель—особистостей. Хіба тисячі наших героїв, поляглих од Чорного Моря аж по Сян, хіба вони не були загарті ідеалом? Кидалися вони в вир смерті, щоб перемогти, вибороти мрію мрій — волю України — або полягти! Хіба свята пролита кров мучеників дарма плила? Ніколи! Вона витиснула тавро, яке нестерти злостий руці ворожій, хочби якій дужій. І тільки так можна загартувати маси, скріпити віру та силу духа, роблячи для нас неможливе — можливим. У шаленім часі, в яким живемо нема часу й думати над буденним щастям одиниць. Бо це кується доля та щастя будучих поколінь, цілої нації. Хіба оставити нам рабство і неволю?

Багато в нас балакають про ідейність. На

жаль, у більшості це радше безідейність та брак всякого ідеалу. В нашому родинному житті плекають дрібні «ідеали»: наживи, посад, вгідного спокійного життя, льояльного слуги — громадянина, який ціле життя жадібно слідкує за яким охлагом, відпадком панським. Від найранішого дитинства без вправ у думанні не виказуємо власної ініціативи або коли вже і спромогаємося на щось, то виходить усе дрібничкове, маленьке, карловате. Ми навчені робити все на приказ, несвідомо. Коли й своє любимо, то ця наша любов безхребетна, недокровна; вона не то що не палить, але вона навіть і не гріє. До того додаймо всякі отруйні політичні відпадки чужих ідей, якими годують по чужих школах наївну душу наших дітей, додаймо такі ж «ідеали» різних наших політичних орієнтаційних груп, а матимемо образ нашого «ідеалізму». З цим не можемо України! Якраз оця безідейність і робить нас нездарними: думати, боротися, давати відсіч ворогам одної великої нашої пошатованої Батьківщини.

Тому наша молода генерація мусить плекати та скріплювати моральні сили в себе та в цілій нації. Вона повинна мати у руках зброю—ідеал, перед якою всі вороги безсильні. Повинна вона йти під прапором ідеалу та творчого чину. А будучі покоління України її недвозначно, справедливо осудять.

Право і справедливість не грають ніякої ролі у взаєминах між народами, що мають нерівні сили. Хто має в руках силу, перестав поплинуватися на справедливість.

Г. ле Бон.

окремій будові, де меншає й командант полку, а рівно ж і кілька вищих полкових старшин.

Але найважніше — склад зброї. Яку кількість і якість зброї має до своєї розпорядимости цей полк, нашої розвідці до цього часу не пощастило довідатися, але в кожному разі прикордонні полки мають її досить великі запаси... І заволодіти ними є першим нашим завданням. Охороняють її посилені патрулі, які мають зміну що дві години. Трапляються випадки, що охорону несуть і вояки-українці, і наколи нам пощастить потрапити на певних людей, тоді мотимемо захопити зброю без одного стріла та ще й заки би про це довідався полковий штаб. Але й так, коли охоронятимуть склади зі зброєю поляки, нашим завданням знести їх, що зветься наглухо, тим більше, що віддалі поміж складами і головними касарнями є неменше як метрів двіста.

На північний-захід касарень село з гмінним урядом. Там є сімко чоловік поліції, бо друга сімка гмінного постерунку є в селі Угорську, що віддалене від гміни на п'ятнадцять кілометрів. Ніякого телефонічного сполучення між ними нема. Гміна ж сполучена з містом бруковою дорогою, телефоном і телеграфом. Так само й команда полку. Село українське й надзвичайно не задоволене сьогоднішнім станом річей.

У віддалі півтора кілометра від складу зброї є стара, розбита, зруйнована підчас війни й невідновлена цегольня. В її печах та мурах улаштуємо першу нашу позицію, звідки розпочнемо наступ на склад зі зброєю.

В загальному нашій боеві акції повинні розгорнутися так: ...Акцію розпочнемо вночі. До всіх головних пунктів, на яких зосереджено нашу увагу, приставлено певну кількість людей із проводирями, які найкраще відповідатимуть визначеному завданню. А є тих пунктів п'ятеро. Перший — перетинання в двох місцях телефонних й телеграфних сполучень. Тут мусять бути приставлені люди, які вже мають у цій справі вправу й досвід. Друге — гміна з її поліцейськими; треба вислідити де й хто з них має службу та стероризувати урядовців, з яких більшість наші хруні. Третє — склад зі зброєю; це — найголовніше; від зручності проведення цієї акції залежатиме дуже багато. Четверте — захоплення канцелярії, а п'яте — захоплення касарень.

Початок акції на всіх відтинках мусить наступити одночасно, а гасло наступу дадуть світляними ракетами. Нам конче треба набути певну кількість поліційних та військових одягів і знайти людей, що бездоганно говорять по польськи. Пороблено вже заходи, щоб при зміні варті біля складу зі зброєю, змінити її так щоб на варті опинилися наші люди.

— Ось, панове, мій план — продовжував Демид. Кожна маленька необережність, кожна помилка зруйнує наші наміри. Конче потрібне максимальне напруження, чутливість, такт і розум... В кожному разі в першу чергу треба мати на увазі гірший стан нашого чину, аніж ліпший. Це не принесе розчарування. Я сподіваюся всього, включно до петельки ката на шию, але я переконаний

Вуличні бої.

Оборона будинку.

Більшість воєнних ділань підчас боїв у місті полягає на обороні та здобуванні будинків. Коли противник не має артилерії, тоді вистарчить відповідно приготувати дотичний будинок до оборони та обсадити його. Однак коли противник має артилерію, тоді не обмежуємося до безпосередньої оборони дотичного будинку: в відповідно забезпеченім будинку залишається тільки мала залога, а з рештою оборону переноситься на сусідні будинки, вулиці, площі й огороди, роблячи випадки та противипади на цілім тім ширшій просторі, призначенім до оборони. В тому випадку дотичний будинок буде творити предмет остаточної оборони, коли ворог випер нас із ширшого простору.

Так у першій, як і в другій випадку, однаково треба приготувати будинок до оборони; при боротьбі на ширшій просторі треба ще й приготувати до оборони сусідні будинки, вулиці, тощо.

До оборони надаються найліпше масивні будинки з цегли або цегли, як напр., поштові будинки, банки, уряди, тощо. Ніколи не можна вибрати деревляний дім або такий, що має дах із легкопального матеріалу. Коли є потреба боронити якраз останнього рода дім, тоді наперед зриваємо дах. Щодо висоти, то найліпше надаються до оборони двоповерхові будівлі, положені в якомусь парку чи взагалі серед дерев. Становища для стрільців засадничо не треба вибрати вище 1. поверху, хіба що вимагає того своєрідність положення.

У вибранім для оборони будинку належить передусім забаринадувати всі зайві входи, залишаючи тільки потрібні для лучби і для відходу злого входи, але й при них приготується зазда-

легідь матеріял для евант. швидкого забаринадування їх. Брама й двері замикають із середини, підпирають їх на скіс колами, а зверху обкладують мішками із піском, землею, деревом, тощо, творячи тим способом верству, що задержуватиме ворожі стрільня. Коли є на те час, то добре перед брамою, знадвору насипати землю, а перед тим насипом викопати рів. Тому, що брама є головною ціллю артилерії, то не завадать, коли до того всього зсередини закладаємо різні предмети, як бочки, дрязбини, вози, меблі і т. д., щоб тим способом унеможливити згл. утруднити ворожій піхоті дістатися до середини й по розбитті брами артилерією.

Вінна в партері наперед забиваємо дошками, щоб ворог не міг дістатися до середини. Однак у дошках вирізуємо отвори для стріляння і то на висоті 1.30 метра від підлоги, а найменше на 2 м. від позему землі знадвору (щоб ворог не міг дістатися до стрільниць із вулиці). Потім вікна баринадуємо піском, баями паперу, тощо, і то або цілком (розуміється, залишаючи отвори для стріляння), або (як вікна на поверхах) найменше до висоти 1.30 м. від підлоги. Тим способом забезпечуємося перед ворожими стрільнями. Коли вікна є далеко від себе, тоді пробиваємо між ними в мурі стрільниці.

Бальчони використовуємо для стріляння тому, що мають ширше поле достріту, ніж вікна, й то на боки. Тут також робимо забезпечення: на берегах бальчонів кладемо мішки з піском або дошки, між які всипуємо землю або дерев. У підлозі балькону вирубуємо діри для стріляння в долину до противника, коли він буде намагатися дістатися до дверей чи вікон у партері.

й тоді в нашій моральній перемозі. Я був свідком виявлення ненависти селянства до польських вояків, які верталися 1920. року під натиском кінноти Буденного зпід Києва; селяне масово виходили з сіл і немилосердно нищили польські банди. То було тоді. Шо ж тепер, коли терпещ села увірвався?! Коли не вистачає більше терпіння?! Ненависть села переросла всі можливі межі й варто лише кинути гасло повстання, як тисячі бездоленого люду піднімуться та забажають кари.

— Так... Ми знаємо, на наші села, хутори, міста наплине повільно ворожого війська. Ми знаємо, що почнуться нечувані репресії, катування невинного населення, бо така польська вдача. Але село наше й так зруйноване, а сподіватися чогось кращого не має звідки. Та й положення польської держави не блискуче. Її «доброзичливі» суєди, її політика на міжнародньому форумі, її нечувана внутрішня криза на полі політичному й господарському, абсолютне підірвання світової опінії, все це разом досить значно обезсилює нашого противника. І хай до нас наплине безліч полків. Хай у кожному селі завяжеться бій, але коли ми витворимо такий стан, при якому кожна українська хага, кожний куп, кожний камінь, яр, ліс буде могилою для ворожого вояка, а для нас оборонним шанцем, то можемо бути певні, що навіть сильній регулярній армії боротьба з нами легкою не буде. А такий стан тепер назрів. І ми ще побачимо, хто кого перемаже. Головне — вдалий початок.

Всі уважно слухали свого команданта. Місяць лхав світло. Тиша пила нечутну розмову, яку

слухали тільки горі. Там по скелях вартують чуйні вівтори і ніч допыває пахощі та жар землі.

Після почали розподіляти обовязки і ролі на кожний з п'яток назічених командантом пунктів наступу. Кожну позицію увіжно обмірковували, підраховували кількість боевиків, амуніції.

* * *

Підходила дванадцята година. Місяць уже став у самій середині неба. Наряди закінчені й погляди всіх звернулися на схід. Звідти мигнули тамничі короткі покри-вогники і зараз же згасли. Звідси відповіли такими самими знаками й усі присутні на нараді розійшлися по своїх місцях.

Демид і Ольга піднялися на кроків сто під гору й, засівши за великим урваним уламком скелі, зачали віддих і вдивлялися в темряву. Глуха, мов домовина, тиша, тільки де-не-де мигають тамничі вогники. Ні шелесту, ні гамору, лиш по часі чекання з кількох схилів гір почали спускати на долину низки майже непомітних тіней.

— Ідуть, — шепнула Ольга. Местнички йдуть! Чорні тічі поволі, без найменшого шелесту, сповзали з гір, скель, ніби потічки води, з розмерзаючих ледників. Вони вставали мов привиди, мов ті давно забуті лицарі, що покляли свої буйні голови в оцій долині.

Демид і Ольга чекаючи аж зійдуться вони, аж зіллються в одне грізне тіло, яке розпадеться на цілу низку виконавчих органів з точно означеними функціями. Местнички-проводирі знали своїх людей поіменно й кожний чекав своїх вояків.

зорко і М. Козак; Н. Хамуляк 20 центів; Н. Н. 10 центів. Збірна Й. Семенціва в Смут Рок Фалс: зложили по 2 дол.: Й. Семенців, В. Штокало, П. Дубас, М. Баранюк і Н. Михайлинка; по 1 дол.: І. Круткевич, І. Яримович, Д. Снігур. Ф. Дубас, І. Гарнік, Р. Кручковський, В. Бабич, П. Желізко, Н. Кравчук, С. Болубаш, І. Ткачик, П. Кіт, Т. Бурлака, Т. Кузьмич, Я. Чорний, О. Максимчук, П. Хомишин, Г. Демчук, В. Гречук, С. Осадчук, І. Микитюк, Марія Микитюк, І. Лащук, Н. Камінецький, В. Кравчук, А. Панчук, Н. Лебедич, Я. Черкас, М. Новинка, Юлія Верзун і Я. Литвин; по 50 центів: Н. Кіт, П. Конюх, Н. Н., Н. Н., П. Варик, Б. Рудик і Н. Яранич. Разом 44,50 дол. В Ліберці зложили в січні: Др. В 100 кч., М. 10 кч., П, 11 кч. і С. 5 кч. разом кч. 126.—

Пресовий Фонд УВО. Лев Посацький. Н. М. — 10 дол. (через Обеднання). Катерина і Петро Начмарі, Ст. П. — 5 дол. М. Сухорський і К. Качурак, Ел. по 2 дол. (чер. Обед.). В. Дерлиця, Гартф. — 2 дол. (ч. О.). Гр. Кузь, секр. Ліги Брит. Українців 1 дол. Збірна Г. Тимуха, Нан. — 30 дол. Зложили по 2 дол.: І. Мельник, А. Воробець, Г. Сарчук, М. Савицький, Ф. Мачмур, Г. Небоженко, І. Квасниця, І. Олеськів, А. Ю. Трояк, С. Гришак, Народний Дім в Мічем, Л. Новосад, М. Луцюк і І. Білоросюк; по 1 дол.: І. Фаринюк і І. Луцюк. М. Попик, Дітройт — 2 дол. Збірка б. підстаршин УГА М. Барана і А. Галіва, Н. Й. — 5 дол., зложили: по 1 дол.: М. Бойчук, М. Баран, А. Галів, В. Семянишин і В. Савчак. Збірка І. Поповича, Клівленд — 4 дол. зложили по 1 дол.: І. Бдзізь, І. Попович, І. Филіпів і М. Гапко. Збірка переслана через «Обеднання».

Всім повищим жертводавцям складаємо на цьому місці свою щирю подяку.

Команда
Української Військової
Організації.

Читайте книжки!

Подаємо дальший спис книжок, які можуть використати боевики для самообразовання. Із книжок ворожих авторів, присвоюйте, те, що збагатить ваше знання та що зможете використати для праці в користь нашого народа, а не піддавайтесь ворожим нам ідеям.

Materjały do historii PPS. (1898—1901) стор. 362+307 Warszawa 1911.

George Keunan: Sibirien. стор. 267. Berlin 1890.

Bauer E.: Russische Studenten. стор. 168. 1901. Annaberg.

Iean Longet und Georges Silbert: Asew, Harting et Co. - Hinter den Kulissen der russischen Geheimpolizei und Revolution. 236 стор. Berlin 1909.

Deutsch Leo: Der Lockspital Asew und die terroristische Taktik. Frankfurt 1909.

Kirill: Unter der Flagge der Revolution. стор. 298. Wien 1908.

Hopkins J.: The true history of nihilism: its words and deeds. London. стор. 137.

Dumas Alessandro: I. Garibaldi. Rivoluzione d Sicilia e di Napoli. Milano. стор. 231.

Lazio Alessandro: Felice Orsini. Milano. 1914. стор. 442.

Eugéne Petit: Une Bastille Russe la forteresse de Schlüsselbourg. Paris 1906.

Garibaldi: Memoires. Paris 1898. стор. 312—268.

Krapotkin P.: Memoires eines Revolutionärs. Stuttgart 1900. стор. 290+384.

Terroristes et Policiers. Asew. Harting et Co. Etude historique et critique. Paris. 1909. ст. 251.

Delpech J.: La question Finlandaise. Paris 1899, стор. 27.

Sembratovytch R.: Le Tsarisme et l'Ukraine. Paris 1907. стор. 55.

Аршинсв П.: Історія Махновського движіння 1918—1921. Берлін 1923. стор. 258.

Бокай М.: О разобличителях и разоблачительствах. New-York 1912. стор. 64.

Гарш Э.: В мастерской герм. революции. ГИЗ. М. Л. 1923. стор. 201.

Бернгардъ Л.: Борьба поляков за существование въ Пруссии. Москва 1911. ст. 24+584.

Бернштейн Э.: Германская революция. Берлин 1922. стор. 16+330.

Блоссъ В.: Історія франц. революції. СПб. 1929. стор. 574.

Борьба за Петроград 15 окт. — 6 ноября 1919. г. Москва 1923. стор. 279.

Видунасъ: Литва въ ея прошломъ и настоящемъ. Вильно 1921. стор. 91.

Владимилова Вера: Революція 1917. г. Ленинград 1924. стор. 422.

Возстание в Кронштадте. Прага 1921. ст. 183.

Возстание декабристов. Т. IV. 528+410+436+481 ГИЗ. М. Л. 1926.

Возстание в балтийском флоте 1905—06. г. Прибой. Лен. 1926. стор. 162.

Волланъ зє Г. А.: Мадьяры и націон. борьба въ Венгріи. СПб. 1897. стор. 45.

Parwit M.: Uwagi o powej mustrze piechoty. 1921.

Porwit M., mjr: Zwiady piesze. 1923.

Українці

1. Замладайте по містах і оселях Відділу УВО.
2. Нольпортуйте та поширяйте «Сурму» та інші видання УВО.
3. Популяризуйте ідею УВО!
4. Інформуйте чужинців про визвольні змагання українців!
5. Протестуйте перед своїми правительствоми проти кожного безправства наших ворогів!

Далше промовляйте ідею Української Військової Організації.
Розділ Революційної Мови.

Передавайте з рук до рук, з хати до хати!

Ховайте «СУРМУ» перед ворогами, бо це нелегальний орган!

Ціну 30 сот.
Проситься складати в краю на
„Політичних Вязнів“.

СУРМА

Орган
Української Військової Організації.

5—6 ч. (56)

ТРАВЕНЬ—ЧЕРВЕНЬ

1932

Поклін борцям.

В борні за Вітчизну,
в надсильному дужанню
в могилу Ви лягли
в життя самім заранню...
Обильно землю сю
Ви кровію зросили,
лягли в сталевій зброї
на полі Слави — Ви, Герої!

— — — — —
Офіра ваша — цвіт
дасть живно золоте.
Ваш Дух — овіяло — стяг
на бою шлях

зове!

О, спить, Орлята, спить!
Хай гарний сон Вам сниться далі...
Хай сниться волі час
та й ще свобода день...
Хоч погляд Ваш погас,
хай далі сниться Вам скрижалі,
що снились Вам в життю!

Побідних ждїть пісень!
Безсмертних ореола
вінчає Ваші чола!
Про Вас співатиме народ
лицарський спів рапсод!

— — — — —
До Ваших ми могил
ідемо повні віри;
безмерте духа — чар,
посвята — серця жар,
завзяття в них сил
і величя вся офіри
скріпляють нам серця
надією життя!

— — — — —
Не дармо Ви дали
в офірі кров свою; —
воскресне Вітчизна!

— — — — —
Поклін Борцям, поклін!
І слава!!!

І м.

Адже ви маєте його й напевно ховаєте-бережете десь у найглибшому закамару вашої свідомости.

Ви ж маєте цей записник, що до нього споконвіку вписують утрату когось і чогось найдорожчого. Що потужть в ньому смерть батька-матері, брата-товариша, сестри-милої.

Записник серця.
Візьміть його і запишіть.
А пишть кровю, бо вона — найтрівкіше червю, якого ніщо в світі не зітре, не знищить.

Пишіть.
— Нестало двох чергових Лицарів.

— Червоно-білі кати вбили Голоюда й Пришляна.

— Убили двох вірних синів чорнозему, що жертвували свої буйні голови за усмішку Вільного України.

Оте запишіть у записнику серця.
І горе вам, якщо цього не вчините.
Бо День Воскресення не прийде, якщо цього не зробите.

Отже запишіть! А пишть кровю, бо вона червона — найтрівкіша.
Ніщо в світі її не зітре, не знищить.

Табір „реальної“ політики.

Один із наших письменників недавно писав: «Кожна справді визвольна боротьба — це за кожен раз і в кожному середовищі, де вона повторється, боротьба безумовна і всеціла, боротьба всіх і всіма силами, словом — боротьба на життя і смерть. Визвольної боротьби пів-засобами, пів-дорогами і пів-ділами не має, ніколи не було і бути не може».

Але цю правду не хоче знати опортуністичний табір, що складається з різних політичних груп

і партій, які займаються «реальною» політикою, проповідують «органічну працю» та мають «орєнтаційні концепції». Усіх їх цілує одна сильна риза: всі вони хотіли б «хитро-мудро, невеликим коштом» — «збудувати Україну».

І так одні (уенерівці) вже від років проповідують: українці самі не зможуть побороти всіх ворогів, а що більше, навіть самих большевиків; тому ми вступили в союз із поляками і відступили їм західно-українські землі; за те польські війська

і соборність). Чи не доказують оці слова «реального» політика повну нереальність «реальної» політики? А до того ще й її круглість і безпринципність? Бо як можна інакше назвати це, що УНДО і «незрівняється найвищого ідеалу нації», отже самоцінності і соборності, — рівночасно став на засаді тер. автономії, себто признання польської держави й її кордонів, признання польської расії стану й лояльності перед нею, що означає якраз заперечення самоцінності й соборності? Чи не є це заразом повна капітуляція УНДО перед Польщею й то капітуляція безнадійна, коли самі його «ідеологи» недурять себе ні на одну хвилину», що мають проти себе «все польське громадянство і очевидно теперішній польський уряд», що «польська політична ментальність є у сучасній дійсності непригожа», отже що нічого зискати не можна?

Капітуляцію видно і у радикалів, що досі вимагували кулаками на «угодове УНДО», а тепер пішли на співпрацю з ним у «Просвіті». тощо, а недавно устами свого парлям. представника заявили в польській сеймі, що вони «не виступають ні проти польського народу ні проти держави польського народу», та й це поставили безнадійне питання: «скажіть, що маєм робити, щоб бути лояльними»; знова, будучи членами П. Інтернаціоналу, годяться із ним на непоручність польських державних границь.

Капітуляцію видно й у різних установах, на чолі яких стоять «реальні політики». Видно її зокрема у Рев. Союзі Кооператив, що рішив брати участь в «Гаргах Востоків»; видно її в українським шкільництві, де забороняють Шевченківські концерти, опоганюють наші визвольні змагання переслідують за участь в панахидах по Січових Стрільцях, Басарабовій, Лябовичеві та ин. зате устроюють концерти в честь Пілсудського і Мосціцького та вчать «еще Польська не згінула».

Та ця капітуляція табору «реальної політики» почалась уже давніше. Вона вже сильно позначилась ще перед двома роками в заяві осуду сабо-

тажної акції 3-ма партіями (УНДО, радикали, едеки), у католицькій партії, що в листі еп. Хомшина віддалася на ласку і неласку Польщі, обіцяючи «все і всюди зазначувати нашу лояльність», у переговорах з Голуфком, «чорних кавах», «осадженнях у воеводи», тощо.

Однак тоді, а ще більше перед тим цю капітуляцію закривали високопарні слова про «самоцінність і соборність», про «найвищий ідеал української нації», і це баламутило широкі маси. Хоч і тепер ті фрази є також, але вони зовсім гадані плані і тяжко, щоб кого вони вже баламутили.

І якраз це одно позитивне у цілій справі. Позитивне з двох причин: по—перше тому, що цим ясно зазначається капітуляцію дотеперішнього політичного провду; із того приводу годі попадати в розпук: бо є це капітуляція тільким того провду, а не цілого українського народу, не широким народних мас, які зовсім не переходили «політичної кризи», не відчували потреби «нової, реальної тактики» і не домагалися переходу на «нові позиції реальної політики». А по—друге тому, що цим ясно зазначається різницю між двома таборами: опортуністичним табором «реальної політики» і революційним табором визвольної політики. Чим ця різниця ясніша, чим поділ глибший, тим менше баламуцтва, тим ліпше для політичного виховання й орієнтації широким мас, тим легша праця табору визвольної політики, тим більші шанси на вигру того табору і тим ліпше це для нашої визвольної справи.

* *

У нашій війні—революція є також війною—не ходить лише про рішучість і здатність, але також і про добре обдуманний план відносно організації усіх сил та про єдиний провід.

Т. Масарик.

ють перегукуються. Батько може «уприну від податків рве. Дяк прийшов і обдер нас т люд.

А діточки—ім що? Як те зрісно. А серце все таки радіє. Будуть з них, думаєш, люди не такі як ми. Не царські, а такі свої! Збуряться бувало хлопці і про Україну читають... А ти старий слухаєш, слухаєш і ово дурне слово криється. Так то воно. Ах, колиб літа повернути! Гризбе! Коли чуєш і те-ї те, коли знаєш: ага, значить дурили тебе, хлопце! І піп тебе дурив і цар дурив. І нема на світі нічого, крім брехні, а правда, коли хочеш узріти її, це сила твоя, а силов усе перебореш... Тото воно!

Думаєш отак, а діточка біжить до школи. У них торбинки, а на них пупка мати ознаку України кожній дитині вішала. З тов ознаков, біжки, дитано, до школи і вчяс. А відостеж, дитино, підеш з нвов правду своєю добувати. Бо поки вогор у нас господарить—добра не сподівайся.

Аж то одного разу, приходить, моя онука зі школи. Очі заплакані, сумна. — Агий, серце! Що тобі, Оленко, сталося? Головінька болить? Наврочили?... Ні, д дю. — А щож?

Мовчить.

Віплакалась дитина і розповіла. І довідався, що лярвисько польська, воєньська, пробачте.. (слово не йде на язык)... тава учителька, ознаку дітям з

торбинку мовтінала і набила дітей і лаялась словами гидкими, що навіть я, хлоп, не втєвби так.

А мене це мов окропом полив. Заходив я і місце не знаходжу. Взив торбинку, подививсь. Отут той невинний значок було вішито, а тепер лиш діра. І згадав свої царські ознаки. Серце забилось—що, думаєш зробивби ти, Юрко, колиб так тобі волось хто ознаку твою зірвав?

Взив я отак поважчену торбинку в руку, добру палицю і пішов. Зайшов просто в школу. Там ся на вчительку запитав. Кажуть на оцапір пішла. Ну, думаю, зачекаю. Сів під шолов і сиджу. Вийшла служниця і забалакав з нвов.

Над вечір приходить. Пані тава, знаєте. Встав я і «славаюсу» проказав, прошусь на слово. Увійшлисьмо: що вам?—каже. А я їй торбинку показую і—то ви, кажу, ото дітям торбинки попусти?

—На ніх каже трізуби були, а...

І не договорила. Як звів палицю, як тріснув. Одразу отєв. Гримнула долів, а я і ногов, ногов. Юка полилась, а у мене ніби радість. Ніби гадаютого бь. І серце моє сміється. Збив на чорно, а відтак пішов сам до поліції, бо душа моя, ніби обмита стала. Царські ознаки більше не некли мене, а вмірати кожний мусять.»

Вуличні бої.

Боротьба за частину міста.

По вибуху в місті розрухів (бунту, повстання) може наступити таке положення, що або нечисленне військо в очікуванні допомоги, переходить до оборони, обсаджуючи тоді найважливішу частину міста, — або збунтовані (повстанці), без огляду на свій дотеперішній успіх, переходять до оборони, хочби тільки тому, щоб перевести організацію своїх військових сил і команди, щоби наладити справу харчів для себе й для населення й т. д. Отже, і перші, і другі примушені уступити від засади: безпереривно атакувати ворога аж до певного його розгрому.

В таких випадках мова буде про обсадку й удержання якоїсь частини міста, звичайно найважливішої, отже, такої, яка найліпше надається до оборони (напр. відтята рікою від решти міста, горішня, тощо) та яка має такі будинки й заклади (електрівня, почта, телеграф, телефонічна централя, водотяги, газівня, цитаделя й т. д.), удержання яких дуже звязане взагалі з опануванням міста.

Автім і на початках розрухів кожна сторона буде намагатися захопити саме ті важні об'єкти в місті чи цілу частину міста, де такі об'єкти сконцентровані, та звідси буде робити wypadki проти ворога. Важливим є при тому, щоб не розпоршувати своїх сил (що є характеристичною помилкою при вуличних боях!), але концентрувати удари на найважливіші місця противника, отже, напр. старатися зловити провідників розрухів, згл. команду війська. В таких випадках чинити треба швидко, бо дорога кожна хвиля.

а) Оборона частини міста.

Коли маємо охоронити якийсь важний заклад (напр. електрівню), то не вистачить обсадити самий будинок, а треба зробити довкола нього цілу оборонну смугу обсаджуючи відділами й підготовляючи до оборони сусідні будинки, площі, вулиці. Сам хоронений будинок творить центр оборони. Використовуючи цілу ту оборонну смугу оборонці ведуть чинну оборону, отже, роблять постійні випадки та протинаступи.

На основі самих засад приготують рівнож оборону певної частини міста. Найліпше, коли ця частина є відокремленою цілістю, напр. відділена від решти міста рікою, садами, площама, залізничною лінією, вище положена тощо. Наперед визначаємо центр оборони, найліпше приблизно в середині даної ділянки. На такий центр надаються масивні державні будинки, казарми, цитаделя й т. п. В центрі, зрештою доволі обширним, иробує команда, головні резерви, екклади муніцип., поживи, приміщення для полонених і т. д.

Далі, залежно від напрямку сподіваного наступу ворога, ділимо цілу смугу на райони оборони, яких кількість і величина залежить од кількості й якости наших сил, як рівнож од ваги і умов оборони. На кожний випадок призначаємо відповідні відділи з командами, що зараз приступають до підготовки дотичного району до оборони: баривадууть та фортифікують дома, площі та вулиці, що ведуть до головного центру оборони, нагороджують муніцип., поживу, наладнують лужбу, яка є надзвичайно важливою (найліпше визначити 1 спеціаліста на кожний район); команди районів ділять свої сили на обсадку вулиць та домів і на резерву; всімі визначають центр оборони

району, що є місцем остаточної оборони оцієї вулиці (районової) оборонної смуги.

Підготують тим способом усі райони, підготували ми цілу частину міста до впертої оборони. Ця оборона має полягати з одного боку на ставленні завзятого опору ворожому наступові на кожнім зрубі мурів та на кожнім центрі вулиці, — а в другого боку на постійних випадках та протинаступах оборонців. Якраз чинна оборона не дозволяє ворогові тісно оточити цілу оборону частину міста, отже не дозволить перервати лужбу з зовнішнім світом. Крім того, чинна оборона (постійні випадки) мучить і деморалізує противника; відповідна пропаганда між ворожими відділами довершує деморалізацію ворога.

Коли ж оборонці не ведуть чинної оборони та коли не мають допливу помочи іззовні та коли до того всього не вдається їм здеморалізувати ворога, тоді скорше чи пізніше вони мусять підлягти ворогові.

б) Наступ на частину міста.

Коли противник опанував частину міста, тоді треба підготувати пляновий наступ на нього. Занята нами частина міста, відповідно підготована до оборони на випадок наступу ворога, творить тоді для нас рівночасно базу для наступу.

Наперед треба прозвідати: 1) де противник та які його сили й технічні засоби, 2) де провід ворога, 3) де його центр оборони, 4) де найслабше місце противника. На підставі тих відомостей треба визначити на пляні міста розполог сил ворога, поодинокі фортифікаційні вулиці й дома, райони й центри оборони, лінії комунікації, сітку телефонічну, водопроводи, електричну сітку й т. п.

Відповідно до того, наступ ведемо концентровано, кількома кольонами в напрямі до головного центру оборони, з тим, що одна кольона веде головний наступ. Концентричний наступ змусить противника розпоршити свої сили по різних напрямках. З другого боку ті, що наступають, не сміють надто розпоршувати своїх сил, отже — треба зосередити удари на важних об'єктах і наперед знати що треба передусім здобути, що обсадити й т. д. Розуміється, головний удар іззаду, згл. з того боку, де найменше його сподівається ворог, є найбільш доцільним.

Кольони, призначені до наступу, мають складатися з відділів різного роду зброї (піхоти, саперів, артилерії, маш. крісіз, панцирних авт, мотодів піхоти, тощо.) щоби вони могли вести акцію самоцінно. Підготовка наступу вогнем артилерії чистаїв улеглує завдання, але це не завжди можливе в оборонній частині міста або з огляду на значення міста (музеї, церкви, тощо) чи з політичних або інших оглядів.

Коли кольони, що наступають, вдеруться до перших районів оборони, то пруть наперед, щоби до зломанні опору не поодиноких районах, одкрити собі дорогу до головного центру оборони. По поодиноких районах точаться боротьби: за поодинокі будинки та вулиці. Такий самий характер мають і бої за головний центр оборони. Здобуття того центру є, власне, ліквідацією ворога, дарма що нерідко буде ще треба перевести цілий ряд виступів для ліквідації менших відділів чи навіть без противника. До переведення остаточної ліквідації противника той що наступає, не сміє спочити.

По розбитті збройних відділів „ворога“ треба перевести розбросання населення.

Боротьба за місто.

Чи то на початку розрухів у місті (напр. Thiers у 1871 в Парижі) чи вже по невдалих вуличних боях (напр. фельдмаршал Радецькі в Мехіолі, 1848. р.), чи на підставі ухвали уряду (напр. Відішгрец у Празі, 1848.)—одна з воюючих сторін (військо або повстанці) можуть відтягнути свої відділи з міста. Тоді в місті залишається противник, що має тепер час поліпшити організацію своїх сил та приготувитися до дальшої боротьби.

В такому випадку дальша оборона має на меті: 1) зискати на часі, аж надійде поміч із інших теренів краю, 2) здеморалізувати й знищити противника чи то безперестанними випадками поза місто або відповідною розкладовою пропагандою. Знова же сторона що стягнула свої війська, має на меті: 1) забезпечити свої нечисленні відділи від знищення в місті або від розкладу ворожою пропагандою, 2) вычекати помочі іззовні, щоб потім розпочати наступ на місто.

а) Оборона міста.

Оборонці повинні захопати і притягнути до оборони міста ціле населення; розуміється, всі мають бути переняті злихом: оборона за всяку ціну! Моральна підготовка оборонців має таку саму вагу, що й її технічна.

Перша річ оборонців, це організувати добрий провід, що зразу приступає до підготовки оборони. А що, з огляду на незначну величину нинішніх міст, ворог не зможе оточити місто суцільним перетягем та з усіх боків наступати, то провід оборони місто повинен передбачити можливі напрями наступу ворога і в тих місцях підготувати все належне до оборони (фортифікація вулиць, домів, і т. п.). Ціле місто розділяють відповідно до того на райони, які фортифікують та обсаджують відділами, визначається центер оборони там пробуває головна команда, муніципальні склади, головні резерви, засоби поживи й т. д.)

На передмістю, а то й поза містом, закладають першу лінію оборони, що складається з ряду точок, які взаємно себе фланкують. Ця перша лінія має лише observationно-забезпечену роль, себто, має змусити противника розвинути свої сили та виконати угруповання їх. Першу лінію треба зміцнити перешкодами та технічними засобами. Авіан головний тагар оборони лежить у нутрі міста.

Оборона полагатиме на нязці випадів та протияступів у бік ворога, й то з кожною метою—змучити йнак найбільше ворога.

З рятуючою обороною міста не рідяться своїм передзвоненням од оборони одної частини міста, яких тут лише більше (райони оборони).

б) Наступ.

Наступ на місто є дуже тяжким завданням, а передумовою його є морально сильний орган відділів та їх нязчітність (огже, національний склад, орієнтація в місті, тощо, мають велику вагу).

Перед наступом конче треба зробити розвідку (агенти, літаки, випадки відділів) і отвердати: 1) складу ворога, 2) засоби муніції та харчів оборонців, 3) стан першої оборонної лінії, 4) поділ міста на райони й місце головного центру оборони, 5) розміщення резервів і артилерії, 6) настроїв у місті,

7) відомости про ворожий провід, 8) національні, матеріальні та інші відношини в місті, тощо.

Дуже важливо використати пропаганду, що, при недостатці харчів у місті, національних різницях, тощо, трапляє на добрий ґрунт. Пропаганду ведуть спеціальні агенти або робиться це через відозви, скидувані з літаків. Вміло переведена пропаганда, в відповідних умовах, може надзвичайно полегшити завдання, яке тоді навіть, можливо, зведеться до захоплення проводу оборони міста та його найближчого оточення.

Сторона, що наступає вживає супроти оборонців міста трьох опосовів: 1) бомбардування, 2) наступу. Можна й комбінувати всі ті способи.

Та бомбардування (цілковиту!) при нинішніх обставинах тяжко перевести з огляду на величину нинішніх міст, так що бомбардування можна перевести тільки частинно. Крім того, бомбардування не веде безпосередньо до знищення ворога, лише ослаблює оборонців наслідком відозвання їм дозволу харчів, недоушення їм помочі іззовні і т. п.

Бомбардування також змито, щоб здобути місто, бо оборонці найдуть собі захорону від вогню, а вогонь несе звичайно цивільне населення. Крім того, приходить тут на увагу знищення цінностей шукви й архітектури, тощо, не пропорційне до корисної військової природи, а наразі політичні й пропагандивні завдання здебільша на це не дозволяють. Так, напр. у 1848. р. саксонський уряд заборонив бомбардувати Дрезден. Але в 1919. р. державні німецькі війська в боротьбі зі спартаківцями не вважали нічим й бомбардували берлінські дільниці з тяжких мотарів, гармат 155 мм та з літаків. А все ж бомбардування будуть і далі уживати, але тільки як спосіб погрози. Так, напр., у 1848. р. в Празі вислачили кильох сгрілен артилерії на місто, щоб радикально змінити настроїв у місті.

Найліпше переводити наступ, сполучуючи його з бомбардуванням та частинним бомбардуванням. Сам наступ, зрештою, вимагає значних жертв і триває довго.

Наступ повинен розвиватися так: відділи нападають на першу лінію оборони. Тут треба вжити вогню артилерії. Коли одні відділи вдерлися до міста, інші перетягають всю комунікацію, що веде з міста. Наступ у місті треба вести концентрично, в напрямі на головний центер оборони. Відділи вдираються до поодиноких районів, а опанувавши один чи більше районів, створюють собі там базу для дальшого наступу в напрямку центру оборони. Розуміється, наступ переводиться, вибіраючи найслабші місця ворога. Ті колючі, що вдерлися найдали в напрямку центру оборони, треба посилювати резервами.

Авіан дальший наступ і бої ведуться так, як звичайно при боротьбі за опанування частини міста. Звичайно вночі бої починаються. Проте підготуємо тоді добуту смугу до оборони: обсаджуюмо дома та баракачуємо їх; встановлюємо артилерію й мотари цілком на вузлових вулицях, забезпечуюмо відділи муніцією та поживою, тощо.

Важливо при тому знищити (аероплановими бомбами, саботажачами, артилерією) центральну телеграфію ворога.

Р і ж и н е .

Що кождий із нас повинен пам'ятати? 1) Що від р. 1919. до 1. IX. 1931. р. ляхи роздали 142.562 гектарів землі на «кресах» військовим польським колоністам, при чому утворено 7.745 осад. За землю цю, віддану військовим колоністам, держава заплатила кругло 100 мільонів золотих польським поміщикам, на які то гроші зложалися податки українського населення. Огже ляхи не тільки заселяють українські землі колоністами і відбирають варстат праці українському селянинові, що ті землі віками зрошував своїм потом, але ще й той же селянин мусить за те заплатити.

2) На самім Волині й Поліссі військова колонізація забрала 76.818 гектарів землі, при чому крім викупу, держава дала колоністам 19 мільонів зол. в кредитах і беззворотних позичках.

3) Від 1919 до 1. IX. 1931. під цивільне осадництво польських колоністів (не-військове), роздано 515.183 гектарів землі, а на цілі колонізації уделено 500.000 мільонів кредиту державного.

4) На самім Волині й Поліссі 1.300 гектарів нашої землі вже перейшло в руки польських цивільних колоністів.

5) На українських землях, під Польщею, згідно з переписом з 1921. р. дрібна рільна власність виносила 8.230.300 гектарів, що творили варстат праці для 1.251.000 родин. Між ними було 957.200 карловатих господарств, понище 5 гектарів, або 80% всіх господарств.

6) Ще 1. XII. 1923. р. було українських народних державних шкіл в Галичині 2.655, на Волині 443, на Поліссі 22; разом 3.120. У р. 1929. було українських нар. держ. шкіл тільки 716, огже за 6 років втратили ми 2.404 школи. Утраквістичних шкіл було в тім часі 2.649, а польських шкіл було взагалі в Польщі 21.806.

7) По містах в Польщі є польських шкіл 1.884, утраквістичних 41 а українських 7. (В Галичині 36 утраквістичних, на Волині 5).

8) Українські діти ходять (у народних школах): до польських шкіл—26.73%, до утраквістичних шкіл—44.34%, а до українських шкіл—28.88%.—Огже українська молодь позбавлена своєї школи у числі 72.56%.

9) У львівській кураторії в рр. 1911-12 ходило до шкіл 945.000 дітей. С рр. 1926-27 ходило вже тільки 610.000 дітей. У р. 1929-30. не користало з науки до 415.000 дітей. Огже одна частина наших дітей ходить до польських шкіл, а друга взагалі залишається без ніякої освіти.

10) На Волині є 742 польських шкіл, 417 утраквістичних, а 5 українських. Огже 70% українців має 5 шкіл, себто 0.3%, а 15% поляків має 63.2%—1 польська школа припадає на 48 поляків, а 1 українська на 33.812 українців. Виходить 1 польська дитина має такі права, як 700 українських.

11) На терені львівської кураторії є 59 гімназій, з того лише 5 українських, на 70% українського населення.

12) В Польщі 1 державна середня школа припадає на 74.000 поляків, 176.000 німців і 557.000 українців.

13) В середніх школах в Польщі було

на загальне число 229.194 учнів, римо-католиків—140.913, жидів—45.381, греко-католиків—8.615 а православних 5.764.

14) В р. 1928-29. в Польщі, на загальне число 43.249 студентів високих шкіл було: 1.977 греко-католиків і 784 православних (москалі білоруси і українці); треба рахувати українців 2.500, жидів 8.407 а поляків 28.865.

15) На 74.329 учителів держ. народних шкіл в Польщі є 4.964 українців. З них 3.237 є зайнятих у полудневих воевідствах, 1.002 у центральних а 671 у східних.

Як виховують в українських школах? У тих нечисленних українських школах, що їх маємо здавалось на те щоб хоч тих нечисленних дітей, які не мусять полячитися в польських школах або пропадати в темноті, виховати на українських патріотів, діються такі річі:

1) Проф. Клапоушак, заступник дир. укр. гімназії у Львові, викладав ученикам, що визвольні змагання Української Нації це—купа гною, а члена УВО Любовича, що згинув у боротьбі з польською поліцією, називав—бандитом. Коли його ученики за те побили, переведено арешти між учениками і в травні біж. р. засудив ляцький суд уч. Гейваса на 3 роки тюрми, Байталу на 1 1/2 року, а 6 інших на менші кари.

2) І. Бабій, директор філії укр. гімназії у Львові, передав в руки ляцької поліції студ. унів. Гірного із зкидом, що Гірний розкидав в церкві легючки, між польським військом, видани з нагоди річничі смерти Я. Любовича, Гірного засудив в червні біж. р. ляцький суд на 6 міс. тюрми. Той же Бабій заборонив ученикам йти на панахиду по бл. п. Любовичу, а тих, що друкують легючки (огже укр. підпольну організацію) назвав провонаторами. Той же директор не хотів дозволити ученикам улаштувати концерт Шевченківський, а коли ті не услухали, заявив їм: «Naprzd będzie koncert marszałkowski, a potem zewwczenkowski» Коли відбувся концерт в честь Пилсудского, улаштовано Шевченківський концерт, на який Бабій запросив польського куратора; витаючи куратора, дякував йому за те, що поляки несуть нам українцям культуру. - Той же патріот вининув з гімназії ученика, що пішов на панахиду по бл. п. Басарабовій. - Крім концерту в честь Пилсудского, гімназія улаштувала концерт в честь президента Польщі Мосціцького.

3) Директор гол. укр. гімназії у Львові Лукіянович, не дозволяв початково устроїти Шевченківський концерт, потім улаштував концерт в честь Пилсудского, а в часі Шевченківського концерту побія Шевченка висів портрет Пилсудского. Лукіянович заборонив співати гимн «Ще не вмерла». На концерт запросив польського куратора, при чому запрошення примусив підписати і учеників з всіх клас. -Щоби мати спокій з легючками УВО, той патріот вибрав з кожної класи одного ученика, і заявив їм, що коли б натрапив в школі на легючки, то вони вилетять з гімназії.

4) Директор укр. кат. гімназії о. Дзєрович казав підписати всім ученикам заяву, де під словом честі стверджують, що не нале-

жать до УВО ні до ОУН. «Коли ученики хотіли устроїти Шевченківський концерт відповіді: «Що ви? Таж Шевченко був православний, а я католик! Як можете щось такого від мене жадати!»

5) Директор укр. гімназії в Кременці, І. Рей, заборонив ученикам носити «тризуба», заборонив їм брати участь у панахиді в пам'ять Січових Стрільців, а потім у святкуванні Базару. У молитві змінив слово «Україна» на «батьківщина», а були вже спроби викинути учеників за співання укр. національного гімну.

6) Проф. Микитей у дівочій гімназії «Рідної Школи» у Львові на викладах говорив, що «тризуб це — Грالی», «свято 22 січня це — Буфонада», а рівнож не дозволив улаштувати свято бою під Крутами. Того патріота побили ученики за «Крути і гралі». — У тій же гімназії ведено слідство за участь в панахиді в пам'ять по бл. п. Басарабовій.

7) У семінарії «Рідної Школи» у Львові проф. Гриневський заборонив на Шевченківським святі співати кінець «Заповіту».

8) У жіночій сер. школі «Рідної Школи» в Самборі заложено LOPP (Liga Obrony Powietrznej Państwa), а національна свідомість така велика, що ціла кляса не могла відповісти, хто був Симон Петлюра, а одна учениця, запитана, відповіла: «Петлюра був чеський диктатор».

9) Директор гімназії «Рідної Школи» в Яворові, К. Годованець, улаштував «роганек» в честь Пилсудського, на якому в промові говорив, що «ми повинні бути дуже вдячні полякам, бо ліпше, як в Польщі ніде нам не буде». Один з учеників деклямував по польськи вірш в честь Пилсудського, в якому є уступ: «Будз Пилсудські там на пшодзе, України щери брат». Ця гімназія брала у лютім б. р. участь у лещетарських змаганнях «Przysposobienia wojskowego», а от недавно дирекція приказала всім клясам вивчити співати «Jeszcze Polska nie zginęła».

От так виховують наші «патріоти» нашу молодь! От до чого зводиться «органічна праця», що її проповідують наші «реальні політики» з УНДО, радикали, ес-деки, католики, уенерівці, та інші а за окманом «Оборона України». Громадяне! Допоможіть нам у боротьбі з рабами, що й нашу надію, нашу молодь, наших майбутніх борців за волю України, виховують на таких рабів, як і вони. Громадяне станьте до безоглядної боротьби з ними! Безпощадно викиньмо отой гній з нашої хати!

Як виглядає «органічна праця»? Рада Ревізійного Союзу Українських Кооператив ухвалила на внесок пос. Луцького, щоб українська кооперация взяла участь в сьогорічних «Таргах Вихідних», у Львові. Ще караються в тюрмі наші члени за свій активний, збройний протест проти устроювання польських репрезентативних шопок на українській землі, — а вже наші «реальні політики» спішають до ворога запредентувати свою рабську лояльність, щоб знівечити роботу «дурних дітей».

«Реальні політики» з «Народної Волі» за «органічною працею». «Народна Воля» (Скрантон, Па. 9.ІV. б. р.), змава зі своїх виступів проти УВО та з підтримування радикальної партії в краю, пише в ст. «Ковбойська революція» таке:

«Не ковбойськими штучками, не паленням заасекурованих стирт, за котрі бють і сажають по тюрмах селян і мордують невинну інтелігенцію, не одержуванням цілої зграї дармоїдів за границею, котрі лічаться вашими провідниками, pomoжете щонебудь у визвольній боротьбі України. Ви забули, а може й не знали ніколи, що для пропаганди української справи між чужинцями далеко важніше, коли наш нарід покаже те, що він зробив для себе і для культурного світа. А це він покаже тоді, коли твори українських письменників будуть перекладані на чужі мови; коли вони будуть реклямовані у чужій пресі; коли музину українських композиторів будуть грати чужинцями світової слави оркестри; коли картини українських мистців будуть на виставах світової слави. Коли наші вчені, що зараз відірані від рідної землі і за границею бідують, перестануть думати про насущний шматок хліба, а спокійно зможуть працювати по своїх кабінетах, кожний у своїм напрямку для добра і слави у першій мірі України і для добра цілого людства. А щоби це так було, то нехай не йдуть гроші на удержання дармоїдів, а їх помічникам нехай не будуть у головах дурниці.»

Колиб хоч один нарід на світі здобув свою державу «мальованням образів», «оркестрами» і «перекладами на чужі мови», то ми б признали рацію «Народній Волі» і таки зараз. в тій хвилі, зліквідували б нашу організацію. Однак ми бачимо щось зовсім протилежне: щоб музику якогось народу грали чужинцями оркестри, щоб твори його письменників перекладали на чужі мови, щоб його учени не бідували, щоб образи його мистців були на світових виставах, — то такий нарід наперед мусить мати державу свою; колиж він є у неволі, то його так визискують, що він ледви животіє, і тому сам не має змоги, а до того й вороги перешкаджають йому витворити високу культуру — великих мистців, великих учених, великих письменників.

Колиж такий нарід й видає непересічних людей, то такі люде або пристають до чужих націй і творять для них (як напр. наші Гоголі, Репіни, Мальчевські, Потебні, Капністи, Мартоси, Дідурі і т. д.) або й коли залишаються при своїй нації, то не можуть розвинути в повні свого генія, бо з надто великими перешкодами стрічаються. Щойно власна держава дає змогу на повний розвиток культури даного народу. Однак, що найцікавіше, коли навіть державний нарід тільки й виключно займається культурною творчістю, то такий нарід втратить свою державність, а з тим і змогу на культурну творчість, і завоюють його далеко менше культурні, а то й зовсім дикі народи. Так було з високо культурними греками, яких підбили римляни, так сталося потім з римлянами, яких державу знищили дикі гуни. І так вже було з Україною. Якраз в добрі Петра І., коли то Московщина була ще на пів дикою країною, Україна була високо культурною країною: вона мала своїх учених, мала Могилянську Академію, і розвинене шкільництво, її студенти студювали по європейських університетах, було розвинене мистецтво, що більше її книги читалися в Московщині, її вчені, її духовенство й інтелігенція займали важніші місця в Московщині,

навіть виховання царських дітей від українця Симсона Полоцький, що завів в Москві театр та вчив правил складання віршів, а українця Теофан Прокопович стояв на чолі цілої православної церкви. І якраз в добі найбільшого культурного розцвіту України, та сама дика Московщина, за часів того самого Петра І., що віддав українцеві управу цілої православної церкви, — поневолила Україну з її культурою, знищила її державність і від того часу починається якраз занепад української культури. Це, відноситься до державної також і поневоли Українці. Отже, коли ми цілу свою увагу звернемо тільки і виключно на «оркестри», «мальовання образів», «науку», «перекладиписьменників», на шкільництво, кооперацію, словом на культурно-економічні цінности, а не в першій мірі на «дурниці», отже на визвольну справу, то ми ніколи не дібеємося своєї держави. Чому? Тому, що тоді не «дурниці», але «оркестри» і «мальовання образів» стане для нас на першій місці, стане для нас ціллю, і ми, замість змагати всіма силами до того, щоб визволитися зпід займанця, без огляду на те, чи потерпить на тім «мальовання образів» і «оркестри» чи ні, — будемо старатися тільки про «оркестри» і «мальовання образів» та взагалі про «культурно-економічні цінности» і то без огляду на те чи визволимось від ворога чи ні. А це означає капітуляцію перед ворогом, це означає постійні компроміси з ворогом, постійні уступки йому, і кінець-кінців зрезигновання з визвольної справи. Якраз це бачимо на великій Україні, де українська наука, українське мистецтво («мальовання образів»), українська література, українська музика («оркестри»), шкільництво, кооперація запряглися вповні до большевицького воза. Хто того не хоче робити як напр. Грушевський та Поліщук, що зрештою для «науки і літератури» поклонилися большевикам, того висилається на Соловки, як Поліщука, або до Москви, як Грушевського.

От таку «органічну працю» захвалює нам «Народна Воля», та й захвалюють нам взагалі всі «реальні політики» (радикали, УНДО, гетманці, католики, ес-деки, тощо) на Західних Землях. Першим їх кроком до тої «органічної праці» було те, що всі вони — викляли «українську національну революцію» як «дурницю», а цілий національно-революційний табір осудили як злочинців і «дармоїдів». А тепер іде другий крок: голови наших просвітних, наукових і економічних установ є речниками «угоди», в українських школах вчать «Jeszcze Polska nie zginęła», забороняють Шевченківські концерти, видають в руки поліції члени УВО, забороняють носити «тризуб», який є для них «гралями», забороняють участь в панахиді по «Січових Стрільцях» та українських героях, оплюгавлюють Крути і Базар, зате прославляють Пилсудського і Мосціцкого а все тільки на те, щоб — ратувати «культурно-економічні цінности»! А що буде далі? Чи за УВО, Січовими Стрільцями, тризубом, «Ще не вмерла Україна», Крутами і Базаром не піде на індекс нічого більше?! Чи це сіяння рабства приведе нам визволення чи ще гіршу неволю?! Отже що має бути на першій місці, коли дійсно хочемо визволитися, — чи «культурно-економічні цінности», «оркестри» чи «дурниці» (наша визвольна справа)?!

У відповідь радикальним демагогам. Як відомо, українські соціялісти-радикали є приятелями «Оборони України» з «Народною Волею» в Америці. Відомо також, що ті радикали, подібно як їх американські приятелі є непербірчиві у засобах поборювання УВО. Відомо також, що ті радикали торочать всім голови про «самостійну і соборну Україну» і навіть виступають проти угодного УНДО. Але відомо також, що ті радикали належать до ІІ. Інтернаціоналу. А от той ІІ. Інтернаціонал, що вже недавно станув на засаді непорушності державних границь Польщі, отже поставився проти державницьких змагань українців і білорусів в Польщі, прийняв 20-21.V б. р. таку резолюцію: «Коли би совітьська Росія була примушена боронитися проти воєнного наступу, рахується Соціялістичний Інтернаціонал із тим, що всі обєднані в ньому партії, які розвивають свою чинність у рамках совітьського Союзу, придержуватимуться засад бернської резолюції й виступять проти можливої сепаратистичної чи повстанчої акції, яка мусіла б вести до зломання оборони совітьської Росії». Отже ІІ. Інтернаціонал поставився і проти визвольних змагань українців зпід большевицької неволі. Є отже ясним, чому радикали захвалюють нам «органічну працю», чому їх трасця бере при слові «національна революція» й чому вони так ненавидять УВО. Але зовсім неясним, чому вони тоді говорять про «самостійну і соборну Україну»?

Оті то радикали зачинають в останніх часах знову стріляти з «тяжких гармат» на УВО. В ряді статей у «Громадським Голосі», докажують, що саботажна акція перед 2 роками зовсім не була ділом УВО, а колиб навіть була, то не була то революційна акція; то знову, що «всякому ясно, що сам терор ще нікого не робить революціонером», отже УВО «не має нічого спільного з революційністю... це наскрізь назадницький, реакційний гурт», що «УВО годиться, аби було так, як є нині», що УВО є за «соціальною несправедливістю, за визиском людини людиною, за злиднями і тенотою на українських землях» і т. д. На такі і подібні бздури годі відповідати.

Але є от таке місце в тих писаннях «Громадського Голосу» (ч. 20. «Слова і діла УВО та ОУН»): «Коли вірити писанню «Сурми», то головною і єдиною їх ідеєю є «своя держава». Але чи ця ідея — є сама собою революційна ціль? Ту саму ідею мають усі національно свідомі українські люде, навіть не думаючи, що вони тільки через те вже революціонери.» На такий «аргумент» відповідаємо наступне: хто ту ідею «своєї держави» реалізує так як радикали — згодою, враз із ІІ. Інтернаціоналом, на незмінність державних границь Польщі, і поставленням проти сепаратистичної чи повстанчої акції українців на В. Україні та заявою в соїмі, що він не виступає «ні проти польського народу ні проти його держави; хто ідею «самостійности і соборности» реалізує, подібно, як УНДО, переговорами з ляхами, «чорними вавами» і «автономістичними резолюціями»; хто ту ідею реалізує так як католики, пастирськими листами» Хомишина; хто ту ідею реалізує в руки поліції членів УВО, концертами в честь Пилсудського і Мосціцкого, участю в «Таргах Вихідних» співанням «еще Польща

не згінула» і т. д. — то, безперечно, для того ця ідея зовсім не є «сама собою революційна цілю». Але для нас ця ідея є революційною цілю, тому, що ми до «Самостійної Соборної України» ідемо не через «посєдзєня у воєводи», «чорні кави», «автономії» і «концерти в честь Пилсудського», але через — українську національну революцію. А це велика ріжниця!

Щось чує для пятолиців. В Сантяго (Чиле) — як повідомляє преса — трьома вистрілами з револьвера вбив український емігрант Ігор Сидоренко Станіслава Зембала, голову Т-ва ім. Костюшка. Зробив це тому, бо Зембаль, як був сержантом польського війська в Підволочиськах у Галичині, підчас розброювання військ от. Петлюри, Сидоренка (тоді сотника артилерії) побив по лиці. Тепер Сидоренко натуралізований і є в чилійським війську рітмайстром. Перед військовим судом умотивував Сидоренко свій вчинок тим, що Зембаль сплямив його старшинську честь, тим більше, що армія Петлюри була неприязнена з Польщею. Тоді Сидоренко був розброєний

Хроніка.

Масивна. У другий день українських Великодних Свят у сотках сіл Галичини і Волині озвались о півночі церковні дзвони, पुше-ні в рух членами української підпольної організації алярмуючи населення дотичних сіл. Рівночасно з тим розкинено летючки ОУН («Організації Українських Націоналістів»), що своїм змістом зверталися проти займанців.

Судові розправи. — 4.IV.1932. в Перемишлі відбулася розправа проти Мих. Мачути і І. Ходаня, першого за злочин з § 81, уст. 2 к. з. і § 460, а другого за злочин § 5, яких допустилися спротивом зі зброєю в руках польському переписному комісарю, що не хотів виповнювати переп. аркушів по українськи, та за крадіж 19 переписних аркушів. Засуджено Мачуту на 8 міс. тюрми, Ходаня на 14 днів.

14.IV. б. р. перед карним судом у Львові відповідав Іван Баран за злочин з § 101, якого допустився тим, що вписував українців, римо-католиків, до переп. аркушів як українців, а не як поляків. Розправу відложено. Закінчення розправи відбулося 31.V. б. р. обжалованого звільнено.

13.IV. б. р. у Самборі, перед апеляц. судом, відбулася розправа проти пос. Г. Тершаківця за підбурювання до шкільного штрайку у промовах на вічах. Обжалованого звільнено.

25.IV. б. р. в Тернополі відбувся наглий суд над 1) Олексоєм Метельським, літ 21, селянином з Вікна пов. Скалат, 2) Яковом Пришляком, літ 35, рільником із Вікна, 3) Павлом Голоядом, літ 26, селянином, 4) Іосифом Тильчаком, 21 літ, селянином з Вікна, 5) Гаврилом Метельським, літ 40, рільником із Вікна, — з тим, що перший відповідав за злочини з §§ 134 і 135, уст. II., а інші з §§ 5, 134 і 135 уст. III. за намагане вбивство, з доручення ОУН польського провокатора В. Затирки; Затирку ранено тільки 2 кулями в голову. Ол. Метельський, що сам стріляв до Затирки, в слідстві заломався, признався до всього та й ще потвердив вину товаришів. Суд засудив О. Метельського, П. Голояда і Я. Пришляка на кару

і не міг боронити своєї військової чести. Суд увільнив Силоренка від вини і вари.

Для наших «дармоїдів» з «Оборони України» та радикальної партії це напевно — «мораль горилів» і «бичий націоналізм», проповідуваний «дармоїдами».

Хто мав рацію? Коли перед двома роками двох революціонерів із «моралю горилів» та «бичим націоналізмом» в серці, побили публично по лиці проф. Студинського, голову Наук. Тов. ім. Шевченка за те, що він своїми виступами плямив честь Української Нації, тоді всі «травоїди», як на команду, піднесли страшний вереск, осудили той вчинок, як некультурний і в той спосіб дали сатисфакцію «пошривдженому» Студинському, який і на далі залишився на своєму місці. А от у два роки пізніше показалося документально, що Студинський є на службі большевицької че-ки, і щойно вироком польського суду примусив наших «травоїдів» викинути Студинського з Т-ва Шевченка.

смерти, а інших передав до звичайного судового поступовання. На внесок суду уласкавлено О. Метельського, що дістав доживотню тюрму, а над П. Голоядом і Я. Пришляком виконано смертний присуд 29.IV. 1932. о год. 12.30 впол.

27.IV. б. р. відбулася в Сокалі розправа проти 12 громадян, а то 5 селян з Первятич, 4 селян з Горбкова та 3 адвокатів — Др. Л. Хоминського, Др. Р. Перфецького та Др. С. Ріпещкого за злочини з §§ 285 і 287, яких допустилися тим, що вели приватний перепис населення (для контролі державного перепису) Розправу відложено.

2.V. 1932. перед найвищим судом у Варшаві відбулася касаційна розправа вироку львівського суду, яким засуджено Ю. Дацишина на кару смерти, Зиновія Книша на 8 літ а М. Максимюка на 15 літ тюрми за напад на почтовий амбулянс під Бібркою. Суд відложив касацію.

9.V. б. р. в Дубні (Волинь) була розправа проти М. Мостенчука з Почаєва і Б. Пашкевича з Володимира за злочини з арт. 51, 102 ч. II., яких допустилися закладаючи нелегальний «Пласт». Обжалованих звільнено.

10.V. б. р. у Львові відбулася розправа проти М. Атаманюка за те, що 12.II. б. р. розкидав летючки УВО в часі панахиди в пам'ять бл. п. О. Басарабової. Обжалованого засуджено на 6 міс. тюрми.

13.V. б. р. у Львові відбулася розправа проти 6 гімн. учеників за побиття 11.IV.31. проф. української гімназії Клапоушача за те, що в школі називав визвольні змагання українців купую гною. Крім того закидано їм приналежність до нелегальної організації. Ставали перед судом: Байтала, Гейвас, В. Бернацький, В. Горбай, М. Копач, Й. Олекса, Ол. Долгий і В. Салабан. Засуджено Гейваса на 3 роки, Байталу на 1 1/2 року, а інших звільнено.

23.V. б. р. у Львові відбулася розправа проти б. сем. В. Баранька за злочини з §§ 58

і 65, яких допустився промовами на вічах. Обжалованого звільнено.

27.V. 1832. відбулася у Львові, делегована з Тернополя, розправа проти В. Охримовича гімн. уч., та селянських хлопців О. Українця, П. Козуба, Й. Козуба і В. Роговського за приналежність до УВО і ОУН. Обжалованих звільнено.

З початком червня відбулася у Львові розправа проти гімн. уч. В. Крука, обвинуваченого в тому, що легючку підпольної організації, яку підняв в церкві на панахиді за душу бл. п. Басарабової, післав свому братові в Лодзі, що там служив при війську. Крім того, в листі писав про українські петиції до Ліги Націй. Обжалованого засуджено на 6 міс. тюрми з припиненням виконання кари.

31.V. 1932. в Бореманах відбулася розправа проти 6 селян з Бгатовець, Купчинців і Бенєви, а то Я. Якимця, І. Кравця, В. Данилюка, П. Фалими, Г. Чорнія та М. Кулецького обжалованих за злочин з § 58 (держ. зрада), якого допустилися тим, що розкидали 6.II. б. р. в громадах Бгatkівці, Бенєва, Ішкова та Купчинців лотючки УВО. Розправу закінчено 4.VI. б. р. і засуджено всіх на кару по 10 міс. вязниці.

Суд присяглих у Львові розглядав з поч. червня справу 4 українців, обвинувачених у поширюванні летючок УВО в церквах Преображенській і Юра. Треба додати, що головного обвинуваченого, Гірного, віддав в руки польської поліції, український проф. І. Бабій з укр. гімназії у Львові. Суд засудив Гірного та Сабару по 6 міс. тюрми, Мєроза на 5 міс., а Шуста увільнили.

Перед окр. судом в Злочеві засуджено за оснування тайної організації в Бродах Д. Швайку на 2 роки тюрми, Кіпранишина М. на 6 міс., а Хомича на 3 міс. тюрми.

3.VI. б. р. суд у Підгайцях засудив пос. О. Яворського на 14 днів арешту за провину з § 279 і 283, якої допустився тим, що після розв'язання комісарем посольського віча взирав присутніх, щоб не розходилися.

3.VI. б. р. в гор. суді в Руднах відбулася розправа проти 70-літнього о. С. Онишкевича та Василя Сковчяляса з Воцанець за переступство з § 305 за образливі слова проти Польщі на вічу 15.I. ц. р. Між иншим о. Оишкевич мав сказати: «мусимо організуватися, іти крок за кроком, щоби Польщу розбити. Польща мусить пукнути». Суд засудив о. Оишкевича на 1 місяць тюрми з відложенням кари на 2 роки, а Сковчяляса увільнив.

1.VI. б. р. в Бореманах відбулася розправа проти торг. помічника «Нар. Торговлі» в Луцьку Вас. Паламаря і такогж помічника з Рєгатина П. Кучми, обвинувачених за злочин держ. зради (§ 58), якого допустилися поширюючи «Сурму» та різні летючки. Паламаря засуджено на 2 роки, а Кучму на 1 рік тюрми.

Нові процеси. У полєвині червня почеться в Рівному розправа проти 43-ох українців обвинувачених за злочин головної зради за приналежність в рр. 1929-30 до УВО. З обвинувачених 14 сидить в тюрмі, ще від весни 1930. р., а решта відповідає з вільної стопи. Між обвинуваченими є 2 жінки. Прокуратор покликав 45 свідків, оборона домагається покликання около 100 свідків.

У Львові має відбутися в червни процес проти Др. Ю. Васисяна, інж. О. Бойдуника, ред. З. Пелєнського, ред. Е. Зиблікевича, відомого поета Олеся Бабія та студ. С. Лешкавського, обвинувачених за участь в «Конгресі Українських Націоналістів». Масові арешти і ревізії перевела лядька поліція по численних селах Галичини і Волині у звязку з розкиненням летючок та масівкою підпольної організації в часі Великодних свят.

Відгомів вбивства Чеховського. Як повідомляли ми в попередньому числі лядька поліція перевела по вбивстві шефа політичної поліції у Львові численні арешти між українцями. Арешти ті не привали на слід правдивих справників. А от «Ілюстровани Курер Цодзєнни» з 5.V. б. р. доніс, що під закидом вбивства арештовано Романа Барановського у Львові, який недавно скінчив відсиджувати 3 роки тюрми за напад з рамени УВО на пошту в Долині. Барановського, мовляв, пізнав як справника вбивства Чеховського якийсь свідок вбивства, хоч знову Барановський подав, що критичної хвилі був дома. Цікаво, що «Курер» не подав назвиська свідка, що, ніби, пізнав в Барановським справника. Ще цікавіше, що жидівська газета «Хвіля» подала на другий день, що урядники поліції заінтерпелювані редакцією, не потвердили правдивості інформації «Курера». Отже хто був справником вбивства ком. Чеховського є далі невияснене.

Про одне «сензаційне» арештовання. «Ілюстр. Курер Цодзєнни» з 28.IV. б. р. подає: «Власти безпеки впали на слід приготовань команди ОУН до широко задуманої терористичної акції, яка мала розпочатися в цю весну на терені Сх. Галичини. Політична поліція дістала звістку, що польсько-чехословацький кордон кілька днів тому перейшов визначний боєвик давнішої УВО, Петро Сайкевич, відомий із львівських процесів у справі терористичних замахів м. ін. за бомбовий замах на Східні Торги. Його приїзд поставив політичну поліцію на ноги. Небавком стверджено, що Сайкевич замешкав конспіративно в домі греко-католицького священика в Дерневі». А далі, мовляв, він приїхав з Чехословачії зорганізувати і сфинансувати низку атентатів при помочи вибухових матеріалів і вогнестрільної зброї.» Далі повідомляє «Курер» про цілий ряд заарештовань у звязку із Сайкевичем. При тому «Курер» подав, що Сайкевич був делегований «Проводом ОУН», що ніби знаходиться в ЧСР. Вістку цю повторила ціла польська преса, а за нею і чехословацька, остання доволі здивована тою «сензацією». А ось що доносить «Ukrainsky Bulletin», видаваний в Празі, у ч. 12. з 10.V. 1932.: «Польські уряди безпеки, після взірців большевицьких чекістів не лише «відкривають», але і «виготовляють» різні «терористичні напади і змови», щоби якось оправдати своє існування і неконтрольовані позиції видатків польського бюджету. Во ж є відомо, що Сайкевич приїхав до ЧСР ще в січні б. р. з польським пасом в цілі студій на Карловім Університеті, і не дивлячися на спеціальне допоручення польського консуляту в Празі не дістав дозволу на побут в Празі. Наслідком того відїхав ще в лютий б. р. до Галичини, а перед відїздом польським консулятом в Празі дав йому посвідку, що відїзджая назад до Польщі лише з тої причи-

Сотня.

Хай нерухомо ми стоїм,
Чекаючи страшного знаку, —
Тав сотня — кризь гарматний дим —
Готується зустріть атаку,
Просвітлюючи зором даль
І нашорошуючи вухо,
Аж заговорить люта сталь
І завирює завірюха.

Уста від мовчанки горять,
Заціплені — скрегоцють зуби, —
Але не змучиться варать
Рука в пекучім часі згуби!
Набрялий мязень не тремтить:
Так в кулеметі вперто — звинна
Чекає на останню мить
Замком затиснута пружина.

ни, що не дістав дозволу на побут. Тому і твердження польської преси про «делегованя Сайкевича до переведення терористичної акції», про «нелегальний приїзд Сайкевича до Польщі» ітд. є чистим вимислом, подібно як твердження, що «команда ОУН знаходиться в ЧСР», що «занимається широко задуманою терористичною акцією» а под. «Від себе додамо, що «конспіративна» квартира в Дерневі це—дім тестя Сайкевича, де мешкав Сайкевич зі своєю дружиною. Коли возьмемо на увагу, що все це є так само добре відоме польській поліції, а з другого боку коли придивимося до кампанії ляхів проти української еміграції в ЧСР, яка мала місце зараз по заарештованні Сайкевича, — то і для сліпого є ясне, що маємо тут до діла з плянвою польською про-вокацією.

Тани не видали ляхам. У «Сурмі» чч. 1-2 1932. писали ми, що польська влада жадала видання кількох українців, яких чеська поліція удержала за нелегальний перехід кордону ще у вересні мин. року. Поляки закидали їм вбивство Голуфка, потім напад на амбулянс під Печенижином, то знову напад на почту в Трускавці, а на кінці напад на амбулянс під Бірчою, отже всі ті злочини, що мали місце мин. року і при яких не зловлено справників, Польська преса навіть писала, що чехословацька влада вже видала тих людей, що вони вже приїхали до Львова, що навіть передано їх вже до тюрми в Коломиї, тощо.

Що більше пресовий відділ польського шосольства в Празі випустив комунікат, що ті люди також напали на поштовий амбулянс на Словащині. Та чеські суди не довіряли «правдомовности» поляків, перевірили всі закиди, що тревало доволі довго з огляду на полагоджування справи дипломатичною дорогою, а оце—як довідуємося—випустили згаданих українців на волю.

Саботажі. 21.V. б. р. невідомі справники повернули телефонічні дроти між Дрогобичем а Бориславом. У тому місці доволі часто часто діється.

З початком червня поперетинано телефонічне сполучення між Збарожом а Підволочиськами.

В тому часі в пов. Сарни невідомі люде знищили телефонічне сполучення на просторі 250 метрів.

Польські тюрми. В Польщі з початком біж. р. було 346 в'язниць. Карних в'язнів було 22.930, слідчих 13.200. Політичних в'язнів було 4.160.

Голодівка політичних в'язнів. В тюрмі в Бродях перевели політичні в'язні голодівку в половинні травня, яка тревала 6 днів.

В тюрмі в Зборові розпочали з початком червня політичні в'язні голодівку тому, що сидять вже багато місяців у в'язниці без переселухання.

В тюрмі в Тернополі, де сидить зараз 36 політ. в'язнів, розпочали деякі з них, що сидять вже четвертий місяць без акту обжаловання, голодівку, на знак протесту. Голодують: Панас Богдан, Кордуба Ф., Друс П., Стадник Б. Голояд Мирослав, і Голояд Володимир.

Могили героїв. В часі Великодніх Свят відбувся в Бібрці похід на могили наших героїв. На могилі бл. п. Гриця Пісецького, члена УВО зложено багато вінків.

На цвинтарі в Тернополі поліція стереже могил Я. Пришляка і П. Голояда, членів ОУН, повішених ляхами 29.IV. б. р. В днях 8. і 15. травня нездолила священникам відправити панахиди на могили та недопустила рідні. Поліція стереже, а польські хулігани поздирали таблиці покійних, порвали вінці а могилу знищили.

«То що іншого». Напад на амбулянс поштовий під Бірчою мав місце 31.VII. мин. року. В кілька днів пізніше поліція при помочі польських «Стшельцуф» та гаєвих уладчила облаву за справниками. Підчас облави один «Стшельец», В. Ланик, застрілив 19-літнього хлопця з Брилинець, Дмитра Гута, що переляканий озброєним «стшельцем» зачав утікати. В наслідок донесення українців до прокуратури, заряджено слідство а 27.V. б. р. відбулася розправа проти Ланика, якого засуджено на 6 місяців арешту з завішенням кари на 3 роки, тобто іншими словами увільнено. Отже члена УВО за поширення «Сурми» або летючок карається 2-ма роками тюрми а польського «стшельца» за вбивство невинного чоловіка звільняється від тюрми.

Большевицький «рай». Преса повідомляє з місцевости Тібіану, в Румунії, про нову криваву масакру цивільного населення на большевицькім березі Дністра. Напроти Тібіану, по другім боці ріки, лежить місцевість Дубосари. В часі Великодніх Свят люде з Дубосар, почувши голос дзвонів з другого боку Дністра, рушили під проводом священника походом над сам беріг ріки, щоби відправити богослуження під голим небом. Цей похід побачила кінна стежа большевицької граничної сторожі і не зважаючи на дітей і жінок, зробила шаржу на люде і потратувала кільканацять осіб. Незабаром наспіла друга большевицька стежа й дала кілька салв до людей зі скорострілу. Число вбитих і тяжко ранених доходить до 100 осіб. Вбитих кинули здичілі вояки опісля в ріку.

Передавайте з рук до рук, з хати по хату!

Ховайте «СУРМУ» перед ворогами, бо це нелегальний орган!

Ціну 30 сот.
Проситья складати в краю на
„Політичних В'язнів“.

СУРМА

Орган
Української Військової Організації.

7 ч. (57)

Л И П Е Н Ь

1932

До помсти!

О, Земле України, стара князівська славо,
Домівко Льва й Данила, колисько Мономаха!
Коли урветься терпець Твій над Злуцанням
[ляха?

Як довго меш зносити так много ран кри-
[лавих?

Чи ж мало соків Твоїх ще ворог там нас-
[сався?

Ще мало поту й крови поплило борознами,
Що селянин наш вірний там проливав віками?
За що ж він замість волі знов панщини діж-
[дався?

Коли стрясеш Ти, Земле, верхами гір Бес-
[кида,

Дністра і Сяну й Прута фіями Ти заграєш,
У купелі пекольній всіх ворогів скупаєш

І втопиш в вирах лютих всі болі, рани й
[кривди?

Ось час вже помсти близько: зберемо всі
[зусилля,

Стрясемо рабську тирсу з плечей, віком гие-
[тених,

В один всі фронт ми станем проти катів
[нікчемних:

І гуцул, бойко, лемко, волинець й син по-
[ділля.

Під шум і рев рік рвучих і блискавок і громів,
Що загудять по селах з Кавказу по Карпати,
Здіймуться руки помсти боеків завзятих:
Прспаде лютий ворог серед страшних погро-
[мів.

Про події в Ліському повіті.

Одні з чужинних часописів так освятлював недавні ліські події, що прогомонили широко у світі: «Західньо-українські землі, що тимчасово знаходяться під польським пануванням, були в липні б. р. тереном чергових кровавих подій. У західній частині українських земель, в повіті Лісько, в Карпатах, прийшло до поважних заворушень, в часі яких ужито з польського боку проти українських селян не лише поліційні відділи, але і військові відділи польських гірських стрілецьких полків та чотири військові літаки. Щоби добре зрозуміти глибоші причини кровавих подій, треба пізнати положення українських гірських сіл. Карпатські села лежать на цілі кількометри далеко від почти, залізничні й телеграфу. До деяких з них можна дістатися лише гірськими дорогами через гірські гребені. Вони лежать у широко розкинутих гірських лісах, що частинно належать до держави, а частинно творять майно польських поміщиків. Українське селянство є дуже бідне й живе з праці в лісі. В тих далеко віддалених околицях польський поліцай є всемогучим паном. Його піддержує лісничий, здебільша поляк із західньо-польських земель; він є пострахом населення, якому відібрано можливість заробітку і яке тому є відказане на збирання ягід і дерева. Ті дві «особистости» є безпосередніми репрезентантами польської державної сили. Поміщики є без винятку поляки; в околиці Ліська це є графи Потоцькі, що вже давно позначилися в мартирології українського народу. Також поль-

ські повітові влади відносяться до українських селян без ніякого почуття обов'язку і зокрема в часі останньої господарської кризи нічого не зробили, щоби поліпшити становище гірських сіл. Від місяців панує там безробіття в всім з того випливаючими наслідками. Від весни селяне вже не можуть купувати поживу, сінь або нафту. Панує голод. Хто нагодою дістає праць у польського поміщика заробляє денно 50-60 грошів. Не дивлячися на таке катастрофічне положення, польська влада не розпочала ніякої допомогової акції. Навпаки, в рішучий спосіб стягає податки, а крім того наложила на населення повинність працювати, без ніякої винагороди, при будові доріг. В тім тяжкім часі намагався поміщик Потоцькі, при піддержці старости Верхштайна, впровадити ще дальші робітні дні, в часі яких селяне мали б, знову безкорисно, працювати над поліпшенням лісних доріг. Коли подумати про тих голодуючих селян, що не дістають ні звідки помочі, то звучить це як іронія, коли ту примусову роботу названо «святою працею».

* * *

Перебіг ліських подій такий:

На українські Зелені Свята граф Потоцькі з Ременово, з питомою ляхам безличністю, виступив в Уєтриках із рефератом про т. зв. «свята праці». «Свята праці» — це безкорисна праця українського населення в користь зненавдженого польського «панства»; в оуті річі, це нічого іншого, як дав-

пов'язане з недавньою визвольною боротьбою українського народу та в давніми незалежними зривами до волі; отже вказують, що це рух, який коріниться глибоко в минувшині нашої нації,—і що фашизм, гітлеризм чи націоналізми інших народів це політичні рухи, самостійні й своєрідні, які коріняться у традиції дотичних народів і тільки з ними зв'язані. Тому, коли й є навіть якісь спільні прикмети між націоналізмами різних народів, то є

Р і ж н е.

Вимовні числа. Згідно зі статистикою, переведеною англійським «Товариством Міжнародного Права», за останніх 3.421 років було всього 268 років мира, при чому не бралось на увагу а) дрібних революцій і менших суспільних заколотів, б) відносин у нецивілізованих землях, бо і там про них нема даних, і в) того, що під поняттям «миру» розумілося також підготовку до війни. За той час заключено 8.000 мирових договорів. Яку вартість мали ті мирові договори свідчить відношення 268 р.: 8.000, до це означає, що 1 мировий договір мав силу пересічно 1 1/2 тижня або коло 10 днів.

Не менш вимовними є числа, що їх опрацював Otto Lehman Russbült. Він вивчає, що в р. 1925. 62 держав цивілізованого світа видали на зброєння 3.479,000.000 амер. доларів, а в р. 1930., отже по заключенні пaktu Келлога і льондонської умови -- 4.128,000.000 ам. дол. До того не вчислено: 1) видатки на воєнні пенсії, 2) субвенції на промисл і цивільну флоту (щоб їх перемінити на воєнні в часі війни), 3) видатки на цивільні літаки, 4) на жандармерію, 5) державну поліцію, 6) будову стратегічних доріг, приставів, мостів, тощо. На оборону землі поодинокі держави видають: Франція 60.2% всіх своїх видатків. Англія 53.9%, Злучені Держави Півн. Америки 54.5%, Італія 44.8%, Німеччина 41.4%. Згідно з обчисленням Теодора Обера, голови Інтернац. Союзу проти III. Інтернаціоналу, військовий бюджет большевицького Союзу виносив в р. 1922-244 мільйонів, в р. 1923/30—1,125 мільйонів, в р. 1932—1,396.500.000, при чому не зачислено до нього видатків на військові фабрики, стратегічні залізничні, тощо.

Згідно з державним бюджетом Польщі на р. 1932/33. видатки на міністерство війни виносять 932.650.000 зол., на поліцію—113.018.627 зол., на корпус граничної сторожі—44,487.500 зол., на граничну сторожу—21,065.250 зол., та на «Пшипособене войскове»—7,960.000, разом 1.019,121.377 зол., на загальний бюджет 3.516.415.811 зол.

А тепер запит: який процент всіх видатків українців іде на підготовку збройної боротьби для визволення з під окупації? Уенерівці і пакт чагресії. Уенерівці вже від р. 1920. є в «союзі» з поляками, а точніше є на удержанні поляків та роблять усе те, що полякам потрібно у їх поході «на зміцнені Русі» (відреклася Зах. Земель України, заводять хрунιάду на Волині, побороють визвольний український рух та деморалізують громадянство польонофільськими «ідеологіями», боронять Польщу на міжнароднім полі і т. д.). Ті то уенерівці постійно голосять, що УВО є на удержанні большевиків і працює для Москви, то знову, що це німецька інтрига і т. д.

Та ось 25.VII.1932. р. Польща підписала пакт чагресії з большевицькою Москвою (парафвання пaktu відбулося скорше), і тим самим Поль-

вони виключно продуктом подібних соціально-політичних умов, а не виплodom одної універсальної доктрини.

Усе це малоб бути доволі ясним можливій політично-грамотній людині, і усе це ніяк не дозволяє ні українському націоналістові стати—«фашистом», ні представникові соціалістичної чи радикально-демократичної партії бути—«теж націоналістом».

Ща і Московщина установили між собою «вічний мир», розуміється, коштом України. Уенерівці ані не запротестували проти того пaktu, ані, що важливіше, не зрвали з поляками. Отже згідно з пословицею «приятель мого приятеля є—моїм приятелем»—уенерівці, що є польськими «союзниками», стали тепер союзниками большевицької Москви. І того факту ніяк не можуть змінити хоч би як штудерні викрути і пояснення уенерівців (навіть тих вияснень нема), бо ж є ясне, що як довго уенерівці є на утриманні Польщі, так довго вони не зможуть робити щось такого, що шкодило б Польщі, а також їй союзникам—большевицькій Москві. От до чого доводить «реальна політика» п'ятолинів і рабів!

УНДО плаче за польським куратором. Всім нам добре відома справа вбивства польського куратора Собівського, вбивства, що його доконала УВО, щоби тим способом запротестувати проти вимародовлюючої лаяцької політики в українських школах. Ще томляться в тюрмі невинно засуджені за те вбивство Атаманчук і Вербицький. А ось «Діло» вже плаче за одним із наступників Собівського, Свідерським, який уступає в місце куратора львівської округи, й то хоч само стверджує, що він нічого не зробив. Ось, що пише: («Діло» 23.VII. б. р.) «Що правда, білянс однорічної його діяльності не надто для українців світлий». «Однак не тому згадуємо про це, бо й сподівання наші ніколи не були більші, ніж їх оправдала дійсність. Всетаки згідно з об'єктивною правдою можна ствердити, що це була людина, яка бодай особисто поважно ставилася до української проблеми, розуміла її величезну вагу і до справ українського шкільництва відносилась без засадничого упередження, хоч і нічого помітно-позитивного не зробила». «У всякому разі дивними є закрутаси політики міністерства освіти, яке з такого складного і трудного терену яким є львівська округа, забирає чоловіка, що як-так з ним умів зазнайти та посилав нового, що у ньому зовсім не орієнтується». Чи не рабство це плакати за «паном», який до того всього «нічого помітно-позитивного не зробив» зате, «особисто» «орієнтувався» в українській справі?!

На повищій прикладі добре видно ріжницю між табором «реальної політики» а визвольним табором. Перший хоче, щоб над нами були «добрі пани»—чужинці; другий ввагалі не хоче ні «добрих» ні «злих» панів, зате хоче, щоб українці стали панами над собою.

Злочинна демагогія. Є аж надто добре відомим, хочби тільки з діяльності наших «репрезентантів» в польському союмі, що поляки зовсім не числяться з нашими «реальними політиками». І тому торочення масам щось протилежне, мовляв, «ми багато можемо зробити» є прямо смішне, абстрагуючи від того, що це зараз є і злочинне, бо поширюється між маси надія на поляків, на «панську ласну»; бо коли наші «репрезентанти» можуть

«багато зробити» з поляками, то значить, що поляки не від того щось для українців зробити, чи їм щось дати, лише треба до них вислати наших «всемогучих» «репрезентантів». Подаємо кілька прикладів такого туманення мас.

«Діло» (15.VII.32) подаючи справоздання про віче УНДО в Сокалі пише: «Серед загального піднесеного настрою ухвалили вічевяки резолюції. в яких висловили довіря Українській Парл. Репрезентації, а даліше домагання до Української Парл. Репрезентації, аби вона на найблищій сесії польського союму домагалася введення законодавчим шляхом мораторії на силхати довгів селян-рільників та через зміну теперішніх податкових законів у напрямі пристосування їх до доходовости дрібного селянського господарства, як також через негайне видання законів, що забезпечували б якнайкращішу підтримку рільництва і хліборобських установ—подбала про якнайскорше поліпшення долі і господарського положення українського селянства».

А от «Діло» (24.VII.32) подає резолюцію з довірочної наради УНДО в Чернятні: «Взивають Укр. Парл. Репрезентацію доложити всіх зусиль, щоби уряд знизив ціни на товарі першої потреби, які в більшій частині є об'єкти монополю».

То знов в резолюції з довірочної наради УНДО в Бані-Березів говориться в тімже «Ділі»: «Домагаються менших оплат за пашпорти для лісових робітників, які виїждять за кордон ради заробітку, а не для приємности».

Навіть у вступних, редакційних статтях, «Діло» так писало: «Тому наша Парламентарна Репрезентація мусить звернути пильну увагу на грізну небезпеку для приватного шкільництва і відповідними поправками злагіднити приписи по-

Х р о н і к а.

Наглий суд. У зв'язку з ліськими подіями відбувся 20-22 .III.1932. наглий суд у Сяноці. Обжаловані були 1) Василь Дуник, 28 літ, рільник в Лобівці, 2) В. Малецький, 24 літ, рільник у Телешинці Оливаровій, 3) Петро Мадея, 34 літ, рільник з Бібрки, 4) Антін Паславський, 28 літ, рільник з Бібрки, всі за злочин заворушень по думці § 73, карагідний по § 74, арт. 32, розп. ПД з 19.III. 1928., якого допустилися через спротив владі, участь у зборині, розбродженні поліції та обстрілювання поліції. — Засуджено В. Дуника, М. Малецького і П. Мадея на варту смерті, а А. Паславського на досмертну тюрму. Зерги кару смерті замінено трьом першим на досмертну тюрму.

Судові розправи. 17.V.1932. у Львові почалася розправа проти б. посла о. Др. В. Пелліха, обжалованого ві злочинів з §§ 58, 65, 300, 302 і 305, яких допустився промовами на вічах. Засуджено його на 6 місяців тюрми. Від засуду оголосила оборона відклик.

—10.VI.1932. у Львові станув перед судом Мих. Колодзінський, студент обжалований у державній зраді, яку поповнив діятвом «Націоналістичного виховання» а написанням брошури п. в. «Польське повстання 1863. р.» Обжалованого засуджено на 1 рік тюрми.

—13.VI. б. р. у Львові відбулася розправа проти б. пос. Дмитра Паліва, редактора «Нового Часу», обжалованого зі злочинів з §§ 58 і 65 за промови на вічах; засуджено його на 3 роки тюрми. Від засуду оголосила оборона відклик.

—1.VI.б.р. в Золочеві засуджено студ. Е. Ричара на 4 місяці тюрми за те, що, полемізуючи з

вого законопроекту, притупити вістря, звернене в першу чергу проти українського приватного шкільництва.» (так ніби поляки не те провектують протиукраїнські закони, щоб їх по «поправках» наших урядів чи радикалів змінити!!!)

Булоб це смішне, колиб не трагічне.

А ось інші приклади туманення мас, подані «Українським Голосом»:

«Укр. Голос» (24.VII.) подає опис довір. наради УНДО в Станіславові, 9.VI.б. р.: «Реферат п. Целевича був повний боевих фраз. Говорив про політичну боротьбу ірландців і фінляндців, ідентифікуючи та пріврівнюючи її до такоїж (на думку останнього) боротьби УНДО. З реферату довідалися громадяне, що всі успіхи за границею завдячує укр. нарід тільки УНДО-ві. Однак, щоб УНДО могло ще краще провадити свою політику, треба, щоб всі записалися до нього... Тоді матиме УНДО много грошей, наробить много шуму, крику, гамору за границею, заграниця навіть пальцем на Польщу, а Польща посилає на українців благодати. В такому тоні предложені були і резолюції. Одна з них висказувала довіря Парламентарній Репрезентації, а друга домагалася укр. університету під Польщею.»

«Укр. Голос» (31.VII.1932) пише: „Минулого місяця урядили унівські послы Кузик, Яворський і Кохан віче в Сокалі. Не маючи про щось путнього говорити—шукали послы рятунку в ярмаровій хлопцістці: «Ви гадаєте, УНДО не має воїх тайних плянів? Але прі них всі не мусять знати... зрештою, от там пан комісар сидять.» І всі сміються з цієї комедії і пан посол Яворський і пан комісар і слухачі“.

кацапом Др. Хіляком на вічу, заявив: «Тут була є і буде Україна».

—31.V.б.р. в Перемишлі перед апеляційним судом стануло 11 молодих селян з Лежехова, засуджених гор. судом в Сяноці за варту при Божім Гробі в церкві, бо тримали ту варту в мундурах і зі зброєю. Апеляційний суд видав увільнюючий вирок.

—6.VI.б.р. в Золочеві відбулася розправа проти П. Баби і Г. Дзвіва, селян з Юзькович за приналежність до ОУН (§ 58) і за розкинення летючок в церкві (§65). Обох засуджено по 10 міс. тюрми.

—7.VI.б.р. відбулася в Тернополі розправа проти селянського хлопця Евот. Рудакевича з Довжанки за злочини з §§ 58 б, ц, і 59 ц, яких допустився розкидаючи в церкві летючки ОУН. Обжалованого засуджено на 1 1/2 року тюрми.

—5.VIII.1932. в Рогатині відбулася розправа проти Др. Вербеця і тов. за участь в «Пласті», а друга розправа проти Ліді Кудрин і тов. за приналежність до «Пласту». Обжалованих звільнено, але прокуратор згодовив відклик.

—16.VI. б. р. в Перемишлі, гор. суд засудив пос. Др. В. Загайкевича за промови на Маківці 10.8.1930. р. і на вічу в Перемишлі 27.5.1931.р. (§§ 305, 312) на 2 місяці арешту. Оборона згодовила відклик від засуду.

Справа Дацишина. Як повідомляли ми свого часу, ряд англійських учених, публіцистів та політиків вислав був до президента Польщі телеграму з домаганням улашкування Ю. Дацишина, члена УВО, заоуженого на нару смерті за напад на поштової

амбуляно під Бібркою. Ця телеграма викликала тоді у Варшаві неприємне враження. У наслідок той, що не дивлячися на відкинення касації найвищим судом у Варшаві, замінено Дацишинови кару смерті на 20 років тюрми.

Напад на польську колонію. Мешканці с. Мосор (Володимирівський пов.) в числі 70 осіб напали на польську колонію града Мосорська з дрючками, вилами та лопатами і побили ляхів.

Перервано дроти. В селах Лисичинцях і Добромірці перервали невідомі справники телеграфічне сполучення.

— Між Золочевом а Хмельницями на початку серпня невідомі люде перервали телеграфічні дроти. **Поліція вбиває людей!** До вбісєв бл. п. Басарабової, Головінського та ин. доконаних ляхською поліцією, долучуються дальші 3 поліційні вбивства, поповнені на протязі одного місяця. І так:

24.VI. 1932. поліція застрілила українця Мадера, якого ляхський суд засудив ще в р. 1922. на 12 літ тюрми за вбиття польського жовніра. Мадера втік з тюрми і довгий час укривався. Поліція, впавши на його сліди, застрілила його.

25.VI. б. р. застрілила поліція стрілом із зду 22 літнього, ідейного Андрія Борельського в с. Саранчуках, пов. Бережани. Борельський був кілька разів арештований, сидів довгий час у тюрмі, а останньо, по тортурах, виїшов з тюрми зі зниклим здоров'ям. Поховано його без секції, без слідства, бо поліція видала комунікат, що він поповнив «самогубство». І це мимо того, що аж надто голосно говорять, що це робота ляхських посіпак.

17.VII. б. р. ляхська поліція закатувала на смерть а потім, для затертя слідів, повісила на бальку 22-літнього, дуже ідейного селянина Андрія Сухину з Полонної, на Лемківщині. Справа малає так: поліція заарештувала кількох селян з Полонної, членів читальні «Просвіти», між ними а А. Сухину. Всіх відвели до Щавного, де їх переслухано, спільно побиваючи. Андрія Сухину найдено побитого і повішеного на бальку в місці де його запроторила поліція. Сильні змаки від побоїв, були на голові, зокрема на лівій її частині, біля живчика. По тім випадку інших заарештованих випущено на волю. Польська преса боронить поліційних бандитів у той спосіб, що А. Сухину називає злодієм, бандитом і т. д.

Крук крукові она не виколе. 16.VI. б. р. відбулася у Львові розправа проти поліційних агентів Едмунда Васяка і Яна Вішневського за побиття українського поліційного в'язня Качмарського (з процесу за напад на амбуляно під Бібркою), вимушуючи на нім зізнання жажливими тортурами. Проти тортури є окремі уступ в петиції полк. Сушка з описом поведіння з українськими поліційними в'язнями у Львові. Тому, що справа стала наслідком тої петиції, а перед тим судової розправи надто голосною, а далі тому, що були свідки побиття,—прокуратор вніс (розуміється «про людське око») акт обвинувачення.—На розправі обжаловані посіпаки до вини не призналися. Мав признавати як свідок ком. Чеховскі, що дав наказ тортувати в'язнів. Та не міг той кат явитися, бо відпочує свої гріхи... на другім світі. Перечпано тільки його зізнання, зложені ще перед смертю; Чеховскі «сумвівався, щоби кого били, бо не було просто причини до того тому, що Качмарський добровільно до того признався». —Кінець-кінців

(що було до предвидження) розправу відрочено, бо треба переслухати якогось там свідка.

То що іннего! Побиті в часі «паціфікації» в р. 1930. Олександр і Олена Наконечні (опис того побиття є в книжці «На вічну ганьбу Польщі») в Кривому, пов. Бережани, внесли до прокуратури позов проти полиц. посіпак В. Врубля та 8 інших за побиття, надзуртаття влади та знищення майна на 3.000 зл. - 27.IV. б. р. прокуратор, розуміється, застановив справу. Тоді позовники удалися до апеляційного суду у Львові; апеляційний суд переслухав свідків, але справу відложив, бо... має ще якогось свідка переслухати.—Марна справа добиватися в Польщі справедливости.

Справа вбивства Чеховского. 12.VI. б. р. польська преса подала, що слідство в справі вбивства Чеховского є на укінченні й на днях акти будуть передані прокуратурі. 10.VI. б. р. була на місці вбивства друга локальна візія.— Та 14.VII. б. р. преса принесла вістку, що заарештовано П. Яворського, робітника з Тустанович, під замітом вбивства Чеховского; Яворський, мовляв, по атеататі втік до Борислава: Далі преса подавала, що, заарештованого під тим самим замітом Р. Барановського, випущено на волю.— Як довідемося, Барановський сидить далі в тюрмі.— Справа вбивства Чеховского і слідства має всі ті самі признаки, що справа Голуффа: покінчиться великим «шпиком».

Новий ляхський карний закон. По новім вязничнім регуляміні, Польща ввела в життя новий карний кодекс. В ньому предвиджується кару смерті за такі вчинки: 1) ділання проти самостійности держави або намагання відірвати якусь частину її; 2) замах на президента держави; 3) співучасть польського горожанина у війні проти Польщі; 4) збройний виступ у часі війни проти польської держави, 5) вбивство людини. Кара смерті у всіх тих випадках не є обовязкова, бо може бути і кара вязниці. Цікаве що в новім кодексі за злочин проти держави уважається також: ширення відомостей, хоч і правдивих, але таких, які можуть ослабити оборонного духа держави, а далі поширювання за границею неправдивих вістей з метою шкідливі інтересам польської держави.—А ще недавно Польща виступала на міжнароднім полі проєктами «морального розбродження», зокрема проєктом переслідування за воєнну агітацію і т. п. Не треба додавати, що всі повинні постанови звернені передусім проти українців, зокрема з огляду на майбутнє оружне повстання українців проти Польщі. Та не багато вони допоможуть Польщі закріпитися на українських землях, а зокрема не багато допоможуть їй вже в часі національної революції й війни.

Поліція нищить могили. В Петликівцях, пов. Бучач, ляхська поліція розкинула з кінцем червня воєнну могилу та й ще заарештувала 16 селян.

—В Дунаєві поліція казала усунути хрестів на воєнних могилах й зрівняти зі землею новопоставлені могили; крім того на 12 українців наложила грошеву кару.

Бійка в тюрмі. В тюрмі «Бригідки» у Львові пришло з кінцем червня до бійки між українськими поліційними в'язнями а комуністами і українець. Байтала, смертельно ранений ножем в груди; ранений також один комуніст, Маргулес. В часі бійки здемольовано ціле урядовне келії.

Передавайте з рук до рук, з лях до хати!

Ховайте «СУРМУ» перед ворогами, бо це нелегальний орган!

Ціну 30 сот.
«Просітьсся складати в країюна
„Поліційних В'язнів“.

СУРМА

Орган
Української Військової Організації.

8—9 (58—59)

СЕРПЕНЬ—ВЕРЕСЕНЬ.

1932

Польщі.

Польщо! Одвічний демоне України.
Вампіре лютий ненаситний,
Що вже століттями цілими
Спиває кров своїх офір!
І може жити тільки там,
Де труп, де цвинтар і руїни!
Ти чорний той могильний камінь,
Що придавив народ живий,—
І не дає нам вийти в світ
До сонця волі, у простір.
Польщо! Ти пошесть і проказа
Що точить нарід наш од віку.
І не дає йому рости.
І не дає ні жить, ні смерти.
Ти струп плюгавий, що обсів
Народ-дитину,— струп гідкий,
Якого навіть нам огнем
Не вдалось випалить, згойти.
Ти новородок окаянный
І звір між звірами незнаний,
Що із зубами народився,
Із кигтями, як сатана.

І ще в колиці, в пелюшках,
Свогого брата пожира.
О, ми ж у муках і терпіннях
Побудували власну хату.
Із костей наших. І сльозами
І кровю ми освятили
Наш дім нескінчений, убогий.
А ти, як злодій, як палій
Прийшла і дім наш запалила.
Наш захист цей, якого ми
Не мали довгих пятьсот літ.
Польщо! Лиш ти в народне серце,
У серце шире, добре, чисте
Посіяла ненависть вперше,
Ненависть, засів Антихриста.
Ненависть ту, що помсти прагне,
Так, як ранений звір в діброві!
Між нами вже страшна безодня,
Між нами вже криваві ріки,
Польщо неси! Від сьогодні
Будь проклята на вічні віки...!

Збройна боротьба селян із ляхами на Поліссі.

Ще ширші кола суспільности не довідалися всіх подробиць про криваві селянські заворушення в Ліському повіті у Галичині, а вже погрязені вони новими вістками про криваві селянські заворушення і збройну боротьбу у другій найбіднішій закутні української землі — на Поліссі.

Маючи ганебний досвід із «паціфікацією» Галичини в р. 1930. ляхи, подібно як при ліських подіях так само і при подіях на Поліссі доложили всіх зусиль, щоб світ або нічого не довідався про ті події, або дістав про них неправдиві вісти або дістав вістки дуже пізно. У тій цілі завели вони стислу ізоляцію дотичних областей од решти українських земель, не допускаючи на певний протяг часу нікого «неповишеного» до тих областей і не випускаючи з них місцевих «неблагонадієжних» людей; далі загострили цензуру преси, щоб та не подала найменшої правдивої вістки про події; конфіскували й конфіскують листи з описами подій, а самі у польській пресі подають зовсім неправдиві відомости.

Сприяючи є для ляхів ця обставина, що, подібно як у ліському повіті маємо гористу і лісисту околицю, так Поліссє є землею званою в ба-

гон і неприступних лісів, отже комунікація зі світом є дуже утруднена; далі те, що населення має там дуже нечисленний відсоток інтелігенції та не має звязків зі світом; а вкінці те, що учасники подій, які одинокі можуть подати вичерпуючі інформації, є будь замішані у вир боротьби, а потім, коли не попадуть в руки ляхських катів, то мусять укриватися перед їх переслідуванням.

Усе це використовують ляхи, мовляв, «нічого не сталося» або «ходить про напад бандитської банди» або, мовляв «це звичайна большевицька авантюра». На поширювання останньої вераї впливають самі большевики, які є знані з того, що примазуються до не своїх акцій, коли можуть на тім шось виграти, а доказом служить примазування большевиків до саботажної акції УВО ур.1930 хоч не тільки не мали в кей нічого спільного, але в початках враз із поляками сильно осуджували її та виступали проти неї; знане є рівнож примазування большевиків до останніх подій в Ліському повіті, хоч також стверджено, що вони в тям подіями не мали зовсім нічого спільного.

Ось і тому маємо такі повідомлення польської преси про події на Поліссі, як от в «Земі Во-

льницької»: «Хтось має доступ до душі цього населення, а цим таємничим «особняком» є емісар комуни; пісталець цей награвляє на податний ґрунт, накладає на опікуна цієї людности й часто вкладає їй зброю в руки». Або от таке повідомлення урядової польської телегр. агенції: «Місцеві революційні (випротове) елементи намагалися діяльність бандитського елементу перебраться під свою керму й надати їй масового характеру». Або таке «вяснення» міністерства заграничних справ для заступників чужинної преси: «Вістки за кордоном є переборщені. Не має місця ніяке повстання з регулярними боями. Зовсім не уживано при тій акції війська. Лише банда в силі омоло 50 людей виконала з початком серпня цілий ряд нападів і так зручно та уперто боронилася, що поліція сама не могла з нею дати собі раду. Тому ужито для знищення цієї банди із корпусу пограничної охорони 3 скадрони кавалерії й їм вдалося ввійти зліквідувати банду. 24 бандитів зловлено, інших здебільше застрілено, а лише небагато укриваються в поліських лісах».

Про неправдивість повшого освітлення подій свідчить хочби факт оголошення в заграничних часописах (на підставі відомостей доставлених із поліських областей) точної кількості, а навіть чисел полків і родів зброї, ужитих поляками у боротьбі з повстанцями. І так поляки ужили: 1) понад 1.500 поліцаїв з Волині, Люблина, Бреста, Новгородка та Варшави; 2) 4 скадрони кавалерії з Острога та Рівня, 3) 3 неповні полки піхоти, а це 50-тий з Ковля, 44-тий з Рівня та 24-тий з Луцька; 4) війська з корпусу пограничної охорони, 5) 4 панцирні авта, 6) 4 літани, а крім того танки.

Уже ця кількість польських сил вказує на розмір подій, отже на це, що не ходило тут про бандитську шайку. На розмір подій вказує далі ця обставина, що вони захопили поріччя Стоходу в районі Маневичі-Поворськ-Смоляри, отже Сарненщину і Ковельщину, далі Лучинну (Медвежську громаду) та Камінь-Кашпрський повіт. Донесення польської телегр. агенції; немов події мали місце тільки в Камінь-Кашпрському повіті є зовсім неправдиве. Про характер подій, а зокрема, що не

Птах.

Ніхто не знав його правдивого назвишка. Казали на нього: — Птах. Бо лице його було подібне до сови, очі були як у шуліки, а ніс, як дзьоб яструба.

— Птаху, забракло паперу.

— Назавтра Птах приносив цілу пачку.

— Птаху, бракло черенків.

Назавтра Птах привозив двопудову скриню.

— Птаху, часопис готовий.

Цього самого дня Птах забрав його й виніс.

То був одинокий звязковий тайної друкарні зі зовнішнім світом. Ніхто не знав, що вона існує, навіть і найбільше втаємничені члени організації. Хто переступив поріг тої кузні живого революційного слова, мусів перекреслити свою минушину. Не маєш матері, не маєш батька, не маєш дитини, не маєш друга, не бажаш щастя, не піддаєшся спокусам слави, не віриш у ніякі нагороди перед труною й поза нею, живеш анонімово, працюєш анонімово, ціла твоя мораль — це етикетка революційного аноніму. Мученики, що з жертвенного стоса піднімаються в небо віковичних розкошів

ходило про 50 «бандитів» свідчать хочби такий факт, що повстанці видавали друковані відозви до населення, та що боролися збройно (мали й машинні кріси) та затяжно, бо на протязі кількох тижнів, занявши старі бетонні воєнні окопи на лінії Поворськ-Ковель-Сарни, Велике-Вершини-Антовіна-Томашгород. Що не ходило про «бандитську шайку» свідчать вчинці поведіння ляхських військ супроти сільського населення; воно пригадувало поведінку мадярів у Сх. Галичині зпочатку світової війни, коли то з рук мадярських гунів повисло тисячі українського населення на шибеницях; впе-тяють вказати, що лише в одній селі Поворську, поляки повісили 17. серпня 12 українських селян. Ляхи, не можучи побороти повстанчі загони, мстилися на селянах, що остали в селах, вивішуючи їх, нищучи їм маєток, а що більше, навіть палячи їм збіжжя на полях. Не диво, що потім перед наступом ляхів, населення громадно втікало з сіл, не залишаючи там ні живої душі, та крилося по лісах або прилучувалося до повстанців.

Яка причина подій на Поліссі? — Вона та сама, що недавніх кривавих подій в Лиську: це всесторонній гнет українського населення ляхами; не тільки соціально-економічний гнет, але й національно-політичний. Треба знати, що ляхи замкнули на Волині й Поліссі 465 українських шкіл, які вони застали при окупації тих земель і нині на Волині є всього 5 українських шкіл. Ляхи замкнули за останні 4 роки на Волині й Поліссі 6 повітових централей «Просвіти» враз із понад 500 філіями та читальнями. Вони навіть забралися до нищення релігії, замкнули сотні церков, з яких деякі висаджували динамітом у воздух! Ляхи на Волині й Поліссі забрали 76.818 гектарів землі, роздавши її польським військовим козачкам, а 158.000 гектарів землі віддали польським цивільним осадникам. Ляхи замкнули сотки українських кооперативів і всіма способами перешкаджають економічному розвитку Волині й Поліссю. Коли до того додати непомірні податки, безмежну самоволлю польської адміністрації, штучно підпирану хрув'яду з Певним на чолі, закладання польських костелів, підпирання русифікаторських церковних чин-

і—то не ти. Герої, що воскресають на побоевищах і заляті в кріпю, вступають на підніжжя пам'яників — то не ти. Поети, що їх юрба лаврами вінчає — то не ти. Твоя етикетка цілком нова. Її не було навіть за часів грецьких стоїків. Бо ти віриш навіть у те, що після тебе придуть інші і для добра дальшого розвитку затруть навіть будьякий слід твоєї роботи. Ти, проминаюча ланка, якийсь час зв'язуєш минушину з майбутністю, а після того кришишся й гнеш. Те все таке просте, як два і два — чотири.

Птах був найдосконалішим втіленням тої філософії й тої етикетки. Дійшов до тої небуденної рівноваги, що ціхувала найбільших людей, які колинебудь жили на світі. А всеж таки він тільки обслуговував друкарню. Не ставав на ніякий трибуни й не навчав, не укладав переповнених пінтатами томів і не переповідав нікому своїх думок, не пророкував навіть нікому своім прикладом, бо ті, що разом з ним працювали, не витрачали дорогого часу на взаємні обсервації. Жили — і це їм вповні вистарчало. Працювали — і це заспокоювало всі потреби їхнього духа. На ширшому світі зростає гніт, а вони в його підземеллях готували йому труну. На світі зануло дерево пізнання зла і добра, а вони з одного зернятка ідеї спелили

нихів і т. д. і це все у найбільшій частині українських земель, серед багон і лісів, де населення знищене війною і ще до нині в деяких околицях мешкає в землянках, — то не диво, що мусіла урватися терпимість населення і воно поставилося до чинного спроти гнобителів.

Як не страшні події на Поліссі, подібно як недавні в Лиську, авсеж вони світлі тим, що дають цілий нашій нації й цілому світові доказ, що мимо всіх страхів ляхського режиму, мимо всіх знущань, що їх ляхи до нас примінують, мимо невиносимої пресії на поневолене, безборонне українське населення, — ворогам не вдалося знищити духа опору навіть у найбільш темних і найбільш закутих української землі й не тільки не вдалося їм вбити бажання волі й самостійного життя, але невимовно

Терпимости та не для ворогів!

Характеристичною рисою українців є їх надто велика толеранція до своїх ворогів. Це проявлялося дуже виразно підчас визвольних змагань українського народу в давніших часах і в недалекій минуштині, коли прийшлося нам боронити українську державу зі зброєю в руках. Ми, мовляв, цивілізований нарід, ми хочемо справедливости для себе та другі народи й їхні справи трактуємо справедливо; цілий світ глядить, як ми поступаємо з нашими ворогами а як вороги з нами, й відповідно до того виробляє собі погляд про наш рівень культури, цивілізації й людяности. Такі слова можна було чути дуже часто в часі останньої збройної боротьби українського народу за волю з москалями та поляками. І це ми чуємо доволі часто і тепер із уст тих наших людей, що відносяться ворожо до революційної акції українського визвольного табору проти грабіжників наших земель. Справді, тяжко знайти навіть між найбільш цивілізованими народами більш великодушних й толерантних до своїх ворогів людей, як такі українці. Ця прикмета розвинена в них просто до абсурду, і не треба доводити, що тільки шкодить нашій визвольній справі.

новий кущ зі здоровими корінцями, з силою росту, якої не можна було навіть обчислити, і зі схованими в молодому мякуші золотими овочами. Все — це тільки петворений соняшний промінь. І ця ростинка їхньої громадянської думки, й ті друкарські кашти, й та бібула, й ті відозви, й вони самі. От звичайні складачі! А той там незвичайний хемік що його вибуховий матеріал сфінксового складу облетів усі вибораторії міністерства війни й не реагував на ніяке «Сезаме, відкрийся» найсумнініших і найбільш обдуманих аналіз! А той одиниць у своєму роді, інженер, що вмів робити підкопи без штабу рахункових, без тачок і возів, що забірали би землю без задержки вуличного руху й повз цілу армію настановлених Аргусів. Та, наприклад, трицятилітня жінка зуміла обіхати кілька високих шкіль, цілі роки працювати по бібліотеках, здобути цілу низку патентів, що розгубилися десь по світі крім... паспортів. Як дух з'являвся в гостинниці й як дух із неї зникала. Немов мряка, що виходить із землі, з'являлася скрізь і за найменшим подувом слідчої поліції знову розтавала в повітрі. Не подумала навіть ніколи довше, як п'ять хвилин, про дитину, що росла в бабусі під доброю опікою; бо пощо тоді булиб бабусі?

А решта того друкарського легіону? Всі воли

це бажання підсиляли. Бажання волі й дух опору між українським населенням росте з кожним днем і якраз він і тільки він є залізною запоркою, що не вдасться таки ніколи ворогам нас поневолити на віки вічні, що не допоможуть їм у тому ні терор, ні насилля, ні звірства, ні поліція, ні військо, та ще волиб нам навіть відібрали останню школу, знищили останню церкву, заминули останню кооперативу, заборонили нам й говорити по українськи, знищили наше майно а тюрми заповнили по берегах, то всеж день остаточної розплати прийде! Коли вже навіть Лисько й Полісся підносять проти ворога узброєну руку й грімко кричить до світа: «Ми хочемо України», — то день остаточної розплати недалеко, а остаточної перемога за нами завпевнена!

А з другого боку, мабуть, немає між цивілізованими народами людей, що були б до тої міри нетолерантними до своїх політичних чи релігійних противників тої самої народности, як українці. Партійна боротьба, релігійна гризня межусобиці-доведені в нас до такого самого абсурду, як наша великодушність і толеранція до наших, національних ворогів.

Чужинцеві, що завважує в нас отакі прикмети, тяжко знайти їхню причину, хоч вона аж надто наявна. Справа в тому, що попри своє захоплення до кличів цивілізації й вселюдського поступу, більшість нашого народу не дійшла до належного зрозуміння й оцінки своєї національности й державности. Вона скорше захоплюється кличами міжнародних, соціалістичних утопістів або обманців й релігійних інтернаціоналістів, ніж національними, державницькими кличами; і скоріше принесе себе в жертву для ідеї червоного, білого чи чорного інтернаціоналізму, ніж для ідеї націоналізму й національної державности, хоч у теперішніх часах кожний має безліч наглядних доказів що інтернаціоналізм, в якій формі він не проявлявся б й якої ідеї не боронивби, є під сю пору

такі. Кожний в одну мить ставав на найвищому щаблі наукової спеціалізації, а опісля сходив із нього глибоко, глибоко аж на суспільне дно, аж під те море голів, прямувань, задумів, етик, законів, людських уряджень, де кузня завтрішнього, де твориться нова вісь світа, де народжується провідна думка майбутніх поколінь, де може вдержатися тільки геній анонімовости, а разом із тим стихія.

Десять років шукали за ними, чи не щодня отираючися об їхні постаті. На вислідження їх витрачено кільканадцять мільонів, тоді як вони самі нічого майже не витрачали на себе. Через них не раз алярмували цілу адміністрацію, а вони... ні один грецький Архімед не здобувався на такий спокій, як вони. А все таки поведіння не засліплювало їх. Аж до найдальших меж обережні, навіть коли на правду не могли дослідити у своїй поведінці найменших хиб, на основі теорії ймовірности ладилися до неминучої катастрофи. Змінляли помешкання, переносилися з міста до міста. Над кожним із них завис смертний присуд.

Аж надійшов той роковий день. Птах, що кожного ранку виходив з друкарні з задрукованою бібулою, прийшов несподівано в полудне і сказав тільки:

шкідливими для поодиноких народів, а для українського народу зокрема. Вистачить згадати про страшний вчинок українського народу в інтернаціональній соціалістичній державі, в совітському Союзі, далі на винародовлення українського населення під польським забором при допомозі інтернаціональної релігії, тощо, щоб переконалися про шкідливість інтернаціоналізмів для нашого народу. «Не заріже батько сина... за волю України», зате скоріше нині заріже батько сина, чи брат брата або оні батька в обороні інтернаціональної утопії, інтернаціонального обману.

Де причина цього? — Наш нарід віками живе у неволі. З утратою своєї держави втратив він і своїх народних і державних провідників, якими в давніх часах являлася українська шляхта. Ця шляхта винародовилася, пішла на службу ворогів української державності та почала в спілці з ворогами соціально й економічно, а потім й політично угнітати наш народні маси. В таких обставинах наш нарід, в якому прибого ідею своєї державності, міг видавати спартаків, месників за кривди, доконувані вищими класами суспільності над нищими, однак не українських державників-націоналістів. Коли знєсення панщини й конституційні права дали змогу кращого культурного розвитку для нашого народу й молоді із села мала нагоду набувати знання в вищих школах, положення під тим оглядом не дуже змінилося. Для молоді на кожному кроці відчувалося, що її трактують гірше і як щось нишого від молоді пануючого народу або молоді з вищих клас суспільності. Соціальна нерівність, несправедливість — це була головна точка, докруги якої то крутилися думки нашої студуючої молоді. Вона відчувала соціально кривду нашого народу, вважала з молоддю із вищих клас іншої покривженої суспільності й шукала виходу з такого положення. Їй на поміч прийшли соціалістичні пропагатори й першою політичною лекцією нашої молоді була — соціалістична ідеологія. Були часи, що можливий активний український студент був соціалістом. Замість наперед думати про державне визволення своєї нації, він мріяв і стремив до «визволення цілого покривженого

людства», до переведення в життя соціалістичної теорії.

Не йдім далеко в минувшину, гляньмо на наших недавніх і теперішніх народних провідників. Це люди, які свої перші політичні кроки робили під прапором соціалізму, а не націоналізму. Деякі з них вправді найшлися потім в національному таборі. Але інтернаціоналізм залишив на них свій вплив. Не розуміючи як слід національної ідеї, робили вони похибки за похибками, наслідком чого відвертали від національної ідеї малосвідому від національним оглядом масу. Одні з тих провідників кінцево-кіпців вернули до свого давнього інтернаціоналізму, або скочили до капіталістичного чи клерикального інтернаціоналу, чи стали живими трупами в українській національній дійсності. Маємо сьогодні старих національних провідників (так вони кличуть себе) без національних мас. Ці політичні зубри, що не переживали як слід української національної ідеології, яка відповідає теперішньому духові часу, і взялися до ведення національної політики, — зразу викривили її, змінили на манівці й самі не знають, кудю йдуть й до чого прямують. Інші бачучи, що нарід не йде за ними, почали вмовляти у себе і в других, що, мовляв, ми (під «ми» розуміють пізній нарід) ще не досі до своєї державності; нам ще треба довго розвиватися і т. д. — йдуть на ганебну угоду з ворогами нашої нації й державності або стараються витягнути наш нарід під «покрив» чужих сильних держав або різних інтернаціоналів. Прикриваючися цивілізацією, релігійною етикою та моралю, голосять вони між нашим народом як найбільшу толеранцію до ворогів й «цивілізованих» способи боротьби, бо, мовляв, цивілізований Захід дивиться на нас. Затє стараються вони довести до як найбільших роздорів між самим народом, висуваючи різні партії, релігії й т. д.

Однак розгар визвольної боротьби витворив новий тип українця, революційного борця за політичне, соціально-економічне і національно-культурне визволення Української Нації. Це не той тип українського політика, що творить політичні теорії-програми в своєму кабінеті, далеко від наро-

ду й не звертаючи уваги на актуальні потреби того народу. Це не той тип, що використовує слабу національну свідомість нашого народу й стараються тягнути його в хвості червоного, білого чи чорного інтернаціоналу. Цей новий тип українського політика-націоналіста створився в боротьбі, для нього не існує опортуністична політика, політичне хитрунство чи почуття людяности, толеранції й «цивілізовані» та гуманні методи боротьби супроти нелюдяного, нетолерантного ворога. Він бореться зброєю ворога: з ворожим насильством способами, проти ворожого шовінізму висуває він свій шовінізм, за висми українського народу платить нищенням ворожого майна. Він вийшов із народу, працює між ним і для нього; старається знищити в ньому партійну й сектантську нетерпимість й витворити національну єдність і спільність національних інтересів понад партійність й сектантство, що створили в нас наші вороги й опортуністичні ніби-провідники. Він бореться проти всяких інтернаціоналізмів й вважає націоналізм одиноким, найкориснішим й найактуальнішим опорою для народу. Ще недавно, перед великою світовою війною, актив української молоді генералії боролися за соціалізм, терпів за нього по тюрмах, на засланнях, видавав життя за нього. Під цю пору актив нашої молоді бореться за Українську Націю й її державність. Ця молоді росла в тих часах, коли велася збройна боротьба за Українську Державу, вона бачила й бачить життя недержавного народу в «соціалістичній» державі, ба-

чуть обман всяких інтернаціоналізмів й їхню шкідливість для нашого народу й ступинь на новий шлях, на шлях боротьби за удержавлення Української Нації.

Безоглядна боротьба з ворогами за державне визволення українців це імператив для кожного українця-націоналіста; однак перемога в цій боротьбі вповні залежна від масової участі в ній українського народу. Вона повинна захопити зверх наш нарід. «Українська Військова Організація» й «Організація Українських Націоналістів» являється авангардом, першою етжею в боротьбі. За нею повинна слідувати армія — українські народні маси. В тій армії не сміє бути партійної нетолерантності, релігійної нетерпимости й внутрішньої боротьби. Також не сміє бути толеранції до наших ворогів. У широких народних масах нема ворогів українського національно-визвольного руху: є або невідомі незорганізовані одиниці або одиниці збаламучені через свою невідомість ворогами нашої нації й держави. Обов'язком визвольного-революційного табору є вербувати людей зпоміж найширших мас для українського національно-визвольного руху та творити з них здорово-думаючих, свідомих націоналістів-борців.

Йдім в низи нашої суспільности, організуємо їх єдиною їх й проти волі партійних й сектанських провідників! Голосім національну єдність — понад партії й секти, а нетолеранцію до наших ворогів!

Партизанка.

Загальні замітки.

У всіх революційних війнах, французькій, італійській, німецькій, російській та ін. подибуємо повстанчі загони; їх назви лише різні. Вони виступають також у визвольних змаганнях поневолених народів. Воєнні ділення підчас американських визвольних змагань виказують характер чисто повстанчих виступів; у Іспанії, що боролися з французами, це ніщо інше, як тільки пов-

станці; в німецько-французькій війні, 1870-71. р. виступають по французькій боці т. зв. франкірери; під тою самою назвою подибуємо повстанчі загони у бельгійців в часі німецької займанщини; далі можна згадати кемітаджів македонських, що мають за ціль оборону багькищини перед ворожою займанщиною, польських повстанців і т. д. а вкінці й наших повстанців у недавній визвольній війні.

В залежности від терену, способу ведення вій-

— Забирайте, що можете й розкодьтеся зараз же!

Всі очі відірвалися від друкарських кашт, а впалися в нього і враз покваном обггли цілу кімнату. За десять хвили не було вже нікого; кашти порожні, бібула забрана. Зникли, щоб десь знова вібрата.

Птах лишився сам. Почав забарикадувати вікна і двері. Поклав на стіл два револьвери військового типу, отже дванадцятистрільні, потім ніж і сокиру.

Дурний випадок. Того дня було страшенно холодно. Пословизувався. Випустив пачку. Мотузок урвався, все розлетілося. Хотів збирати. Але наблизився стійовий і якийсь агент, якого пізнав з характеристичного виразу очей. Кинувся тікати. Так, у цілій дільниці його аналі, хоч ні вчому не відосрівали. Знали, де живе. Наведе поліцію на товаришів. Волів їх ще остерегти, але сам вже не вирветься. Їхніх обличч не знають, а його покаже люлька дитина під одним ударом нагайки.

Отже кінець. Та лишився останній акт. Не дасть так легко взяти себе. Ніколи не дасть себе взяти. З черги розложив із столі пачку з набоями. Крізь отвори в дошках віконниці, які давно прикривав, можна бачити на досить да-

леку віддалі. Дверей забарикадованих штабами й шафами не виважують так легко, та ще можна стріляти з другої кімнати.

Дзвінок! Птах глянув крізь щіливу в вікні. Дім оточили жандарми й поліцаї. На коні старшина. Птах намірився і стріляв. Старшина вивав коня, а ланцюг облоги вмиг розприснувся на всі сторони. Стукіт у двері... Знову тиша... Птах глянув крізь щіливу. Щож це? Пішли? Доповнив набій і чекав. Минуло пів години. Нагло розляглася сальва, а кілька куль наскрізь повертіло віконницю і відбилоса від протилежної стіни, аж пісок поспався. Птакові вдалоса крізь щіливу побачити на протилежному боці площі відділ війська, що вдруге прикладав кріса до лиця. Птах швидко відсунувся від Грюкнула нова сальва. Піввіконниця вилетіла. Птах спробував прицілитися за муру, але віддалі була завелика. Знова стукіт у двері. Уже дерево тріщить. Гатять окопирами. Птах став за одвірками. Барикада подається. Уже відкрито в відомі якесь обличчя. Птах пустив стрілу в руки. Стрільав мистецьки. Короткий войк, сполох, правильні кроки маршу піхоти. Ледви встиг врятуватися за муром, коли через валом знову грянула сальва. Знову заривув до вікна. Ага, зачепився під муром. Птах похилився трохи наперед

Стрільав раз, другий, третій, четвертий... Мірив цільно і швидко — успіх був за кожним разом. Але й вони не дармували. Кулі літають по всій кімнаті. Птах відкладає один револьвер, бере другий. Вертає до вікна, не бачить нікого, вихляється — а в тім зі стріку дому, що на протилежньому боці площі, впав стріл, цільний стріл, бо куля графіла Птахові в саме чоло. Автоматично стягнув яничок револьверу, стрільав кудись у повітря і звалився без руху на долівку. Та стрілянина ще не спинилася швидко. Довкола Птахового трупа творилася калюжа. Продіравлявали того трупа нові кулі, острілювано помешкання систематично, як поле бою в укритах там ворогом. Бе революціонер, то «хитра штука». Зачайтсь десь як звір і з укряття вкусят...

Тож коли нарешті по якій півгодині наважилися вдертися до помешкання, Птах вже добре захолов, а в димі, що заповнив кімнату, ледви могли його анайти на долівці. Така була завзятість, що його ще чобоженьками копали й товкли прикладами. На місце поді з'їздилися вищі достойники. Перетрусили ціле помешкання, оглянули в ньому кожну дрібницю. Птаха перевернули лицем до горі... Дві ексцеленції в шапах на голові і у викладах футром планках вдвинулися в то незви-

чайне, пташине обличчя, а одна ексцеленція свазала до другої:

— Шалений чоловік!

Друга-ж відповіла першій:

— Спитатиб Льомброза: геній чи божевільний?

Важмайстер, що клячів біля трупа і піддержував голову Птаха, щоб ексцеленції могли до неї краще придивитися, скривав обличчя тумануватим зальотним усміхом і сказав:

— Свinya революційна!

Одна з ексцеленцій відвертаючись, сказала:

— Та хіба він тут був сам?

Це питання порушило всіх. Заріглася. Де решта? Втікли? Як і коли втікли? Куди втікли? Вітрець непевности подув по всіх. Ексцеленції швидко зібралися і вийшли. За ними повиходила решта, нараджувалися ще в сінях, потім на вулиці. Потім ексцеленції довели покванно відіхали, а в здобутому помешканні лишилось на варті тільки кількох жовнірів і простягнений на долівці Птах, нерухомий, холодний уже — скривена ланка — але такий спокійний, наче той кулею проверчений мовок думав ще, а думаючи бачив очима душі нове помешкання, нові кашти й якогось нового Птаха, що кожного ранку виходять з задрукованою бібулою...

ня, тощо, є ріжний склад та діяльність повстанчих загонів. В гористому терені відділи партизанів, невеличкі щодо кількості, та обізнані докладно з тереном, можуть завдати ворогові значні втрати. На рівнинах повстанчі відділи повинні бути сильніші, можуть мати навіть артилерію (легкі гармати). Та саме узброєння не є міродатне для успіху повстанчих загонів. Тілесна здібність і витривалість кожного поодинокого повстанця, енергія й ініціатива провідника, відношення місцевого населення та настроїв у ворога будуть мати вплив на успіх повстанчих чинів. Далі треба пам'ятати, що малі, добре узброєні повстанчі загоны, під проводом здібних провідників, мають більше вартості, ніж великі, але незорганізовані відділи, без почуття єдності, обтяжені непотрібними речами (напр. обовом) а тому неперотні та нездібні до скорих і несподіваних чинів.

В краю, що стогне під ворожим ярмом, місцева маселення буде без сумніву повстанчі чини підпомагати. Таке населення буде давати добрі відомості про ворога, зате ворогові буде передавати неправдиві відомості про повстанців. Воно буде доставляти повстанчим загонам харчів, буде укривати перед ворогом хорих і ранених повстанців, буде посилювати загоны людським матеріалом, а то й може довести до загального повстання — національної революції — проти гнобителя.

Відносно терену, треба знати, що чим більш непроглядний та незступний терен, тим догідніший для підпрняття повстанчих загонів. Лісості та іде й гірські околиці з провалами, ярами чи непрохідними болотами улегшують повстанцям несподівані напади на ворога і дають їм доволі кривок, а ворогові утруднюють систематичне переслідування повстанців, а крім того утруднює ужиток модерної зброї — танків і літаків. Розуміється загоны повстанців повинні бути як найдоглядніше обізнані з тереном, отже повинні складатися з місцевих людей або мати подостатком провідників, що знають тайні дороги, кривки, тощо.

При підпрняттях повстанчих загонів важливо є й пора року та погода. Повстанцям, що зправила будуть ночувати щд голим небом, приходиться доволі тяжко зносити злу погоду, великі сніги, тощо. Та з другого боку якраз при поганій погоді (дощ, мряка) найлегше виконувати несподівані наступи на ворога, бо в таку пору його обережність слабне, а до того є утруднене пересування військ.

Самозрозуміле, що акція проти дисциплінованої армії, що не потерпіла ніяких невдач, не буде мати таких успіхів, що діяльність проти армії, що потерпіла невдачі й знаходиться у відступі. Отже положення й настроїв ворога має значення. Тому повстанчі загоны можуть повести найуспішніше акцію в заплілю армії та ще й в околицях, обсаджених певними військовими частинами. Первагома війною чи деморалізація у ворожих рядах потягає за собою зправила ослаблення охоронної служби та невиконання наказів і правилників. Наглими нападами та й ще відповідною пропагандою можна цей стан погіршити, а це буде мати наслідки на дальніше провадження війни.

Не треба доводити, що повстанчі загоны не провадять боротьби однолінійним фронтом. Базою їхньої діяльності є більший чи менший обмежений район, в якому повинні вони вишукувати кошту нагоду для нанесення ворогові шкоди.

Організація повстанчих загонів.

Повстанчий загін повинен складатися з най-

більш національно свідомих людей, які добровільно голосяться до загону, щоби воювати зі зневадженням ворогом. Однак попри моральну вартість треба звертати увагу і на тілесну здібність повстанців; повстанець повинен бути тілесно здоровий, відпорний на різні невгоди та й обізнаний з природою і тереном. Дуже часто є, що при творенні повстанчих загонів голоситься до них морально маловартний елемент ради особистої наживи (грабунку, тощо). Обовязком команданта є таких людей взагалі не приймати, бо такі люди можуть в дуже короткому часі здеморалізувати найкращий загін та перемінити його в банду грабіжників. Повстанчий гурт належить поповнювати головню такими людьми, як лісові робітники, лісничі, риболовці, тощо, а теж спортсмені.

Узброєння повстанців буде головню в початках дуже примітивне та ріжнородне. Коли відчувається брак зброї, тоді краще добре узброїти менші відділи, ніж зносити до бою більшу частину але зле узброєних людей. Зброю творить: криє і багнет, ніж і далекострільний револьвер. Зі скорострільної зброї треба уживати легких скорострільів або машинових пістолів, і то лише в найбільш необхідній кількості з огляду на труднощі транспорту стрілен для них. Затє добре було б, коли б, кожний повстанець був узброєний у ручні гранати.

Одяг повстанця не повинен впадати в очі не мати фантастичних відзнак, тощо. Добре, коли б був він зеленої краски згл. був подібний до краси одягу ворога. Добре було б, щоб люди не мали зовсім нових речей, але щоб кожний приготував собі вже в часі мира вигідні ношені черевки, власні наплетники, коши, одяг, тощо.

З огляду на конечну рухливість, повстанчі загоны не повинні мати обозів. Тому запасові харчі та набой повинен носити повстанець зі собою: загін повинен і зділати між поодиноких людей компаси, шнурі та сокири, які все припадуться. Щоби не нищити наразі непотрібного матеріалу та набой (напр. зі здробічі), повстанчий гурт повинен мати кривки, де міг би ті речі та й взагалі всі більші запаси магазинувати, і в скрутнім положенні заосмотрювати ними людей. Коли це можливо, при загоні можуть бути колеса, чи моторні колеса для скорішого зв'язку, або загін може якийсь час перемінитися, маючи подостатком коней, з пішого в кінний, щоби досягнути більшу скорість в часі ведення акції.

Командант загону повинен бути інтелігентний, сильної волі, здібний до самостійного ділання, відважний але при тім обережний, а в скрутнім положенні холоднокровний; він повинен вміти охорою постановою пірвати загін до чинів; а разом із тим шадити здоров'я своїх людей; він повинен дбати про безздатність своєї групи і вміти тримати порядок і єдність хочби безоглядним способом. А при тім повинен вміти мовчати: пляни, ним самим опрацьовані, повинні бути відомі лише йому. Без огляду на ті прикмети, провідник повинен визнаватися безоглядно у т. зв. повстанчій тактиці. Заступники провідника повинні мати також певну міру власної ініціативи, енергії та інтелігентії.

Повстанча діяльність здебільша виключає передній повстанчий вишкіл вже в час мира, після згори зазначеного шаблону напр. після згори зазначеного правильника. Всєж частина людей буде до деяких речей підготовлена своїм старим заняттям чи вишколом. Тут напр. приходиться на увагу: нічні марші, орієнтація в непрогляднім терені безгамірне порозуміння, обережне підходження до,

ворога, стріляння в ночі, перемагання ріжних перешкод, розсівання гуртів у ріжних напрямках та збірка на місцях згори визначених, тощо. У тих чинностях можна і в часі мира вишколюватися. У часі повстанчої акції вишкільні інструкції дає провідник загону, а доповнює їх боева практика.

Діяльність повстанчих загонів.

Ініціативу провідника загону не можна ограничувати наказом. Начальний провід повинен видати тільки загальні напрямні, відносно: 1) речинця діяльності загонів, 2) в яких онолицях мають поодинокі загоны переводити діяльність, 3) які головні завдання має даний повстанчий загін сповнити.

Провідники загонів повинні бути — наскільки це можливо — докладно поінформовані командою про розміщення ворожих сил; ті відомості доповнюють загоны інформаціями власних розвідників; тому загоны повинні мати між населенням своїх довірених людей, що призбирають їм потрібні відомості; зокрема перед кожним чином треба повести розвідку; чим більше розвідників і інформацій, тим легше може повстанча група перевести свої завдання й тим певніше її положення та забезпечення. З другого боку при помочі своєї розвідчої сітки можна розсівати неправдиві відомості про скількість, силу і наміри повстанців, щоби тим способом увести ворога в блуд. При тому треба звернути увагу на ворожу телеф. і телеграфічну сітку: залучуючи підслуховий апарат, можна нераз підслухати важні розмови та накази, що можуть рішити успіх справи.

Кожний загін повинен тримати зв'язок зі сусідніми загонами та з головним проводом повстанчих загонів. У браку ліпшого, можна тримати такий зв'язок; для передачі донесень та одержування наказів визначається згори збірний пункт, де в означену годину приходять гінці від загонів та з команди.

Ранених і хорих треба як мога скоро відділити зі складу загону і найліпше умістити в приграничному терені, звідки б можна було переправити їх до нейтральної країни; коли це неможливо, тоді уміщується їх у саїтних хуторах або в крайнім випадку в запасових кривках повстанців. Заздалегіть треба подбати про достаточну кількість перев'язочного матеріалу.

Харч повстанців буває зправила скромний і нерівномірний. Старатися про харч повинен загін сам (дичина, овочі), по часті роздобуваючи їх у населення (мука, хліб) й то по можності купуючи. Що правда, національно свідоме населення буде завсігди підпомагати діяльність повстанців (харчами, відомостями, тощо) безінтересовно, але часто особливо у збожілих частинах краю, заходить потреба платити за підмогу населення. Тому лише у виняткових випадках треба приміювати реквизиції та примусові данни, бо це настроє населення нецрихильно. Отже провідник загонів повинен мати в розпорядженні своїм відповідні фонди.

Коли у певному районі виступає рівночасно більше повстанчих загонів, тоді треба визначити докладно оперативний терен для поодиноких загонів. Міродатним тут буде: 1) сила загону з углядженням прикмет терену (ліси, гори, проходимість і т. п.), 2) тактичні завдання, що їх дістали поодинокі загоны у зв'язку з існуючими в даному районі важними об'єктами (залізні дороги, тощо); 3) природними труднощами, що їх треба поборювати при акціях (ріки, високі хребти гір, тощо); 4) політичні границі.

Поодинокі загоны повинні опанувати цілий те-

рен так, щоби вони могли собі взаїмно помагати чи співділати зі собою. Це унеможливить ворогові здавлення повстанчого руху, бо коли б він навіть знищив той чи инший загін, то завдяки ініціативі сусіднього загону вдасться створити на його місце новий. Та здругого боку райони поодиноких загонів не повинні бути за малі: кожний загін повинен мати свободу рухів, бо це утруднює ворогові переслідування.

Головні завдання загонів можна спрещувати так: 1) Саботажні — отже нищення потрібних ворогові об'єктів як залізничні лінії, мости, телефони, телеграфи, стації, магавини і т. п.

2) Постійні напади на ворожі частини, залоги, табори, становища чи транспорти, що мають на цілі завдати ворогові персональні й матеріальні втрати і ослабити та здеморалізувати ворога.

3) Боева діяльність загонів зв'язує рівнож великі сили ворога, що мусять бути стягнені з головного фронту.

Крім тої діяльності, що має завданням тільки шкідити ворогові, є й такі можливості, що повстанчі загоны можуть приневолити ворога опорожнити занятий ним район, а скріпивши значно своє число допливом добровольців і утікачами з ворожого війська, стати частинно кадрою для сильних військових частин.

По розміщенні у своїм районі та по навязанні лучби і засягненні інформацій про ворога, починає загін свою діяльність.

Повстанчі загоны передусім нищать всі об'єкти, що улегчують ворогові перехід до наступу і уможливають його рухливість (залізничні, мости, телефони) або такі, що уможливають йому усадитися в районі (стазени, запасові табори). Перед кожним нападом чи саботажем треба повести розвідку, чи проєктована акція має вигляди на успіх: передусім в початках провідник не сміє братися за діла, що є понад силу загону. Вирішивши перевести якусь акцію, треба встановити час і спосіб її переведення. Як час надається найкраще ніч згл. сумерк; вони уможливають неспостережене наближення повстанців та несподіваний настрок. Спосіб переведення акції залежить од її роду; саботажні чини можна часто перевести без єрожного протиділання (телефонічна сітка або залізнична лінія). Саботаж бережених об'єктів переводиться так: одна група усуває ворожі стійки, а друга переводить нищення; переводити це треба скоро, щоби ворог не міг перед знищенням стягнути запасові частини чи поготівля та й ще відтяти відворот загонів.

Напади можна переводити зі засідок й нагло на переходячі відділи чи поодинокі стежі. Наїграше надаються для того гірські околиці та ліси. Ціллю нападу на кольони може бути або знищення матеріалу, що його вони везуть, або здобуття його для себе або тільки непокоєння ворога. Такий напад переводять звичайно 2 групи: одна обстрілює чоло кольони, а друга її кінець. Для задержання обозу треба застрілити кілька коней на переді, а при самоходних кольонах треба ушкодити стрілами чи ручними гранатами мотори і резервуари бензини чолових і кінцевих вовів. По дорогах можна підготувати на авті або танки вовчі доли. Поїзди можна висаджувати у воздух або спричинити їх виколєтіння (відшрубувати шини на закрутах). Напади на табори або оселі найліпше переводити рівночасно в ріжних боків, щоби утруднити ворогові орієнтацію і примусити його до оборони у всіх напрямках.

Повстанці повинні мати сильні нерви та вна-

начатися холонокровністю. Спокійно мусять повстанець приглядатися зблизьма перемаршові кольони ворога, щоб у відповідній хвилі цільно стріляти чи винути гранату, — то знову, щоби не запускатися у боротьбу відорватися від ворога та спішити на інше місце і там знова знечевя напасти на ворога, поденерованого вже попереднім нападом.

Щоб забезпечитися перед розпорощенням загону по нападі чи по невдачній акції провідник заздалегіть перед кожним нападом визначає збірну точку, де б могли зібратися на означений час всі повстанці резиспаві у боротьбі.

Коли воєнні події чи фізичний стан загону вимагає довшого відпочинку, тоді загін відходить

на місце, добре забезпечене перед ворогом і укритте, напр. до саїтних хуторів, тощо. Коли таких місць нема, загін перейде до дальших лісів і там зробить собі закритий табір, подбавши заздалегіть про його забезпечення перед ворожим нападом. Та підчас такого супочинку треба привести до ладу зброю, одяг і приладдя, налагодити звязки зі сусідніми загонами або вислати організаторів до сусідніх сел, щоб приєднували нових добровольців. Не можна забувати за розвідку у відношенні до ворога, бо часто вже ліквідовано повстанчі загоми якраз саме підчас їх відпочинку в таборах. Співпраця і довіря місцевого населення буде в тім випадку найкращою охороною, бо воно найскорше може подати вістку про наступаючі ворожі сили.

Р і ж н е .

Політичні вбивства. Німецький публіцист А. Нобль видав книжку про політичні вбивства. Між иншим автор подав спис найголовніших політичних замахів і вбивств, почавши від р. 1800. Від того року до 1913. мали місце 53 замахи і 45 вбивств, беручи на увагу тільки замахи на визначні особистості політичного світа; від 1914 до 1931. докнано 43 політичних вбивств і 28 замахів. Коли брати на увагу всі політичні вбивства, то в самій Німеччині в р. 1931. начислено поперх 300 політичних вбивств, не згадуючи вже про замахи, а це число значно зросло в біжучім році.

Польська нужда. На підставі статистики д-ра Дедерка, Польща займає в статистиці суцільного доходу третє місце в світі, але... від кінця. Поодинокий мешканець Польщі заробляє пересічно 614 злп. річно, при чому на публичні тягарі забирають йому 24.5%. — Міжтим в Сполучених Державах Півн. Америки річний дохід поодинокого мешканця виносить пересічно 6.610 злп. Навіть Литва і Румунія йдуть перед Польщею. Які доходи — такі видатки. В р. 1928. мешканець Польщі споживав річно 18.9 кг. мяса, а в тому самому часі німці споживали 52.8 кг., англійці 70 кг., а данці 72.2 кг. річно на кожного мешканця.

Румунська дійсність. Згідно зі статистикою міністерства освіти з травня 1932 р. п. в. «Меншестві школи в р. 1929». є в Румунії: малярів та сиклерів—1,307,543; жидів—779,993, німців—723,000; українців 448,336 (в дійсности в Румунії є 1,061,325 українців); болгарів—357,881; москалів—308,102, а инших національностей—568,416. — Ці народности мають такє число народніх шкіл; малярських—879, німецьких—411, г. брейських—148, сербських—40, навіть турецьких—11, словацьких—5, грецьких—8, вірменських—3, польських—2, і т. д., а українських нема ні одної школи! А наші «батьки народа» та «репрезентанти» є членами правительственной партії, а при останніх виборах до парламенту дали правительственной румунській партії владу в руки, бо овоїми голосами спричинилися до 190 мандатів для тої партії і перебрання влади; без українських голосів ця партія мала б замість 274 мандатів всього—84! І все це за 6 посольських мандатів, даних українцям!

Большевицька влада. Склад Центрального Комітету совітського Союзу в біж. році такий: із 611 членів є 260 москалів, отже 1 на 299,000; 62 українців, отже 1 на 500,000 населення; 18 білорусів, отже 1 на 263,000; 16 вірмен отже на 98,000, а жидів припадає 1 на 47,000 населення, отже

10 разів більше, ніж українців. — Щодо професії то із 611 членів ЦК є всього 98 або 16% селян 286 отже 47% робітників, а решта це большевицькі урядовці.

Большевицькі провонатори. На які підлі способи беруться большевики у боротьбі з УВО, вказує оця допись в большевицькій рептильці «Поступ», видаваній в Празі (чч. 6—7/1932): «В Бережанах, на Західній Україні вбили члени УВО одного молодого українського комуніста. УВО—ОУН помагають польському фашизмові громити український революційний табір і не заставляються навіть перед вбивствами українських революціонерів. Пан Коновалець стає другим Пуришкевичем пана маршала Пілсудського. Але польському фашизмові і УВО вже не поможе». Чому большевицькі провонатори не подали назвиска «вбитого» і чому не подали звідки то знають, що його вбили члени УВО. А найменше вже мають права большевики говорити про «поміч польському фашизмові». Хто ж як не вони заключили з Польщею Пілсудського — пакт неагресії, отже вічний мир і чім це коштом сталося, як не України?!

* * *

Народе мій любий, Народе мій славний!

Ти сильний, могучий, державний!

Ти чорнозем.

Ти сталь і спіж.

Ти вічно родюча сила —

насталений ніж.

Спрямуй своє вістря до бою!

З бундючою головою,

з кремезною рукою

під заспів скорострілу

до бою!... до бою!!

двобою!

Най гине чорна сила,

що духа вязнить і вязнила.

Наш Дух: Свобода!

Незмінна й рухлива,

як морська вода.

Як вихор — гураган

і хмаролім.

Ми сонцевіт — талан!

Ми грім!

Зметемо ворогів, сторощимо всі орди —

бо грають нам тугою

з висоти:

До бою!

зоряні акорди.

Х р о н і к а .

Судові розправи. 8-ого і 16-ого липня 1932 р. в Нозовій відбулася розправа проти б. пластуців з Козови, обвинувачених за принадлежність до нелегальної організації «Пласт» й поширювання нелегальної літератури. Звільнено всіх.

— 16.VIII. б. р. перед апеляційним судом у Львові відбулася розправа проти учнів укр. гімназії Вол. Байтали, Яр. Гайваса, І. Довгого та В. Горбая, засуджених окр. судом 13. V. б. р. за побиття проф. укр. гімназії Клапоуцака; побили воли Клапоуцака за те, що назвав в школі українські визвольні змагання — купую гною. Апеляційний суд затвердив присуд відносно Байтали (1. 1/2 року тюрми), Гайвасові зменшив кару з 3 років на 2 роки, затвердив присуд до Довгого (10 днів а Горбая увільнив.

— 5.IX. б. р. у Львові розпочалася розправа проти 1) Зенона Пеленського, б. ред. «Українського Голосу», 2) Осипа Бойдуника, журналіста, 3) Дра) Юліана Вассіана, 4) Дра Олеса Бабія, письменника, 5) Степана Ленкавського, студента, 6) Евгена Зиблікевича, журналіста. — обвинувачених за злочин державної зради з § 58 а і 596, якого допустилися через участь в нарадах «Конгресу Українських Націоналістів» 1929 р. та в утворенні «Організації Українських Націоналістів» (ОУН). — Тому, що акт обвинувачення, мимо домагання підсудних, не був відчитаний в українській мові, зложила оборона заяву, що підсудні резигнують з оборони своїх приватних інтересів і через нарушення прав української мови ніяких висножень складати не будуть. Засуджено З. Пеленського на 6 літ тюрми із зачисленням кари 3-ох років тюрми, на які обжалований був засуджений недавно за принадлежність до ОУН; О. Бойдуника, Дра Ю. Вассіана, Дра О. Бабія та С. Ленкавського засуджено всіх по 4 роки тюрми, а Е. Зиблікевича звільнено. Оборона внесла касацію.

— 8.IX. б. р. у Львові, делегована стрийським судом, розправа проти Олени Бутковської, семинаристки, Яреми Савчинського, абс. гімн. та Ст. Рошка, обжалованих за принадлежність до УВО та перепачнювання і кольпортажу «Сурми» та инших нелегальних друків. Поліція приловила Бутковську у Стрию з 777 примірниками «Сурми». Засуджено Савчинського на 2 роки тюрми, а Рошка і Бутковську звільнено.

Відгомін Ліських подій. Прокуратура в Сяноці обжаловує селян і селянок за участь у ліських подіях: Ф. Коваля, Ос. Ковала, Мих. Бандрівського, Ів. Юристовського, Юстину Яцишина, Васька Кравчика, Катерину Козак і Катерину Шибівську.

Загострення наглих судів. Польська рада міністерів видала розпорядок, на підставі якого наглим судам будуть підлягати ті, що від 1. вересня 1932 р. допустяться таких злочинів: державна зрада; співділення проти польської держави; чинний напад на президента; участь у безправно утвореній збройній мові; спричинення небезпеки пожежі, заліву, завалення будинку або катастрофи сухоцї, водної чи воздушної комунікації; спричинення загальної небезпеки для людського життя або здоров'я або в значних розмірах для маєтку ужиттям вибухових матеріалів і спричинення загальної небезпеки ушкодження улаждень, які доставляють воду, світло, тепло або енергію або охоронних улаждень у фабриках та копальнях; збярання без дозволу або переховання запасів зброї, муніції або вибухових матеріалів; ушкодження улаждень, призначених до публичної комунікації

або публичного порозуміння; вбивство людини; забрання іншій особі маєтку силою. У наглому поступованні накладається такі карі: 1) замість кари понад 5 років — кару смерті; 2) замість инших кар — кару вязниці від 10-15 років. Від присудів і постанов суду, виданих у наглому поступованні, нема відьліку.

Ляхи думають драконськими засудами закріпити своє пановання над поневоленими народами. Та не багато їм це допоможе! І не відстрашать поневолені народи від протидержавної чинности. Найліпше це доказує статистика. І так в р. 1926. було в Польщі 2.227 політичних вязнів, в р. 1928. було їх — 2.468, в р. 1929. — 2. 449, в р. 1820—2.785, а в р. 1931., отже по заведенні наглих судів число політичних вязнів нагло зросло на 4160. Отже без огляду на репресії і без огляду на те, що політичним вязням відібрано донедавні їх право та єривнано з кримінальними злочинцями, — число політичних злочинів росте, а за останні 2 роки зросло о 49%. Ті числа говорять самі за себе.

Ляцька справедливість. У часі ляцької «паціфікації» в 1930 р. в Мозлівці, пов. Підгайці, 8 ляцьких посіпак впало до мешкання Теодора й Антоніни Пастушенків на «ревізію», при чому знищили домашнє улаждєння на суму 14.000 злп., а Антоніну Пастушенку «ревідовано» так, що вона поранила дитину. Пастушенки обвинувачували поліцію за надужиття влади, та за важке ушкодження тіла. В між часі найдено частину забраних річей Пастушенків у кількох людей з Вишнівчика. На розправі перед окр. судом у Бережанах ті люди зізнали, що річі ці забрали на приказ поліцаїв і що підчас «ревізії» у Пастушенків поліція казала їм розбити сокирами печі, знищити сокирами одинця та забрати 47 долярів враз з біжутерією. Не дивлячись на такі наглядні злочини, польський прокуратор припинив цілу справу постановою з 29. VII. б. р. Тепер Пастушенки подали внесок до апеляційного суду у Львові, щоб позволено їм підтримувати обвинувачєння в характері обвинувачів у надії, що все таки дочекаються поварання винуватці подій з вересня 1930 р.

Панахида на могилі бл. п. Гриця Пісєцького. Дня 30.VII. б. р. відбулося в церкві в Бібрці поминальне Богослужєння і панахида в другу річницю смерті бл. п. Гриця Пісєцького, члена УВО, що зганув у часі нападу на почт. амбуланс під Бібркою. На цім сумнім святі була присутна рідня погибшого та місцеве і позамісцеве громадянство. Місцевий хор відспівав панахиду. В церкві була уряджена могила, обложена квітами та вінками переплетеними національними стяжками. По панахиді молодь з килипами квітів і вінками удалася на могилу бл. п. Гриця Пісєцького, де зложили квіти й вінки. Нозацні могили під Берестечком. Дня 1. липня зібралосє кілька тисяч селян на відпуст на козацьких могилах. В часі відправи розкинув хтось масово летючки ОУН. Нікого не зловили.

Новий процес. Ще в квітні заарештовано в Познані 32 українців. Після слідства випущено 27 на волю, а в тюрмі залишилися: Ліда Папкевичівна, Леся Гарасевичівка, Н. Гнатюшак, Т. Медвідський і С. Зомун. Всі 32 стануть по ферізах перед судом за протидержавну діяльність.

Большевицькі провонатори. У звязку з протибольшевицьким вічем українців у Празі (ЧСР), большевики вивісали н. публичним місци великий

влякат в повідомленням про якесь друге віче і на тім плякаті виписали як ініціаторів того другого віча прязвища багатьох згоданих членів ОУН. Без огляду на те, чи заподали люде є членами ОУН чи ні, большевицькі заплотанці своєю цілю досягли, бо вгадані особи, по повороті до краю, будуть потягані до відповідальности за принадлежність до підпольної організації. Видавання українців у руки лянцької поліції — це має бути пимста большевицьких птаолизів за протибольшевицьке віче! Польсько-большевицький пакт неагресії і союз дуже скоро дає наслідки!

Лист із Канади.

Товариші!

Тоді, коли «червоні когути» влязували своїми язиками «огніска польскоєсці», коли мазурські зайди, припечені рукою боевика, тівали з українського «царнозему» і тоді, коли в провокаторсько-хрунівським таборі український боевик перевсдав «частку», — ми раділи як діти.

Лише тоді, коли електричні іскри рознесли вістну про «пацифікацію», дехто на хвилину застановився...на хвилину. Бо прийшло ерекканія: так має бути, коли нація має здати великий іспит зрілости перед світом, історією. І тоді емігрантські діти плювали ворогові в лице, а той товкся по заграничних кабінетах, жебраючи для себе зрозуміння.

Але досадно стає тоді, коли «свої» провідники, кстрі на своїх вивісках розмалювали чепурні самосійні фрази, покірно, як раби-наймити, лизали цю лабу, котра вчора підрізувала горло братові. А ще досадніше стало тоді, коли вони, Ваші вчинки, Товариші, старалися оплюгавити. Ваш зрив, у їх понятті, став «дітвацим» і такою самою смертю невіджалуваного Команданта Ю. Головінського. А вони ніби «великі реалісти»!

Та нехай! Ми їх пізнали. Знає їх і широкий загал. І хотяй тяжка рана на серцю, ми знаємо, що прийде час великого всенароднього зриву і тоді ми, сіра маса з прерій і фабричних заводів Канади, поспішимо на Ваш поклик, щоби стати рамя-об-рамя поруч із Вами до рішаючого бому.

Лемно з онолиць Лісна.

Читайте нижни!

Подаємо дальший список книжок, які можуть використати боевики для самообразовання. Із книжок ворожих авторів, присвоюйте, те, що збогатить ваше знання та що зможете використати для праці в користь нашого народа, а не піддавайтеся ворожим нам ідеям.

Дуброва Т. А.: Бойові дії взимку. «На варті». 3 аркуші, 1932.

Петрін / Гуревич: Подем маневровим. 2 1/4 арк. «На варті». 1932.

Тамп Г.: Військова таємниця. «На варті». 1932. 15 коп., 24 ст. 32—308.

Прунцов В.: Ручні й рушничні гранати. «На варті». 160 ст., 55 коп. 32—399.

Програма підготовки танкістів. «На варті». 64 ст., 15 коп., 1931, ч. 31—6458.

Порадник артилерії. «На варті». 1931, 88 ст. 30 коп. ч. 31—2316.

Розов Л. і Сергеев І.: Моторизація і механізація чужоземних армій. «На варті». 1931, 100 ст., крб. 1.20., число замов 32—5.

Хейгль Ф.: Бойове застосування танків і боротьба проти них. (3 нім.). «На варті». 150 ст., 75 коп., 1931. 31—6630.

Тимчасовий поради́к готування кулеметників при ручному кулеметі. «На варті». 1932. 108 ст., 20 коп. ч. 31—6656.

Струм М.: Молодь і санітарна оборона країни. Держмедвидав. 84 ст., 40 коп. Число замов. 32—253.

Алексеев В. та Хоріков І.: Про кулемет Максима. «На варті». 1931. 68 ст., 15 к., ч. 31—2374.

Василенко М.: Повітряно-хемічна оборона міста. «На варті». 88 ст., 15 к., ч. 31—2358, 1931.

Зорін В.: Героїка партизанська. «На варті», 2 1/4 арк.

Іноземцев: Основа повітряної навігації. «На варті». 2 1/4 арк. 1931.

Порадник хемічної служби. «На варті». 7 арк. 1931.

Бежанов С.: Як охороняється піхота? «На варті». 76 ст., 25 коп., 1931. ч. 30—7591.

Тимчасова інструкція до бойового застосування танків. «На варті». 62 ст., 25 к., ч. 31—5523, 1931.

Тимчасовий статут внутрішньої служби. «На варті», 1931., 200 ст., 50 коп. ч. 31—5503.

Енвальд М.: На допомогу бойовому рушничному стрільцеві та командирові. Підручник з теорії й техніки рушничної стрільби. «На варті». 50 ст., 30 к., 1931. ч. 31—5471.

Потьомкін А.: Кінь і мотор. «На варті». 54 ст., 12 к., ч. 31—4813.

Аммосов С.: Кінь і панцерник. «На варті» 44 с., 15 к., ч. 31—4671.

Дуброва Т. А.: Як бореться військо з ворожою авіацією. «На варті», 72 ст., 20 к., ч. 31—4797.

Бежанов С.: Яка буде сучасна війна? ДВУ. 1928. 43 ст. 25 коп.

Гофр Ю.: Як Польща готується до війни? ДВУ. 1928. 42 ст. 13 коп.

Вечеринський Г.: Повітряна фльота сьогодні. 1930. ДВУ. 30 ст. 14 коп.

Кравченко М.: Бойові обов'язки бійця. ДВУ. 1930. 46 ст. 16 коп.

Татієв Д.: Повітряна фльота. ДВУ. 1929. 64 ст. 45 коп.

Тарпан Г.: Червона фльота на Чорнім морі. ДВУ, 1930, 60 ст., 20 коп.

Програма для підготовки вневойскової пехоти. «На варті», 1932.

Програми для вневойскової підготовки связистов. «На варті». 1932.

Таблиця умовних знаків з топографії. «На варті», 1931.

Українці

1. Закладайте по містах і оселях Відділи УВО
2. Нольпортуйте та поширяйте «Сурму» та інші видання УВО.

3. Популяризуйте ідею УВО!
4. Інформуйте чужинців про визвольні змагання українців!

5. Протестуйте перед своїми правительством проти нежного безправства наших ворогів!

Передавайте з рук до рук, з хати до хати!

Хочайте «СУРМУ» перед ворогами, бо це нелегальний орган!

Ціну 30 сот.
Прочитайте складати в кірсе на «Політичних Вислів».

СУРМА

МОРГАН
Української Військової Організації.

10 - 11 (60—61)

ЖОВТЕНЬ—ЛИСТОПАД

1932

Воскреснеш Ти!

Тебе я снів...

І Ти уся була вінцем прибрана,
Цвіли Твої поля, Твої лани
І синь Дніпра заграла криваво,
Неначе в дзвони сам Сірко дзвонив.

А з Київської Золотої Брами
Твої ж, Твої вихованці-сини
Виводили Тебе з осуди храму,
Гвалтуючи услід: роспни! роспни!
А Ти несла хреста під сонцем правди...

Воскреснеш Ти, розтерзана, із мертвих!
За сонцем встанеш ранком золотим,

Сама осудиш і скараєш Тих,
Що не увірили у Твій великий жереб —
Воскреснеш Ти!

Тобом гніт світів буде затертий,
Сама спалиш тортури і хрести
І станеш всім поправницею смерті,
Поставиш варту промінем густим!

Та ще придуть: самуми, грім і смерті,
Ще жертвенник Твій певно не застиг.

Я вірю в день визволення прийдешній!
Воскреснеш Ти!

Чин лицарів абсурду.

(В листопадові роковини).

Коли валилися Центральні Держави, наш політичний Олімп опинився на роздоріжжю. Одного, осіннього, листопадового ранку не стало «найяснішого пана», розлетівся австрійський парламент, приснула армія, і галицькі «Тиролюці Сходу» станули в обличчі нових великих подій, які мали створити нове життя, дати йому нові оформлення, — подій, які мали влхнути величезну націю в плеяду вільних народів світа...

Було це тоді, коли над Дніпром від року вже гомоніла українська воскресенна пісня, коли в золотомому Києві лопотіли державні прапори воскреслої України...

На жаль ідеалом нашого тодішнього Аеропагу були «востуляти меншої нагури», які зводилися до «культурних та територіяльних самсуправ та автономій». Засліплені гипнозою чужої сили, з психікою завжди упосліджених, жебраків, рабів, — давалися вони поривати подіям, які в прискореному темпі котилися по трупі Австрії, та стратили голову в хаосі політичного розгардіяшу...

Ось, що пише один із тодішних провідників, Др. Кость Левицький, у «Великому зриві»: «Наші послы вірили в добру волю президента міністрів Австрії...та хоч всім стало ясно, що Австрія валиться, однак ми дальше були льояльними»... Ось які були напрямні наших політиків: за всяку ціну вдержати похилену Австрію, доказати перед світом та царем, що

українці не перенялися «імперіалістичною» політикою, що вони «мирним та прийнятним культурними народами способом» боротимуться за свої примітивні права до життя.

А тимчасом... Вже від закінчення Берестейського миру Центральних Держав із Україною політична рівновага Австрії захиталася. Вже уступки та компроміс у політиці Галичини та Буковини, що виявилось в тайному додатковому акті Берестейського договору, — були першим кроком... у прірву. Цього не скривав навіть сам Чернів, якому судилося грати тоді першу ролю в політичному житті Австрії. Вона конала. Армія виснажена, зголоділа перестала бути боедатною. Почалося дезорієнтацією на фронті, а в парі з тим ішли — невдачі на всіх фронтах.

Бачив це добре наш політичний світ, однак дивився на це очима минулого століття, висловуючи своє політичне максимум на площині політики «Руської Ради» з 1848. р. А події котилися розбурханим потоком; обставили самі штовхали «цисарю вірних дітей». Вже маніфест Карла, 16.Х. 1918. р., поминув та почеркав усі сподівання нашого проводу, однак це ще не було вистачальним, щоб відтягнути наших запеклих та віруючих в Австрію умандатованих голів нації.

Та инше вже життя клекотіло пеза тодішнім політичним Аеропагом. Здоровий інстинкт мас у цілому краю відчував близькість вели-

кої хвилі. Були маніфестації з приводу повстання Української Держави над Дніпром. А передусім молодь студенська, без ріжниць партій, 13. X. 1918. р., на своїм візку винесла державницьку резолюцію... «проч із Австрією! Ми хочемо соборної України! До золотоговерхого Києва!» Це був голос стихії...

І приходять до голосу й починають чинити незнані нікому люде буднів, без слави, розголосу і значіння... Лише з сильною вірою в краще майбутнє нації. Дарма, що називано їх божевільними, що у свому божевільному розгоні хапаються за зброю, коли у Львові... сидить ц. к. намісник — Гуїн.

І прийшов оцей день Великого Листопаду! Горстка очайдухів, лицарів абсурду, піднесла сміде стяг української державности в одвічній своїй столиці! Західні Землі України перестали бути політичною провінцією чужої династії. Сім мільйонів населення пішло за прикладом великих подій на Сході України. Акт перевороту 1. листопаду 1918. р. зруйнував рештки чужинської державности на Західніх Землях, розбив вікові кайдани...

І хоч пісню 1. листопаду не вдалося вдержати в такому вигляді, як цього хотіли листопадові лицарі «безумства», то всеж державницько-творче значіння листопадового зриву зафіксувалося на цілі століття! 1. листопад це вихідний пункт наших великих змагань. День 1. листопаду 1918. р. започаткував нову

Македонці.

«Зі справою нашого визволення не треба квапитися; це питання, яке найкраще розв'яже час — скорше чи пізніше» — ось фраза, яку так часто маємо нагоду чути від людей згід стягу «реальної політики». Замість із нею полемізувати, ліпше навести історію одного народу, який розпочав свої незалежницькі змагання дещо пізніше від своїх сусідів — історію сучасних македонців. Наслідки цього спізнєння метяться на македонцях до сьогодні.

Час до часу приносять дневники телеграфічну вістку, що відділ македонських комітадів переї-

Заповіт.

У в'язничій велі, яка не має номера і знаходиться між нелями небезпечних злочинців № 6 і 4, сидить у в'язничій, притиснувшись до стіни, невеличка, наміноподібна своїм виразом обличчя, людина.

Одяг на ній самий необхідний. Штана і бязва. Остання барва воєнної, захисної, з великим черним відтінком від поясу через плечі й у поясі. Голова коротко стрижена.

Погляду у неї ніякого. Зморщка чола глибоко риблені, захошли скамянілі. Вони лиш пороз'язька розглядуються, кров розбігається смужками, ніби тін, але в ту ж мить знов наливаються, знов б'якнуться і задубілість виразу лежить на обличчі ніби могильний камінь.

Ця людина знездужена на смерть. Гострий покіт підків вартового по цегляній долівці коридору і блиск найманого багнету урочисто овідчать про це. Вартовий робить тільки три кроки туди і назад від дверей велі без шуму... Він ще зпру-

фазу в цілому житті Західніх Земель України. Уже перші кроваві бої за княжий город із ворогом прибрали загально-визвольницького характеру, бо львівські бої потягнули цілий нарід до боротьби за свою державу. І хоч під кермою політичного проводу, який не хотів вірити в побіду, у свої власні сили — прийшло заломання, але не припинення боротьби за волю. Історія не знає народу, що від початку свого існування ніколи не падав у боротьбі; зате дає багато прикладів, що народи, які падали підчас політичної боротьби, з тим більшою силою й завзятістю зривалися до боротьби за волю.

1. листопад — це початок боротьби за українську державність на Західніх Землях, боротьби, що триває далі в постійному темпі хоч у змінених формах. Листопадовий зрив, висунув могутній постулат: До одної — Великої Соборної України, понад усі партії й угруповання з орієнтаціями на чужинців та ворогів. 1. листопад зафіксував ідею відродженої української державности, створив нову, золоту легенду, що міститься в могутніх словах: Самостійна Соборна Україна!

Похід величної ідеї 1918. р., яку піднесли на своїх прапорах листопадові очайдухи, йде нестримно вперед! У відблисках листопадових днів мерехтить візія — воскресення України. Caveant consul s! Бо грядуче завтра несе новий Листопад!

шов югославянський кордон і по перестрізці вернув на болгарську територію. Лише в ради-годи дрібна нотатка нагадує нам, що там на півдні македонці невтомно змагаються — на стільки мало Европа ними цікавиться.

Населення Македонії творять нині греки, що становлять навіть більшість вздовж побережжя, далі розкинені енклявами турки та цинцари (племя румунського походження), але більшість належить до власних македонців. Чи є це окремих народ чи лише вітка болгарської нації — відповісти не легко, бо маємо до діла з країною, де процес на-

бає кілька тисяч років і життя людини, яку стереже, згасне...

Навколо всі келії мовчать. А візирні їх дверей подібні на виколоті очі. Вони німо витріщені в якусь безвість, волухаються в саме лутро цього трагічного середовища. Вони подібні до тої скорченої равликкою людини в велі, на вартового — все тут подібне, все тут мертво. Немає розуму, який би збагнув закони цієї мовчанки...

А ще перед кількома годинами, коли над тяжкими купами прибитих осідлів вантажів догорало сонце, кипіло тут божевільне життя.

Людину, що чекає своєї смерті, привезено з суду. Дванадцять вінних сторожів сточили віс. Голи шаблі... Сонце билось на них, як золота стрічка.

Коло входу до в'язничної брами, на мокрій, скривій землі, де росле кілька репихів під стовпом, на котрому намальовано польського орла і написано: Powiatowe więzienie, сиділи дві сірі постаті. Це батько і мати засудженого. Сиділи просто на мокрій землі, на репихах.

ціонального сформування ще не закінчився. Цей факт є також одним із наслідків спізнєння в політичному розвитку.

А це сформування триває понад 70 літ. Коли Балканом стрясали визвольні змагання греків, сербів та болгар, у цілій Македонії відгукнулася лише греки на повстання у матірньому краю. Щойно звільнення братнього болгарського народу вплинуло на пробудження визвольних стремлінь між македонцями. 1894. р. Борис Серафанов організує в Софії т. зв. «Македонський Комітет», що обіймає провід над «Внутрішньою Македонською Революційною Організацією», яку зорганізував перед роком Груєв і яка почала проти турків диверсійну акцію.

Тим шляхом починалися визвольні змагання й інших балканських народів. Лише що мали вони місце в часі, коли ще до Туреччини належав цілий балканський півострів. Тому й на руку було тоді європейським державам підпомагати відосередні тенденції в Туреччині; тим способом вбивали вони в організм багатові імперії клин, попри який і самі задумували воюватися. Та під кінець XIX. в. при Туреччині залишилася, крім Македонії, лише Албанія й Тракія й рація стану зацікавлених у Туреччині держав вимагала, щоб ті рештки як найдовше лишалися під впливом держави, що через свою нездарність давала знамениту нагоду закріплювати їм свої впливи.

Тому не диво, що знайшлися держави, яким більше залежало на ладі в нутрі Турецької провінції, ніж самому її суверенові, а саме — Австрія та Росія. Перша з них все була лише вірною своїй ролі «всеевропейського жандарма», що давив всі незалежницькі змагання, навіть і поза своїми кордонами (Італія); зате подібний виступ «покровительки всіх славян та християн під ярмом шімісяця» — на перший погляд дивний, та зате дуже вірно її характеризує. Ті два — міжнародні полімени — вимогли в т. зв. Віденській програмі реформ, щоб Туреччина приборкала македонців; а що при своїй розбещеній і нездарній адміністрації вона цього виконати не могла, мусіла зреформувати свою жандармерію в трьох віляетах, що охоплювали Македонію (Солунь, Монастір та Косово). Під натиском тих же самих реакційних держав мусів і

Вони знали, що сюдою вестимуть їх сина. Прийшли, стояли, чекали. Ноги їх тремтіли, мліли і гнулися. Не видержали і мусіли сісти. Очі безперерви вливалися і гасли мов догорюча свічка.

А коли з пружним цокотом кінських підків підкотився повіз, а в ньому через стіну поліційних мундурів увірли закутого свого сина, вони обоє впали на землю і вперте блись об неї, вперто й глуко скаржились їй ніби кудаки каючого грішника, що б'ється в людські груди...

Люде втікали, боялися, ховалися, хоча чули тут кров і злочин, який драгував їх. Одні батьки не боялися і не втікали. Коли промайнув перед ними повіз, коли останні кінські хвостати зади зникли у брамі, вони зірвалися й собі. Але брама хрипко і рішуче згорнула і обидві її половини лишили тільки маленьку щілину батькам, щілину, в яку й пальці не пролізуть, у яку може дивитися тільки одне око. Вони припали до щілини. За брамою стояло з рушницею через плечі якесь мурло з плямою замість обличчя, яке закрило слід по синаві мовою: Marsz, psia krew, kabanie! Wychowateś bandyte, ciesz się...

болгарський уряд розв'язати «Македонський Комітет».

Під австро-московським покровом почалася кривава паціфікація Македонії; а турки, як відомо, мали в тій ділянці неабиякий досвід: мали навіть окремі частини, складені з музюманських альбанців (арнавти), в якими хіба могли б рівнятися польські язловецькі улани... Котилися македонські голови, горіли македонські села, по цілій країні шалів терор, аж доки не викликав реакції в формі загального повстання, що вибухло 20. серпня 1903. р.

Та воно лише потвердило відому правду, що крім революційного наставлення має, треба організованої підготовки, зокрема — військової. Стрінула його доля кожного спонтанного, невідготованого повстання: його приборкали. Дало воно тільки Австрії та Росії нагоду накинати Туреччині нову «Програму реформи», за якою заявився й інші великодержави. А саме вони uznali, що турецька поліційна техніка заслаба, щоб удержати в ярмі поневолений народ і що до цього неминуча європейська цивілізація; тому підпорядкували жандармерію в Македонії міжнародньому старшинському корпусові під командою італійського генерала. Так то європейські імперіялістичні держави мали змогу зміцнити свої впливи в багатій провінції немічної Туреччини, а навіть — піддати її під контроль міжнародньої фінансової комісії. Bussines is bussines, а чужу кров часом можна не вде скапіталізувати...

Не ліпше від македонців вийшли на цьому повстанні й турки, бо замість повстанців із якими не можна було упоратися, дістали в Македонії європейських «союзників», яких збулися було вже годі.

Тому турецький уряд старався самостійно опанувати в країні ситуацію компромісовим шляхом: зокрема чимало в цьому напрямі виявила т. зв. молодотурецька партія, що прийшла до влади революційним пляхом 1908. р., але всі ті змагання розбивалися об інтриги великодержав, яким так мило було ловити рибу в каламутній воді. В таких умовах революційний настрій очевидно зростає. Не помогла й європейська жандармерія; 1911. р. замах македонських повстанців (т. зв. комітадів)

День біжить, ніби скажений пес, а сонце навмисне регоче і як найскорше ховається за патіи каштанів. Вітер дме люто, а дерева кудовляються як волоса божевільної жінки.

Батьки борсались довкола у швидко западаючій імлі цього надзвичайного вечера, а тупа людська подобана, порожнею свого мертвого сумління мов грізний неприступний камінь мур, стала між батьками і засудженим сином.

Нарешті їх впустили. Коли відчинився брама, вони обоє кинулись у неї стрімголов, ніби боялись, що їх от-от відіпхнуть. Цілим широким подвійним, що діляло браму від головного поручку турми, по поконираному цегляному підкину, якось дивно тупцями їхні ноги. Як страшно смішно бігли вони і як дуже трагічно.

Сюди. Сім вилитих, широких витоптаних сходів. Десятки тисяч невідличних ніг витискали на тих куснях граніту свої ступні. Довгий, подібний до сточної каналу, коридор і нарешті двері. Вони

та реакція проти них дійшли до найвищої точки. Та ситуація не могла лишитися без наслідків і на землі, бо в Македонії сходяться національні інтереси всіх балканських держав. Македонії припала супроти Балкану аналогічна роль, як Балканові супроти Європи. Сусідні державні народи не могли байдуже глядіти, як летиться кров їхніх братів у македонській ірреденті; тому в осени 1912. р. проголосили Турецьку війну, відому під назвою першої балканської війни. Велика політика великих держав завела Турецьку війну втратила майже всі європейські володіння, Македонію розібрали балканські держави й смачний кусок для експлоатації пропав.

Але й переможці здобули в Македонії лише парцельне яблуко, яким годі було заспокоїти претенсії. Греція вважала себе в праві володіти краєм, бо грецьке населення має на півдні Македонії більшість, а в цілому краю економічну перевагу; Болгарія також, бо вважала македонців лише за вітну свого народу; проте Сербія заперечувала це твердження, тому також не лишлася позаду у своїх претенсіях до Македонії.

Розв'язку того конфлікту принесла друга балканська війна. Вона покінчилася програмою Болгарії; Сербія й Греція макинули їй 10.VIII. 1913. р. мир у Букарешті. На його основі побережжя Македонії припало Греції, глибина краю — Сербії; Болгарія дістала лише невеличкий східний окраєць Македонії. «Брати» — серби й греки — виявилися не гіршими учнями турків і застосовували супроти македонців ті самі методи, які колись до них застосовувало під турецьким ярмом. Внутрішня македонська революційна організація розпочала проти нового режиму дальшу серію терористичних актів. Обидві війни зовсім не змінили стану краю.

Переможена в війні Болгарія чекала лише нагоди, щоб стати в обороні гноблених македонських братів. Коли в 1915. р. австро-німецькі війська почали посуватися в глибину Сербії, Болгарія приєдналася до центральної держави. Їхні переможні війська опанували небагом цілу Сербію і вже в грудні 1915. р. ввійшли до старої македонської столиці — Монастира. В поміч сербам Антанта вислала в Солуні десант, але болгари з австрійськими та німецькими військами відперла небагом

звучали і на них якийсь складний механізм. Ця віддумка заминула зауженого. Завтра в 6. годин ране... Там, там. Це буде обов'язково в 6. ране; цей механізм відчиниться, але сьогодні, коли тут батая... Сьогодні він не може відчинитися... Стаєш б гріх. Стаєш б злочин...

У дверях тілеса візирка. Шарона, в яку може прорвати людська рука, дірка. Батько кричав до неї. Вона туди свого кулака і чує на ньому теплий дотий. Він шарпає ним і хоче вилупити нана, але разом з тим чує, як у його долоні щось шканделяється, як розступляється і знов ступається його твєрдї, закам'янілі пальціська. І він вириває чує в руці якийсь предмет. І батько вимовляє чуку.

— Діти до дому — жєнче візирі. — Мамо! Момчєтє! — додає вона.

Мамє батєшє і стучєнє в вікна зупиняє голосїть. Голосїть її турбує засуджєнє і уязєнєнє і зі всіх візирок виглєдаєтє на коридор переполєканї людськї душі. Вона замагнєтєтє збагнути зміст цих голосїть, але вона на землї можливостї його

алїантїв на грецький кордон і боронили його аж до програної на інших фронтах. Знову блєвєла македонцям надїя на волю, та не на довго. Провїзорїчно обсадили Македонїю війська Антанти, очїкуючи устаєнєня кордонїв. Мир у Нєллі-сір (Сєн 27.XI. 1919. р.) затвєрдїв довоєнний стан посїдання Греції та Сербїї в Македонїї, ще й прилучив до Югославії останній окраєць краю, що був при Болгарїї по 1913. р.

Диктатор Болгарїї Стамбулїський під натпєком переможцїв зрієсь в 1922. р. претенсії до Македонїї й вона опинїлася в безнадїйному ярї. Розпука огорнула македонцїв і чимало з них штовхнула шукати в комунїстичній партїї справдєливостї, якої не могли знайти в капїталїстичних держав. У тїй подвійно небезпечній для народу ситуації знову вступає на арену «Внутрїшньо-македонська Рєволюційна Органїзація», що тимчасом перенєсла свій осїдок до Софїї. Вона розвїнула живу дїяльнїсть на болгарському терєні й чимало причинїлася до упадку Стамбулїського, що — мимоходом кажучи — супроти Македонїї відїграв таку саму роль, як уряд А. Лївїцького супроти Галїчїни.

Повоєнний македонський рух починає ставати деяким державам небезпечним. Вони вживають всіх можливих середникїв, щоб, коли не вдаєсь його прямо побороти, то розкласти. 1924. р. паде жертвою аєвєнтату провідир македонських рєволюційєрїв Александров, рік пізнїше — їхній духовий вожд, Мілев. Ворожї впливи сягають до нутра орґанїзації та розкладають її на 2 ворожї табори, що воюють зі собою зовєсім одвєрто, головнє — на вулицях Софїї. 1928. р. члєн опозиційного відлєму орґанїзації мєрдєє її вождє генєрала Протогєрова; його місце обїймає Мїхайлов. Від того часу взаїмна боротьба між самими македонцями не припиняєтєся аж до сєгоднї.

Після стількох повстань єтають македонцї не лише розшматованими між займанцїв, але й нездїбними до дальшої боротьби з ворогами, бо вони внутрїшньо розєднанї. Така нинї судьба народу, що давав початок поважним війнам, але все виходив із них як предмет, як пасивна жертва.

Коли задумаємося над причинами такого стану, то впадають в око геополїтичнї причини: Македо-

збагнути.

Знеможєнїх і нанїв мертвих батєків виводять.

Батько несє свого пєстєка, нїби він з хрустєлю. Стєсєкає його мїцнїше, запихає до подєртої кишєнї, бо боїтєся, що розїбє, що він прозорїй, що в ньому сковано якийсь найдорогоцїннїший скєрб. І аж за вїзничною брамою мати не вєтовє. Вона припадає до землї й благає, щоб та розступилася і прийняла її. Її нема чоґо жити. Цї слова повторює безконєчно. А батько розв'язує кулака, заходить у ньому пматочок папєру, розпростєвує його й довго через залїтї слїзьми очї, по складах, читає:

— Тату! Не плачтє. Ідїть до дому! Виховайтє другого сїна і вивчїть його: — Помстїсь, сїну, за брата свого. Його розстрїляли ляхи за «бандїтизм». Він хотїв волї своїму народовї й Українї. Помстїсь не за нього, а за те їмя, яким охрєстїли вороги борня за правду. Передаї цей заповїт дітям, увукам і правнєкам....

Твїй сїн.

нїя становить осєредок Балкану, мєжує з усіма балканськими державами і стоїть на шляху експанзїї кожної з них: Греція змагає до опанування Царгороду, Сербїя змагає до опанування морського побережжя, б. Австрїя змагає до зискання впливїв на цїлий Балкан, тощо. Та не дївлячєся на те, можна смїло твердити, що коли б македонський визвольний рух почався був скорше, єтже рївночасно з визвольними рухами внїшнїх балканських народїв, то македонцї були б могли вїхєнєувати прихїльну опїнію Европи та не стояли б опїєсля як бездержавний народ супроти сильнїших, бо орґанїзованих у держави, сусїдїв. Факт, що македонцї щойно так пізно виявили сєпаратїстичнї тенденції, свїдчєть, що не лише некєрїснї зовнїшнї умови, але й сам нарїд був причиною своєї долї.

Дальша причина не менш важна: македонцї навїть підчас своєї визвольної боротьби не вїйшли поза саму повстанчу акцію; це має значїннє тому, що в македонцїв не розвїненї внїшнї дїлячки сусєднєльного життя. Подїбно як внїшнї народи, головнє на Заходї (напр. провансєльцї, брєтонцї) не піднялися понад культурнїцьку фазу розвїтку і на нїй

Нїмецька прєса про подїї на Полїсї.

«Brüxer Zeitung» з 7.IX. 1932. пишє: «у півнїчній частинї Західної України відбуваютьє вже від мїсяця кроваві подїї. Польська влада, при допомогї полїційних заходїв та гострої прєсової цензури, намагаєтєся затаїти ці подїї. Та не дївлячєся на те, загально вїдомо, що в багатьох повітах Волинї вибухло сєлянське повстаннє. Причиною повстаннє є велїчєзний податковий тїгар, голод і польська колїонїзаційна полїтика, що її вєдє дуже активно польська влада якраз на Західній Україні. По варварськї трактованї сєляне утворили узброснї віддїли та виступили проти полїції. На те польська влада вислала проти повстанцїв вїйськовї віддїли. Поступаючє польське вїйсько палило по дорозї всі сєла, що їх підозрївало в сїмпатїї до повстанцїв, та вивїшало багато сєлян. Навїть опалєно збїжжа на полях. Над цїлою Волинєю проголошено стан облоги. По заходї сонця не смїє населєння опуєкати своїх хат ані запєлювати свїтла. В дєнь віддалюватєся зі сєла можна лише за дозволом вїйська. Карнї мєтєди, що їх примїнявано в часї ославленої у цїлїм свїтї польської «пєцифїкації» в р. 1930. у Східній Галїчїні, тепєр повторєно на Волинї. Та розпачливий спротив українських сєлянських повстанцїв трєває далї, не дївлячєся на вогонь польських машинових крїсів та артилерїї».

«Reichenberger Zeitung» з 8. IX. 1932. пишє: «У горїшній частинї Припятї панують тепєр вїдносини, що є далеко гїршї, нїж вєї ті страхїттє, що їх була нанєсла на ту область свїтова вїйна, та які майже нагадують вїдносини, що панували в Нїмєччїні по 30-лїтній вїйні з диктаторю маєрєдерських банд. Два явища там перєхрєщуютєся: голод і нєнависть. Наперед нєнависть там осїлих українцїв проти польських панїв, що утїскували українцїв просто не до увїрєннє брутално. Той утїск довїв до цїлковитої господарської руїни вєїх українських терєнїв так, що, й без того вже велика нєжда в полїськїм вєсїдствї, а спеціально в околицях на лїнії Ковєль-Сєрнє, значно збїльшїлася. До нєнависти долучилось тепєр страшнїй голод. Але він не тїльки не здуєв прєявїв нєнависти, але надвїзчєчно загострїв її. Від тїжнїв панцїрнї автє та лїтаки. Дєщє за багато вїйськ про-

обмєжили свою дїяльнїсть, єтже не виявили волю до державного життя, — так македонцї впади в другу екстрєму — всю енергїю зосєредили на техніцї повстаннє, не дбаючи про всебїчну розбудову нацїї. Нєслїдком того є брєк внутрїшньої євєсолїдації та спаянностї нацїї, якраз це що є трєвалою підпорою та базою змагань за волю.

Це своєю чергою стало причиною нинїшнього жалюгідного стану: вороги, не можучи дати собї ради з рєволюційною акцією македонцїв, застєсували внїшнї мєтєди: розкласти з сєрєдини македонський рух і рєволюційну енергїю македонцїв звєрнути проти них самих. І нїнї та Македонїя, що недавно була пострахом Европи, сама винїщує себе на задоволення вєїх її ворогїв та при мїнїмальних втратах із їх боку. А з того висновєк: македонцї повиннї наперед перевєсти внутрїшню рєволюцію в себе самих, єтже начати вїдроджєннє нацїї від себе самих; щойно тоді їх перємога над зовнїшними ворогами будє заповнєна.

Це подїбно, як і в українського народу, роздєртоґо між кількома займанцями, що намагаютьєся розкласти українцїв в сєрєдинї.

проти Польнї, точнїше проти вислєних там польських вїйськ. Польська влада ужїла не тїльки всі полїційнї віддїли, що мали до розпорядимостї та певну кількїсть кєвалєрїйських скєдрєн і вїддїлів піхоти, але навїть панцїрнї автє та лїтаки. Має місце правильна й надвїзчєчно тяжка партизанська вїйна, що ведєтєся в розлогих лїсах та багах на терєні Припятї. Населєння майже цїлого того терєну є в руху, частинно із нєнавистї, щоб взяти участь у боротьбї проти Польнї, частинно з голоду, щоб дєїндє знайти нєобхїдну пєживу. Але польське вїйсько не робьтє рїзнївї: кого зловлять у лїсї, того вїшають, без оглєду на те, чи він борєтєся проти Польнї чи він просто голодує. Є це страшнїй впливлюючий похід.»

«Osteuropäische Korrespondenz» з 27.IX. 1932. пишє: «Розрухи українських сєлян, що мали місце в лїтї в Карпатах, наїшли повторєннє на Волинї. Відє сєлян, рєпрєсїї польської влади й як прїродна реакція на те, посиєна пропєганда українських нацїонєлїстїв проти польського рєжїму вправляють поволо, але певно в рух також і українськї сєлянськї маси. Подїбно як в Карпатах українськї сєляне вїдмовилися від примусової рєботи, так українцї на Волинї протєстували проти примусового стяганнє велїчєзних податкїв, нєслїдком яких сєлянин тратить останню корєву та останнє збїжжа і є примусєний їти жєбрати до інших мїсєвєстєй. Та польськї властї стягають податки безоглєдно. Полїція стоїть до розпорядимостї, а коли впади першї стрїли, український сєлянин постаєєв спротив. Перєслїдуваний, вїдступєє він в кінцї, як це прийєто на Волинї, до мало доступних лїсїв та багєн, ставляючи вже тепєр свїдомо спротив. Той, можна сказати, нєполїтичнїй сєлянин із вчєра, став нацїонєльным бєвєвком, що вєдє боротьбу за ієтєнування. Та польська влада знову уживає силы, тепєр уже рєгулярних вїйськ — партизантка начєлася. Варшава говорить із легким жєстом про «кїлькєх бандїтїв» на Волинї, але до нїнї не вїяснїла, чоґу до їх знїщеннє ужїла 1500 полїцаїв, формация пограничного кєрпусу, частини 24, 44 і 50 полкїв піхоти, кєвалєрїю із Остроґа і Рївна, а навїть потрібувала ужити панцїрнї автє та лїтаки. Дєщє за багато вїйськ про-

ти «вільних бандитів»! У волинських селах повстало образ «пацифізації» Східної Галичини з р. 1930. : знущання, вбивства, що їх переродило польсько військо, навіть засудили смерті без звичайного судового пестування. Пестування драконськи здушити селянський рух».

«Danziger Allgemeine Zeitung» з 21. IX. 1932. пише: «Повстання українських селян на Волині й Поліссі проти польської влади триває далі. Терен повстання обіймає зараз приблизно повіти Ковель і Сарни. Число повстанців перевищує 6.000 людей: сила польських поліцейських та військових частин має бути два рази так велика. Повільно темп здушення повстання покосить польська влада там, що повстанці опираються на добре їм знамі етоходські та принаємні багня, де вони найшли не тільки німецькі окопи з часів світової війни й неперступні польським військам кривки, але й тішаться активною помічю цілого селянства. Коли у вушій терені, обкопленим повстанням, ведуться кроваві бої, то через села, що лежать поза лінією вогня, перемашеровують більші військові карні відділи, здебільша навалерійські, й мотяться кроваво на старцях, жінках та дітях. На Поліссі вивозять число заарештованих приблизно 2.000, з того полониву творять жінки. Цілі села опалено. Сотки калів залишилися там. Вільше, ніж 50 селян, дощі повешено».

«Sudeten deutsche Tageszeitung» з 24. IX. 1932. пише: «Українське населення під польським пануванням терпить ще більше, ніж передтим за царської влади. В останніх п'ятьох літах зачинено 51 українських церков, між ними багато церков неогічної історичної та мистецької вартости, а понад 200 церков хоче влада забрати українському населенню та віддати до розпоряджості польській церкві. Славетну «аграрну реформу» так переведено, що осіле українське населення нічого не дістало, зате осілі там польські колоністи, бувші польські легіонери, випосажені значними субвенціями та привілеями й з повинністю у випадку потреби бо-

Р і ж н е .

Війна чи мир? Союз народів видав статистику, з якої виходить, що від р. 1925. до 1930. держави Союзу Народів видали на зброєння 23.112.000.000 доларів, при чому з кожним роком видатки на зброєння зростають. І так в р. 1925. видано 3.497 міль. дол.; в р. 1926 — 3.557 міль. дол.; в р. 1927 — 3.873 міль. дол.; в р. 1928. — 3.950 міль. дол.; в р. 1929. — 4.107 міль. дол., а в р. 1930. — 4.128 міль. дол. — Треба додати, що це офіційна статистика, отже, як звичайно, виказано менші квоти, ніж дійсні. Згідно з тою статистикою держави Союзу тримають 5.000.000 регулярних вояків та 5.000.000 тон воєнної флотії.

Мам хочеш миру — готуйся до війни. В статті під таким заголовком пише «Український Хлібороб» в Порто Уніон: «Тож готуйся до війни ще тепер, щоб не бути пізніми Іванами. Знаю, що багато людей може сказати: — «Як можна готуватися до війни, коли вся Україна аж під чотирма заборами?» Правда. Але не треба забувати, що ми маємо військовою еміграцію в Європі і звичайну в Америці, Канаді, Бразилії й Аргентині. Отже ядро армії мають творити вони. Наша військова еміграція в Європі може поставити від 10 до 15 тисяч вояків, що звичайно буде дуже мало — отже

рошити польський стан посідання зі зброєю в руці проти українського населення. Ті польські колоністи поводитися там як побідишки у ворожій країні та є загрозою для життя й майна українських селян. Для українського населення, що терпить наслідком господарської кризи, нічого не зроблено, навпаки примінено до нього безоглядно податкову шрубру. Проти українського шкідництва поведено з повним успіхом війну: в р. 1930. було на тамошніх землях 2.100 народних шкіл, з яких залишилося лише чотири. Українських високих, фахових і середніх шкіл взагалі нема. Численні освітні товариства та кооперативи розв'язано а їхне майно подаровано польським товариствам. Терором та гострим поліцейним режимом надіється Польща тримати ті землі в послуку: українській пресі завязано уста а «кепелівні» елементи. між ними навіть посла до варшавського союму, замкнено до в'язниць. Теперішнє положення на Західній Україні являється наслідком такої «національної політики» польської держави. Обрабоване зі всіх прав та видане на знищення, не може українське населення найти нігде помічі. Віра в Союз Народів, що воєн є зобов'язаний піклуватися охороною національних меншин, оскільки завела і то тим більше, що нечувані жорстокости польської солдатески в Ст. Галичині в р. 1930. в часі в'язної у відім світі «пацифізації», мимо безчисленних обіцянок в Женеві залишилися непогараними. Не диво, що українське населення на Волині й Поліссі в розпучі вхопило за зброю. Є безсумнівне, що большевицькі агенти намагаються винористати положення для своїх цілей, бо мають можливість звернути увагу українців на соціалістичній Україні на терпіння їхніх братів під «капіталістичним режимом», щоб вони забули про своє кевинносиме положення під большевицькою владою. Полки знову намагаються зі свого боку представити всіх українців як комуністів, щоб в той спосіб виправдати свої винищувчі методи, що їх примінюють до цілого українського народу».

треба допомоги нашої звичайної еміграції з Америки, Канади, Бразилії й Аргентини. Треба думати, що Америка й Канада дадуть що найменше одну дивізію війська. Й Аргентина не відстане. Старшинських сил у нас в Бразилії на оден полк майже вистачить. Хлопців по кольоніях, що хотілиби понести на вистрах багнетів волю своїм братам, також не бракне. Сформувані тут оден полк є можливо».

Польські гаразди. Коли п'ять літ тому селянин платив у Польщі за 10 кільограмів соли — 8 кільограмів збіжжя, то тепер платить — 321 кг; за 1 кг. цукру замість 35 (в 1927. р.) — 117 кільограмів збіжжя; за тютюн замість 40 — 543 кг. збіжжя. Це означає ожебрачення села; це у свою чергу потягає скорочення бюджету і зменшення видатків і на польські ціли. А наші «реальні політики» леліють надії дістати від тої ожебраченої Польщі допомогу на — українські ціли! Дійсно «реальні політики»!

Доїде й у нас. В статті під таким заголовком пише «Самостійна Думка» (Чернівці): «У кожного народу є визначні мужі, що прислухались чинсь для свого народу, та борці-герої, що зложили своє життя в боротьбі за ліпшу долю своєї батьківщини. Всі вони займають в історії свого народу визначне місце,

їм ставлять пам'ятники, їх спомінають при різних національних торжествах, видають пропам'ятні книги, величають їх і підносять заслуги для добра батьківщини. Старинні греки й римляни прославляли таких героїв на рівні з богами, будували їм святині, приносили жертви й молилися до них. Культурні, західні народи не забули й тепер про своїх борців із світової війни та украсили свої міста й поля боїв величавими пам'ятниками борців за незалежність, за свободу рідної батьківщини. Бо що пожертвували ті поляглі борці для свого народу, для своєї батьківщини? Вони пожертвували все, що мали найціннішого, все, що може віддати людина своєму рідному краю і своєму народові, коли батьківщина zagrożена ворогами, — вони віддали своє життя. І за таку цінність, як життя, для добра батьківщини, належить тим борцям-героям велика пошана. Так воно в культурних народів. — У нас впливові мужі бояться вставитися за посаду для борця, що наставляв свою грудь в боях з ворогами й остався без кусника хліба. У нас при стрічі з таким борцем утікають впливові мужі в бічні вулички, щоб їх не побачив хто з володарів на розмові з таким борцем! У нас нашим читачам нудно читати в часописі звідомлення про наших героїв, що зложили своє життя в боротьбі за нашу самостійну державу. У нас читачі роблять закиди редакції дневника ізза того, що редакція друкує спомини про наших героїв, ну і... редакція уступає і перестав друкувати матеріали, що стали б важним джерелом для історика, що хотів би в своїм творі згадати дещо більше про участь буковинців у визвольній бо-

Судові розправи. 22.VIII. 6. р. перед окружним судом в Сяноці відбулася розправа проти Мих. Котика, Ів. Деревецького, Он. Лахмана і М. Ковалева, селян із Дверника, обвинувачених за поширювання тривожних вісток у звязку з ліськими подіями. Засуджено Ковалева і Лахмана на 5 і 7 днів арешту. Проти увільнення інших прокуратор вніс спротив.

— 5 — 18.IX. 1932. у Рівні відбувся процес проти Ст. Семенюка та 42 українців із Рівенщини, обвинувачених у приналежности до УВО та протидержавній діяльності. Обвинувачених заарештовано ще в р. 1930. Усіх 43 обвинувачених засудили за злочин участі в державній зраді (арт. 97 § 1 к. к.) на такі хари: Евген Поте́пів 8 років тюрми; Мих. Шафранський, Нікон Коробчук, Вас. Ботан, П. Мельник і Ст. Масловський по 6 років тюрми; Ст. Семенюк 3 роки тюрми; Т. Приступчук, Тр. Данилюк і Я. Тижук по 2 роки тюрми; П. Гонтар, Анна Язвінська, Конст. Либак, Вол. Кадлубовський, Вас. Калинюк, Г. Войтюк, П. Антонюк, Вол. Зданевич, Ник. Прокопчук і Ол. Власюк по 1 1/2 року тюрми; Надія Стефанська, Іл. Дабіжа, П. Зданевич, Вас. Киселюк, Ант. Михасюк, Е. Михасюк, Вас. Козлюк, Ів. Тижук, Я. Лукашук, Ю. Бойчук, А. Шоллотко, Е. Фурман і Ол. Прищепя по 1 роковій тюрмі; М. Медведюк, Т. Вітрук, Ів. Костюк, В. Юра, П. Гаврилюк, Мих. Мельничук, Вас. Михасюк, Ів. Киселюк, Гр. Тимошук і Іл. Семенюк по 1/2 року тюрми. — Разом усі обвинувачені засу-

ротьбі за самостійну Україну! У нас не оглядаються на користи для національної справи, не звертають уваги на те, що у нас кінечним є витворити культ героїв, культ борців за незалежну батьківщину, як що не хочемо, щоб у нас зникла національна свідомість ще більше, як воно сталося вже до тепер. Так то у нас! В нас цілком інакше, як у західно-європейських культурних народів!»

* * *
Лиш одну хіба пісню я вмію стару,
Я рабом уродивсь та рабом і умру.
Я на світ народився під свист батогів,
Із невольника-батька, в землі ворогів.
Я хилиться привик від дитинячих літ,
І всміхаться до тих, що катують мій рід.
Мій учитель був пес, що на лапки стає
І що лиже ту руку, яка його бає.

І хоч часом мов грім гримне слово моє,
То це бляшаний грім, що нікого не вбе.
І хоч душу мазить часом волі приваб,
Але кров моя раб, але мозок мій раб!
Хоч я пут не ношу на руках, на ногах,
Але в нервах ношу все невольничий страх.

І хоч часом в душі підіймається бунт,
Щоб із пут отрястись, стати твердо на
[грунт,
Ах, то й се не той гнів, що шаблюку стиска
Се лиш злоба низька і сердитість рабська.
І. Франко.

Х р о н і к а .

джені на 80 років тяжкої в'язниці. Розправа була ведена при замкнених дверях.

— 14. IX. 6. р. у Львові перед прис. судом відповідав Пав. Павлюшинський з Боратина, пов. Сокаль, за підбурюючу промову на могили поляглих стрільців; засуджено його на 6 місяців тюрми.

— 14 — 15.IX. 1932. в Новлі відбувся нагний суд над Афаназієм Іліяшиком, Терентієм Дяком, Семеном Оліферником та Олександром Мйончом, селян із Каширського повіту, на Волині, обвинувачених за участь у повстанчій загоні, за напади на поліцейні відділи та вбивство кількох польських поліцаїв, тощо. Акт обжаловання, який обжалованих називає «бандитами», а повстанчий загон «бандою», твердить, що «авція банди (!) мала полягати на ліквідації поліцейних станиць, на виконуванні нападів на організації «Стшельца» та на здобуванні тим способом зброї, на організуванні повстанчих загонів і на решті на виконанні збройного повстання». Оліферника і Мйонча зловили військові відділи 9.VIII. 6. р., Дяка 19. VIII., а Іліяшика, який був ще в липні при погоні ранений в лівий бік і руку, а 23.VIII. ранений в ліву ногу, зловлено 24. VIII. 6. р., Ляцький суд засудив А. Іліяшика, Т. Дяка і С. Оліферника на кару смерті й присуд виконано 16.IX. 1932. р. О. Мйонча засуджено на 15 літ тюрми.

— 15.IX. 6. р. у Варшаві відбулася касаційна розправа проти Др. О. Когута, засуджено-

го львівським судом на 1 1/2 року тюрми; присуд ухилено та заряджено нову розправу.

— 16.IX б. р. перед прис. судом у Бережанах відбулася розправа проти Дм. Дяківського, селянина з Кривого, за підпал польського кольтоніста в р. 1930.— Дяківський уже раз був за те перед судом та його увільнено. Тепер засуджено його на 6. міс. тюрми.

— 26—29.IX. б. р. в Чорткові була розправа проти 1) І. Антонюка, 2) П. Федюка, 3) П. Динського, 4) Г. Тимчука, 5) В. Ласяка, 6) В. Крихтяка, 7) Г. Горішного, 8) П. Олійника, 9) Д. Кондура, 10) М. Барана і 11) В. Стадника, — селян із заліщицького пов., обвинувачених у приналежності до УВО й кольпортажі «Сурми». Засуджено за злочин держ. зради зі ст. 77 к. к.: В. Стадника на 6 1/2 року тюрми й утрату громадянських прав на 8 літ; І. Антонюка на 5 років тюрми й утрату гр. прав на 7 літ; Г. Тимчука на 4 роки тюрми й утрату гр. прав на 6 років; П. Федюка на 2 роки тюрми й утрату гр. прав на 4 роки. Інших звільнено. Усі, за винятком Динського, сиділи 9 міс. у слідстві. Проти присуду внесла обора касацію.

— 29.IX. — 1.X. б. р. у Золочеві станули перед судом гімн. ученики Т. Курпіта і П. Цица та селяне В. Гевко, В. Босяк і О. Курпіта за розліплювання в Ремезівцях, пов. Золочів, протидержавних відозв ОУН в дни 1-2.V. 1932. П. Цицу засуджено за злочин з § 154 на 1 1/2 року тюрми, інших звільнено.

— 5.X. б. р. у Львові відбулася розправа проти Мик. Еліяшевського, Вас. Еліяшевського і В. Ілленкова, селян з Гумінця, пов. Львів, обвинувачених в державній зраді за поширювання листочок нелегального змісту і за приналежність до ОУН. Миколу Еліяшевського засуджено на 2 1/2 року тюрми, інших звільнено.

— 7.X. б. р. у Львові станули перед прис. судом Теодозій Охримович, гімн. абітурієнт і М. Баран, робітник, обвинувачені у приналежності до УВО, а Охримович зокрема за експропріацію, улаштування маніфестацій, організацію «Пласту», тощо. Охримович вже був перед наглим судом в Стрию під закидом експропріації, але за браком доказів передано справу звичайному судові. Засуджено Охримовича за державну зраду на 2 роки тюрми, а Барана звільнено.

11.X. б. р. у Львові відбулася розправа проти Ів. Климова за згідливі слова про польську владу, ужиті ним на вічу в Селиських. Засуджено на 3 міс. тюрми з припиненням виконання кари. Та обжалований сидів у слідчій в'язниці 5 місяців.

— 12.X. б. р. у Львові відбувся процес проти Вас. Цебеняка за приналежність до УВО та участь в нападі на поштовий амбулянт під Бірчою 31.VI. 1931. р., при якому згинув ляхський поліцай. Трох інших учасників нападу втікли за кордон і старання польської влади про їх видачу покінчилися невдачею. Цебеняка зловлено 1.VII. б. р. в часі погоні, коли він переправлявся на другий бік Сяну. Засуджено його на 18 літ тюрми.

— 21.X. б. р. у Львові була розправа проти П. Ладиги, Р. Гука і В. Явнича за прина-

лежність до ОУН. Усіх засуджено по 6 місяців тюрми.

Нова розправа. З початком листопада відбудеться в Луцьку розправа проти Косача, Маркевича, Онишкевича, Вітрика, Лісевича, Куниці та двох Сомчинських за приналежність до УВО і кольпортажу нелегальної літератури в ковельському повіті.

Стрільниця на львівській цитаделі. 10.X. б. р. о год. 9 веч. коло магазину зброї на цитаделі у Львові, хтось стрілив до вартового вояка, який у відповідь також стрілив та заармував варту. Сейчасові пошукування за справником не увінчалися успіхом. Зате в околиці цитаделі придержано П. Боришенка, студента, що живе в поближкїм «Академічнїм Домі». У звязку з тим переведено ревізії в «Акад. Домі», при чому 16 студентів заарештовано, а 140 переслухано. В «Акад. Домі» найдено машину до писання й цикльостиль. Польська преса розписалася, мовляв, це цикльостиль, на якому друковано «Юнака». Усі студенти мусять що дня голоситися на поліції та не вільно їм виїзджати зі Львова на провінцію.

Поможі в Яворові. Ляхи уважають ріжні невисвітлені пожежі, що мали недавно місце в Яворові, за саботажі й у звязку з тим перевели цілий ряд арештів.

Чїм ділом є напад на жидів? Нещодавно мав місце в Стрийщині грабіжницький напад на жидів. Польська преса з того приводу підняла великий крик, мовляв, це діло українських підпольних організацій. Краєва Екзекутива ОУН у своїм «Бюлетені» заявила, що з тим нападом не має нічого спільного. Це саме дотичить і УВО.

Тани не зловили справників вбивства Голуфка. З самбірської в'язниці вийшли останні в'язні, обвинувачені у вбивстві Голуфка та за напад на пошту в Трускавці, студ. В. Кобільник з Дрогобича і Синишин зі Стрия, що пересиділи у тюрмі 11 місяців.

Панахида по бл. п. Ю. Головінськїм. У церкві св. Юрія у Львові відбулася 2.X. б. р. панахида за упокій душі Ю. Головінського, Краєвого Команданта УВО, застріленого в р. 1930 без суду, ляхською поліцією.

Нові книжки. Пропагандивний Відділ УВО видав книжку п. з. «Вїйна й революція» (стор. 192), що подає ріжні способи ведення збройної боротьби поневоленого народу з ворогами, як рівнож способи охорони населення перед модерними родами ворожої зброї. Заразом вийшла книжка п. з. «Мстники» (стор. 92), що є збіркою новель із підпольного життя на тлі волинської дійсности.

Піднесіть духа вашого й рішучість вашу на висоту небезпек, яка грозить вашій батьківщині. Від вас залежить: показати світові, що може великий нарід, який не хоче загинути.

Gambetta — слова вириті на пам'ятнику в Парижі.

Передавайте з рук до рук, з хати до хати!

Ховайте «СУРМУ» перед ворогами, бо це нелегальний орган!

Ціну 30 сот.
Просіться складати в крає на
„Політичних В'язнів“.

СУРМА

Орган
Української Військової Організації.

№ 12 (62)

ГРУДЕНЬ

1932

БОЄВНИКИ!

Геройською смертю згинули Ваші Товариші
найкращі члени

У. В. О.

Мірослав Юрій ВЕРЕСИНСЬКИЙ

Володимир СТАРИК

† 30. листопада 1932. р. у Городку Ягайлонським при виконанні боевого завдання.

Дмитро ДАНИЛИШИН

Василь ВІЛАС

† 23. грудня 1932. р. у Львові, по смертнім присуді ляхського доразового суду.

Вічна пам'ять Лицарям-найкращим Синам України!
Іх Дух буде нас провадити на шляху боротьби
за волю України.

**Команда
Української Військової
Організації.**

Останній борець.

Без зневіри, без вагання
Дужий став він до борні,
І були його бажання
Чисті й сміливі в ті дні.

Гордо йшов він серед бою
І боровсь невтомно він,—
Під могутньою рукою
Ворог згинув не один

Та багато й коло нього
Полягло тоді борців,—
Не злякався він нічого,
Голови не похилив.

Товариство гине й гине
Коло нього навкруги,
І невпинно що хвилини
Гинуть вороги.

Глянув він до тих, що вкупі
З ним за стяг святый пішли,

І побачив тільки трупи
На скривавленій землі.

Ні хвилини не вагався
І до себе він сказав:
«Я один з усіх зістався,
Але я іще не впав.

«Стяг похилиться зі мною:
Я для нього тільки й жив!...»
І могутньою рукою
Вдарив він на ворогів.

І поляг він серед бою
У руках з мечем тяжким,
І з шанобою німою
Ворог став над неживим.

В передсмертнім пориванні
До грудей своїх горнув
Рідний стяг борець останній
І на віки так заснув...
Борис Горінченко

Городок Ягайлонський.

Ще не покінчилися процеси з учасниками ліських подій і ще не затих відгомін подій на Поліссі, а оце наступила нова подія — Городок Ягайлонський.

Усі три події мають одне підложжя й характер: це фрагменти боротьби з ненависним окупантом поневоленого народу, який у своїх найширших масах набуває твердого переконання, що не жити йому в рабстві й покорі перед наїзником, і що не скаргами, плачем, жебанням ласки, але тільки активним спротивом, а то збройно, може добути він собі волі. Всі три події це прояви українського революційного руху, який безустанно дає про себе чути й що раз то кріпшає, захоплюючи шораз то ширші й ширші круги української суспільності, з кінцевою метою — шляхом національної революції добути Самостійної Соборної Української Держави.

Пома тьм ті три події у формах свого прояву — різні. Лісько й Полісся це стихійний зрив: вибух противорожого наставлення селянських мас, освідомлених у потребі боротьби з національним ворогом — Городок Ягайл. це організований виступ елементів, що являються носіями ідеї українського революційного націоналізму між тими масами.

Але якраз ця різниця стала причиною відмінного відношення до одних і других подій не тільки ворогів, але й заграничного світу, а що більше навіть української суспільності, не дивлячись на те, що ліські й поліські події тривали тижнями (перші), а то й місяцями (другі), що брали у них участь з одного боку тисячі селян, а з другого не тільки тисячі поліцаїв, але й цілі полки війська, танки й літаки, що в ужитті була різного роду зброя, що були десятки вбитих, повішених, засуджених на довголітню тюрму, ранених, — а події в Городку мали куди менший розмір, і часом тривання й кількістю учасників і жертвами.

Звертають увагу: замовчування або брехливі відомості про ліські й поліські події в ляхській пресі, та надзвичайно скуді відомості в українській і за-

граничній пресі наслідком строгої цензури преси та заборони доступу кореспондентам до «нацифікованих» областей — і повне використання з пропагандивного боку Городка. Далі — зведення польською, а то й українською пресою («Діло») ліських подій до розривів темних мас (!), а поліських подій до бандитизму (!) на большевицьким підложжю (!) — а з другого боку поставлення перед примус широкого, а що більше доволі об'єктивного реферовання справи Городка навіть ворожою пресою. Вікції: коли події ліські й поліські не потрясли як слід сумління українського загалу, то зробив це якраз Городок; що більше Городок потряс до основ ментальність ворожого табору. Прикладом на це є такі два згадані факти: з одного боку загальне обурення української суспільності викликало зганьоване рабством «Діло», що писало перед процесом про Городок як про «жалюгідні події», «злочасну виправу», «жалюгідні в національного й людського становища виправи», а далі: «Ми такі події осуджували й осуджуємо. Ми твердимо, що злом є те, що вони роблять. Те, що роблять, є але й шкідливе як з погляду широким національним інтересів, так зокрема і з погляду економії національних сил. Подія в Городку повинна стати для нас поважним і кризисним «memento». Бо той черговий у цілому ланцюгу аналогічних подій факт, який нас, що в тому недоступному для нас віті, який родить ці факти, йде до чимраз то гіршого. Там іде до затрати здорового глузду». А з другого боку між нашими запеклими ворогами, ляхами, проти яких намірений був Городок, та які понесли втрати в людях і майні, чільні їхні діячі здобулися (по засуді) на твердження, що учасники Городка «у своєму пересвідченні боролись за свободу свого народу», й що найцікавіше, не стрінулись із загальним обуренням своєї суспільності. Бо події в Городку не така на правду поважне й грізне мemento для ворогів. Бо люди, що йдуть опокійно на смерть за заявою «я знаю, що мене жде, а був і є на все

приготований, тільки жалю, що не зможу дальше працювати для нашої Неньки України», люди, що навіть не хочуть боронитися перед ворожим судом — ті люди примушують припинити, чи хто того хоче чи ні, уякі бабачки про «бандитизм», «німецьку інтригу», «анархізм», «безвідповідальність», і «затрату здорового глузду» і перед таким противником і найбільш сміливий і найбільш запеклий ворог тратить почуття своєї певности й гордості: такі люди, що їм чуже рабство, не дадуть своєму народові довго перебувати в рабстві; їхнє життя, мовне віддає справи, й їхня геройська смерть, однаково наближують волю поневоленому народові.

Перебіг події в Городку.

Дня 30.XI. 1932., коло год. 16.45 (уже сутеніло) увійшло до будинку городського суду в Городку, де містяться також бюро скарбової палати й поштового уряду 11-ох людей, членів УВО; більшість із них мали на лицах маски, декотрі були в академічних шапках. Йшли один за другим. У снігах будинку вони видобули револьвери й блискавкою, після уложеного плану, розділилися на чотири групи: одні увійшли до поштового уряду, другі до скарбової каси, треті до телефонічного бюро, де перервали получення з поліцією, а останні залишилися на сторожі в снігах та при вході.

Боївка мала доручення Красвої Команди УВО забрати державні гроші, приправлені до виплати на наступний день, у висоті понад 50.000 злп. Деякі учасники нападу мали вже за собою кілька подібних вдачних експропріацій державних грошей (до них не викритих) та інших боевих завдань, і дістали подібні інструкції щодо переведення завдання, як і при попередніх завданнях. Зокрема був наказ переводити напад тихо, але під терором револьверів, а стріляти тільки в крайньому випадку — при спротиві й самообороні; було відомим, що урядники є озброєні в револьвери, а вояки у кріс.

Вже зараз по розділенні груп почалася стрілянина. Причина її лежала у спротиві присутніх виконувати доручення боевиків, зокрема у спротиві відімкнути двері до касового відділу, де якраз находилися озброєні урядники і у спротиві відімкнути двері до кабінету начальника пошти. До касового відділу, дісталися боевики, по стероризованні стрілами урядників, через виломлене закратоване віконце. Тоді то ранили в касовім бюрі почт.

Одна осінь...

Так, щось сумовите спадає на думку, коли делікатно, немов стара жінка до причастя, надходить осінь, коли небо як розістланий дим, коли пахне згареним бараболинням, коли дерева скидають листки, і вони, мов підняті мертві долоні, лізуть під твої ноги й шелестять.

І обтяти долоні, з запах згареного бараболиння це не вигадка. Рівно ж не родився я з тим запахом, а відчув його вперше на 12. осені свого існування, 1919. р. у жовтні місяці. То була така неймовірна й така особлива осінь, а збігається вона якраз з першим прибуттям польського війська на Волинь.

До того часу я ніколи не відчував під цю пору запаху згареного бараболиння, а листя не нагадувало обтятих долонь; життя дзвучало як струн води, чи, пробачте, пісня соловейка. Це був якраз той небезпечний зріст, коли барви завжди вида-

касієра Стеблецкого (в ногу) та воякого Колача (в хребет і шию); оба вони були озброєні постійно в револьвери. В скарбовій касі ранили урядника Комана і скарб. касієра Дембіцького; Комана не хотів піднести рук до гори та замкнув двері до скарб. касп. При перериванні дротів в телеф. центрі стріляно до ур. Станкевича, що сховався за будкою. Ранено також із публіки Грабінського (в ногу), що на гук стрілів збігав з I. поверха і не затримався на візвання вартового. При стрілянні в кас. відділі ранено принадево (легко) дві особи з публіки (Ів. Вінтер і Ч. Цотенберг).

Але стрілянина мала той наслідок, що треба було приспішити відворот, бо стріла могла заалармувати публіку на вулиці та поліцію. Через те не можна добути головний запас готівки (50.000), бо не було часу відомлювати дверей до кабінету начальника пошти. Річ у тому, що в почт. уряді справа представлялася так: 3-ох боевиків (між ними Данилишан і Білас), увійшовши до почт. уряду, стероризували публіку, віввавши її піднести руки в гору, та кинулися до дверей, що вели до касового відділу; тому, що двері були замкнені, боевики через віконця стероризували стрілами урядників, що находилися в касовім відділі (Стеблецкі, Колач і п-а Фогельгесанг), потім вилонили два вікна й увійшовши до середини, кинулися до дверей начальника: найшовши двері замкненими один з боевиків звернувся з запитом до урядника Фогельгесанг: «Де гроші (засілек)?»; урядника показала бильон, що у висоті понад 3.000 злп. лежав на столі; в часі, коли боевики, при допомозі уряднички, згортали бильон до наплечника, прибіг командант боївки й наказав відворот. Відступавши всі боевики риночасно вже по не цілих 5-ох мінутах од початку нападу.

«Коли учасники нападу — писала однозгідно польська преса — почали вицофуватися, почтивлон Клімчак зловив кріса й не дивлячись на небезпеку, впав до сходської клітки, де в кріса почав стріляти» («Gazeta Pogonna», 3.XII.32). «Одна з куль трапила одного напасника». «Підчас стрілянини зістав ранений Клімчак». («Il Kurjer Codzienny» 3.XII. 32). По відході боевиків «близько сходів лежав тяжко ранений воякий скарб. каси Клімчак тримаючи в руках службовий кріс» («Wiek», 1.XII)

Залишивши вже почтовий будинок, один з учасників пригадав собі, що забув течку в касовім

ються яскравішими, коли овочі мають більше соку, а квіти там цвітуть, як уже ніколи після. Такий зріст нормально продовжується в людей десь до шіснацяти літ, а в мене він урвався раніше...

Але проте ніколи, ніколи не забуду я тої осені. Ще тоді, коли навкруги горіли села й дим застеляв небо і пахло згареним бараболинням, а шляхами снували одягнені в жовті дяцькіські кожухи Янтки і Яськи, ще тоді стоячи на чистому полі й вдивляючись в довкілля я сказав: «Будь я проклятий цією землею, коли я не передам вікам усього цього, що бачить сьогодні мій вір!».

Ще тоді хотілось мені цілому світові кричати про страшні злочини, але кричати я не міг. Вогонь палахкотів. Масово підстрілювано людей. Деревя обивані вішалниками. Я бачив долоні одного й ці долоні вивернуті й завязані ззаду не зникнуть із пам'яті. Вони так страшно і проречисто кричали...

Не маючи куди йти, йшов я просто в напрям.

відділі; вернувся, забрав її, а потім дігвав інших. Між тем на біжучих боевників кинувся, сейчас за поштовим будинком, пес-вовчур; неочікуваного переслідувача, що міг би навести на їх слід погоню, застрілено; в тій хвилі посипалися на боевників стріли з поблизоного будинку, і від одного з них впав перед домою посла Біляка один з боевників. (Цю обставину замовчала вся преса та не піднесено її на розправі).

По відході боевників, першої помочі раненим яких було 8, уділив місцевий лікар, а невдовзі завезено їх до львівської лікарниці, де від ран помер воячий Коляч. Заравом прибувши поліція ствердила тотожність двох вбитих боевників. І так при боевнику, що лежав у будинку найдено легітимацію студента львівської політехніки, на ім'я Михайло Юрій Березинський, літ. 20, родом з Княжого, а відносно другого вбитого, що лежав перед домою посла Біляка, стверджено, що це Володимир Старик, бувший статиста львівського театру. Березинський мав постріл в ногу, в бік і у висок; останній стріл був смертельний; як ствердав лікарський знавць, Др. Гарбен, той останній стріл міг завдати собі Березинський сам, у самовбивчій намірі, бо наслідком рани в ногу і в бік не міг бігти; за тим промовляє це, що рана у висок була обмалена, що вказує, що револьвер майже приложено до тіла й що напрям стрілу був поземний; крім того при Березинським знайшли кілька звоїв та тубку отруї-п'янкалі, що вказувало на те, що Березинський рахувався з самовбивством на випадок, колиб мав попасти у ворог. руки.

Відворот і погоня поліції.

Боевники відступали з почти двома групами, група, в якій був Данилишин і Білас, відступала другою з черги. Відступали малими вуличками, по задалегіть уложеному планові, за місто. Наплетчник з більшою віс Білас, але скоро перегомався і наплетчник перебрав другий боевик. На полі за містом, усі боевники злучилися і там командант боевків ствердив, що бракує двох людей, та що один учасник є ранений. Боевники скоро перебігли шлях і дійшли до недалекого ліса. Тут командант затримав боевку й перевязав раненого. З ліса вийшли на поляну, де поділилися на 2 групи: одну із 6 людей, другу з 3-ох (у ній був Данилишин і Білас). Обі групи пішли різними напрямками. Менша

ку чагарника, що був у кількох кілометрах од нашого села. Воно було порожнє як кишень п'яниці. Розкудочене й прибите. Воно лежало розплющене на великому шляху, а по ньому день-денно топтався ляцький чобіт.

Все населення по чагарниках, ярах. Прийшов і собі. Де наші — не знаю. Залізши у якусь нору, закрити від зору неба величезними ланпами, найшов там пару переляканих жінок. Усі вони безперерви плакали. Кілька корів, що стояли побіч, і вушка якогось дрантя доповнювали картину.

Поодаль уткнувши обличчя у мох, лежить нерухомо людоподібне ество. Воно подібне на забуту кунку брудного одягу, але довідуюся, що то моя мати, яку ще перед кількома днями стратили в овиду.

Сусідка, якої обличчя нагадує облету ливнем кривди стіну, підсунулася до мене й шепоче:

— Вона вже третій день не їсть. Вона вмере — і показала пальцем на мою матір.

група зайшла коло 11 год. вночі до Глинної Наварії, де поділилися: Данилишин і Білас залишилися разом, діставши гроші на залізницю від третього боевика, що відлучився від них та пішов іншим напрямом.

Між тем поліція в Городку заармувала всі досколичні полиц. постерунки, щоб ті евент. перетяли відворот боевкам. Зокрема дістав телеф. повідомлення командант постерунку в Пустомитах, Коят, який разом із постер. Слугоцьким пішли на стацію Глинна Наварія; вони рахувалися з тим, що боевники не підуть гостинцем, а скористають із залізничного шляху. Справді, на стації вони заскочили Данилишина й Біласа; але рівночасно посипалися стріли, від яких на місці згинув Коят, а Слугоцький був ранений. Тоді боевники відійшли від стації, змінивши напрям відвороту. (Оба вони йшли польми аж до рана. В с. Червасах задержалися в хаті Бобеляків, де поспідали, обмилася та вичистилися. Звідси, взявши напрям на Миколаїв, зайшли до Розвадова.)

У міжчачі вістка про напад в Городку розносилася щораз далі. Поліція, бачучи свою безрадність, а зокрема рахуючися з тим, що українські селяне, довідавшись правду про напад, будуть українцю допомогти, взялася на спосіб: поширила вістку, що це бандити-поляки напали на українську кооперативу й вбили директора кооперативи. Поліція надіялася, що така вістка поставить селян на ноги до погоні за «польськими бандитами». Обрахунки поліції вповні справдилися й таки; дійсно — селяне зловили боевників. Підла тактика ляцької поліції стала причиною правдивої трагедії що відігралася в Розвадові-Верині.

Про цей випадок так оповів потім на суді Білас: «Ми побачили, що за нами йдуть якісь залізничники. Якийсь цивільний вийшов з хати і кликнув до нас, щоби ми увійшли до хати. Ми не пішли. Тоді він кликнув до залізничників — «лапце їх». Данилишин стріляв до тих, що за нами бігли. Ми побігли над Дністер і перебігли міст. За нами бігла товпа і кричала: «лапайце злодєєв». Ми відстрілювалися. Я вистріляв усі набой. По дорозі ми знов потрапили на ріку. Я перший скочив до ріки і перейшов ріку. Тимчасом поромом переїхала погоня. Я бачив, що ми пропали і сказав Данилишинові: «Знаєш, застріль мене і себе».

Щоб я міг знайти слова, якими б міг передати тодішній мій біль! Ні плакати, ні кричати, ні молитися, ні клясти, нічого не міг. Підійшов до мами. Пригадую, погладив її по голові й приложивши своє обличчя до неї, шепнув:

— Мамусю! Не треба...

Що «не треба» — не розумів. Мамуся так само нерухомо лежала. Вона не показувала якогось знаку життя. Вона закам'яніла.

Сусідка піднесла горнятко ще теплого, свіжого молока.

— На, дай їм. Хай випють. Хай одужають.

Як же я їм дам? Як же вони одужають? Вони не чують і не ворухнуться...

І припавши до мами, почав просити. Мама довго нічого не чула. Нарешті поворушилась. Обернула голову, розплющила очі й протягнувши суху, жорну, жилу руку, поклала її мені на голову й довго на мене дивилася. Пригадую, я мовчав. Але

Але Данилишин сказав, що він того не зробить, що вони самі з нами розправляться. Нас скопила погоня і побила».

Треба зазначити, що за боевиками в тій погоні стріляли: бувший поліцай, а тепер гром. секретар з Розвадова, поляк Бовдур, Дембіцькі і залізничник Курасінські, коло якого біг шлюсар Андрухів. Боевики постріляли Андрухова, який заступив їх дорогу, коли вони хотіли човном переплисти Дністер. Пострілений Андрухів зізнав у слідстві, що почав гнати за втікачами тоді, коли сива поліцай з Розвадова сказав йому, що це «бандити, які напали на залізничу стацію у Глинній Наварії». Здоганаючи було коло 150 людей, селян.

Про цю погоню й зловлення боевників так розповів на суді свідок о. М. Кіндій, парох Вериня: «Дня 1. грудня десь коло год. 11-ої я побачив, як багато людей — одні в сорочках, другі в убранні — бігли з дрючками і колами подем в сторону ліса. Заітригований цим, пішов я за ними і почув крики: «Розбійники лапайте!» Я з початку думав, що то на дика де напали, бо в тих сторонах їх багато. Але за якийсь час я почув крики: «Бий! Забий!» На гостинці почув я стріл. По стрілі роздалися голоси: «Він вже не має патронів, приступай безпечно!» Зі зворушення я не міг бігти і пристав. З горбна побачив я чоловіка, що лежав на гостинці а над ним люди. Я прибіг і просив, щоби люди не били. У віддалі яких 30 кроків я побачив другого, що лежав у житі. І його били. Я не знав катрого рятувати. Було чути голоси: суд їх ззіль нать, а вони Розвадів сплять.» «Вити, забити!» Я, як священник, не хотів до того допустити. Пробывав відбирати від людей дрючки, але вони були так розюшені, що й на мене готові були кинути. Нагло сив з лежачих очунав і встав. Був це молодий високий муштина. Я крикнув, щоби й другого перестали бити. По якимсь часі й цей другий очунав і піднісся. Оба вони були побиті, з голови їм текла кров. Вони зблизилися до себе, а люди їх оточили. І сталося таке, чого я ще в житті не бачив: один другого взяв під руку. Вони стояли на горбочку так, що їх було видно понад лядьми. Тоді той вищий промовив: «Ми є члени Української Військової Організації. Ми вмираємо за Україну. Як ви так будете воювати, то Україна ніколи не буде мати.» Тому,

потік дурних сліз невільно поллься з моїх віч. А я боявся їх утирати...

— Це ти, Івасю? — питає мама. Голос її тяжкий, ніби зза гробу.

— Синочку мій! Мій останній. Не плач. Не плач, дитино моя. Тобі не можна плакати.

— Мамусю, випийте молоко... — і такая горня

— Чекай, — ковтаючи тяжко, каже мама. — Чекай сишу. Випью. Я не голодна. Не має місця в мені на страву. Я повна болів. Дитино моя. Нашого татка, забрала війна. Пригадуєш ти нашого латка? Ні, ти мало його пригадуєш. Ти був ще такий маціцький мізиньчик, коли той, відходячи в москалі, брав тебе на руки й зі слюзами на очах, вилицях і вусах цілував тебе. Ти усміхався тоді й казав: — Тату! Ти мене колись... Татусь відійшов і не вернувся.

На оцині мами довгий, брудний знав, ніби від сильного удару нагайки. Перед очима зненацька стає жахливий образ. Минулого тижня це сталося.

що вони стояли близько себе і трималися оба за руки, я чув як один до другого шепнув: «Тепер поцідуємося». Оба поцідувалися. Я не є неспокійно вдачі, вмю запанувати над собою. Але та хвилина, коли люди стояли з дрючками, а вони на горбку, пригадала мені, що так мусіло бути тоді, як в Гетсманському городі Христа видавали. Люди похилили голови і не знали, що робити. А тимчасом надійшла поліція й їх забрала».

Таким то способом поліція дістала в свої руки Данилишина й Біласа.

У тому ж часі 7-м иншим боевикам пощастився відворот.

Але як тільки дійшли перші вістки про події в Городку до різних місцевостей, поліція зачала переводити масові ревізії та заарештовання, а також провірювала, чи підозрілі їй особи походяться дома згл. чи були дома вночі з 30.XI. — на 1.XII. — Тоді то заарештовано 3-ого учасника нападу, М. Жураківського, купця, по його повороті до Станиславова зі Львова, де задержався до 4.XII. — Крім инших заарештовано Зенона Коссака у підозрінні, що він, хоч не брав участі в нападі, але доручив приказ організації Біласові.

Тоді то Команда поліції на повіт Львів вида-ла такий комуїнал. «Зловлення справників зама-ху на поштовий уряд в Городку Яг. є великим успіхом поліції. Бо до тої пори більшість того рода замахів, найдокладніше через УВО підготованих, уходила безгарно».

Наглий суд.

Наглий суд почався у Львові 17.XII. 1932. і тревав до 11.XII. 1932. Станули перед ним:

1) Дмитро Данилишин, літ 24, шевський челядник, що скінчив 3 класи нар. школи, замешкалий в Трускавці;

2) Василь Білас, літ 21, торговельний помічник що скінчив 7 клас нар. школи, замешкалий в Трускавці; вже раз караний за принадлежність до «Пласту» (3 міс.)

3) Маріян Журановський, літ 27, купець, рожений в Станиславові;

4) Зенон Коссака, літ 25, студент універс., замешк. в Дрогобичі, вже раз караний за принадлежність до «Пласту».

Боронали: Данилишина — Др. Шухевич і Др. Паньківський; Біласа — Др. Старосольський і Др.

Так. Минулого. Було це у ввторок. Зрештою все одно в який день.

Досить того, що перед тим спалили ляхи два села за повстання. Спалили до останньої хати. Людей із малими дітьми лишили на згаріщі голих, бо-сих, голодних, бо все чисто, що тільки могли забрати з собою, забрали

Наше село чекало такої самої долі. Жінки плакали, діти залакані тремтіли по куточках. Чоловіки вростіх хто куди мов руді вивші. Все, що можна було закопувати в землю, вкесли. Худобу загнали в ліс. Але прийшли ляхи, понюхали порожне село, спалили тільки пять хат проводирів повстання й відійшли.

Люде сьлять по лісах цілий тиждень, другий. Холод починає депікати. Діти не мають чого їсти... Треба вертати. Може ті хижави вже втихомрились.

Вернули. Вернувся варод до села й почав неміливо жити... Коли ж то на другий чи на третій день, одного туманного ранку село оточили з усіх

Марітчай: Жураковського — Др. Ганкевич; Коссака — Др. Глушкєвич.

Трибунал був у складі: Ягодзієвські, предсідник Двошак і Мігале — вотапти. Обжаловував прокуратор Др. Мостовскі.

Акт обвинувачення обжаловує Д. Данилишина, В. Біласа і М. Жураковського в тому, що вони дня 30.XI. 1932. вдерлися до поштового уряду в Городку й стероризувавши стрілами поштової персонал, забрали 3.232.15 зол. Тим вчинком поповнили вони злочин з § 259 к. к. Крім того Д. Данилишина обвинувачує в тому, що в Глинній Наварії він стріляв до пост. Е. Слугецького в намірі його вбити, але лише ранив його. Також обвинувачує Данилишина в тому, що в місцевості Веринь, пов. Жидачів, стріляв 1.XII. 1932. до Ал. Андрухова, в намірі його вбити, та ранив його. А Вас. Біласа обвинувачує ще й в тому, що він вистрілом з револьверу убив в Глинній Наварії пост. А. Коята. Зенона Коссака обвинувачує в тому, що дня 27.XI 1932. намовив він В. Біласа й Д. Данилишина та допоміг їм у тому, щоби вони взяли участь в нападі на пошту в Городку й сконтактуватися там з організаторами нападу й на подорозі з Дрогобича до Львова дав їм 2 ам. долари.

На суді звертав загальну увагу Данилишин. Він уже у слідстві не дивлячися на побої, не промовив ні слова. Подібно заховався на розправі. Його мовчанка, що вказувала на його небажання боронитися, викликувала загальну пошану до нього і зросла вона ще більше, коли він 3 рази на коротко її перервав. Про це так говорив його оборонець, Др. Шухевич: «Мовчанка при розправі, при такій розправі, де ходить про «бути чи не бути», жити чи не жити, мовчанка є героїзмом, великим героїзмом. Видержати цю мовчанку не хто будь потрапить. Аджеж тут на цій розправі розбирається питання, від якого залежить існування цієї людини. Нераз просто слова вуться з уст, а він сидить тихо — мовчить — закусує зуби, затиснув руки й в уст його не паде ані одно слово. Чи ж це не подаєгідне — чи ж це не свідчить про характер, добрий міцний характер, про тверду і незломну волю, про дійсно мужеський характер цього хлопця? Але й проломив він мовчанку, раз коли стануло питання про це хто забив постерункового Коята, він промовив: «Я отримав! Не отримав Білас, тільки я!» Він бачить, що його товариш в

боків ляхи. Крик, лемент, жак. Гіпати? Куди? Спасатися! Гинемо!

Вступили в село криваві кати, зігнали народ на толоку під панський сад і там поділили чоловіків... Старий — молодий. Старий — молодий. Мур молодих, здорових хлопців станув під горою, а проти них вивотили скоростріли.

Був там і брат мій. Він мав усього вісімнадцять. Він вже почав утримувати господарство, удержувати матір. Але він був ще такий молодий.

Та лаяцька куля не пожаліла його, і не могла пожаліти... І коли з молодих хлопців лишилась тільки купа падла, і коли їх покидали на купу ніби порізаних курей стікати кровю, тоді моя й безліч інших матерей лежимо й билось об землю побіч. А польський посіпака їздив між ними конем і оік по них нагаєм...

Брат мій не вмєр відразу. Йому відбито праве вухо й кусень голови, так що видно було мозок. Однак він ще довго жив. Він лежав між мертвими

небезпеці і він хоч сам в так великій і грізній небезпеці, бере сміло новий великий тягар, тягар, що при оцінці його вини може сильно заважити на шалі його судьби — а це вказує на велич характеру. І промовив другий раз тоді, коли на його думку тут на салі цілком не потрібно розглядано другу справу, справу Т. Голуфка. І третій раз — тоді, коли свідок о. Кіндій розповідав про ту сцену, коли селяне побивши їх, як злочинців, почули від них слова: «Ми за Україну гинемо.» І у хвилині, коли свідок проголосив слово Україна, почули панове на салі плач — плач Данилишина — цього твердого і німого Данилишина. На самий звук Батьківщини, він попадає в розпуку і проливає не сльози а біль жемчуги. Все зніс та не міг знести образу тої хвилині, трагічної хвилині. Кольосальна, нечувана любов до всього свого, до свого народу, до свого рідного краю ця безмежна любов до України — це мотор всього того, що робив Данилишин. Коли вдумуюся в душу того хлопця, мушу сказати про нього: «Der grosse Schweiger.» Так бо у своїй мовчанці він великий, ще так молодий, але великий».

Преса так писала про момент, коли о. Кіндій переповів слова Данилишина до селян «Як ви так будете воювати, за то України ніколи не побачите». «В тім моменті Данилишин вибухає несамовитим плачем. Стисмає кулаки, закусує губи. Намагається заховати рівновагу, але це йому не вдається. Атак судороги треває до кінця розправи. Білас, який сидить побіч, кладе йому голову на рамя та руками обіймає, цідує та успокоює. На лаві оборонців і на салі обливають люди сльози. Деякі оборонці не в силі опанувати зворушення, втікають зі салі. Трагізм цієї хвилини оцановує всіх без винятку. Данилишин вертає до рівноваги і говорить до оборонців, які до нього приступили: «Не думайте, що я за себе планав!» Предсідник відрочує розправу до наст. дня рано».

І ще один раз перервав Данилишин мовчанку; перед самим присудом сказав забираючи останнє слово: «Я знаю, що мене їде. Я був і є на все приготований. Тільки жалую, що не зможу дальще працювати для Неньми України».

Замітне також, що Данилишин, будучи переконаний, що дістане кару смерті, заздалегіть рішучо заборонив своїм оборонцям просити когонебудь помилування.

Трунами й жив. Мама сиділа коло нього цілу ніч, бо не сміла взяти його до дому.

* * *

— Сину мій! Сину мій! — шепотіла мама. — Я не хочу молока. Я вмру. Не хочу жити... Але ти живий! Не плач дитино. Хай матері плачуть. Вирости й памятай цю осінь. Пам'ятай, не забудь, і дітям та внукам розкажи. Не сміємо забути її. А як забудеш — прокляну тебе зза гробу.

Того ж самого дня мама померла.

О, ні мамо! О, не забуду тієї осені! Бо коли несміло крадеться вона і коли дим пахне бараболянням і листья нагадують обтяти долони, велике святе ово, налите горючою сльозою матери страждальниці встає перед мною. Воно благає: — Сину! Помстись! Знищ гадячу! Знищ! За не дістанеш відпущення усіх гріхів...

Відносно другого бовєвика, Біласа, сестринка Данилишина, те його зізнання в слідстві в справі Голуфка, викликали загальне порушення. Річ у тому, що у слідстві Білас зізнав, що це він і Данилишин вбили Голуфка — дарма, що оба вони були зараз по вбивстві Голуфка заарештовані, але по визнанні своєї неспричасности до справи, випущені на волю. Це власновільне й на перший погляд незрозуміле й дивно признання до вбивства Голуфка, відкликав Білас на суді, заявляючи, що висуненням справа Голуфка мав намір унеможливити переведення наглого суду; бо справа Голуфка, від переведення якої уплинуло більше, ніж 90-днів (речинець для наглого суду) підлягала би звичайному суду. Цей плян Біласові не вдався, бо встановлено наглядний суд із вилученням справи Голуфка. Авоєж прокуратор постійно вертав до справи Голуфка з наміром зробити її предметом розправи; однак протести оборонців із повказанням, що ця справа не підлягає компетенції наглого суду, і відмова дальших розмов у тій справі Біласа, як рівнож свідка Бунія, бувшого мортієра відлі, де згинув Голуфко, мали той наслідок, що справа вбивства Голуфка залишилася й надалі невьясненою. Навіть заява Данилишина, що не він вбив Голуфка, не задовольнила брата Голуфка, що був на салі розправ, і він, вже по засуді, звернувся до засуджених із запитом у тій справі однак водержав відмовіть: «Нашо вам знати, хто це зробив? Ця справа вже ніколи не виясниться».

Другим моментом, що звертав увагу у поведінці Біласа, буда справа Коссака. Річ у тому, що в слідстві Білас зізнав, що приквз організації на виїзд до Львова передав йому Коссака. Та зараз на початку розправи відликав не Білас, а в останнім слові заявив: «Я свідомий своєї вини й кари. Я націоналіст-революціонер. Я селянин. Бажаю я селянам показати шлях до визволення. В овоїм житті я поповнив один злочин, а саме під час слідства, бажаючи відволіти справу, а кинув підозріння на товариша Коссака. Я є свідомий того злочину і тому ще раз на цьому місці стверджую, що тов. Коссяк є рішучо невинний і ще раз невинний».

На тлі гідного поведіння отих людей села, що викликали пошану й у ворогів, — понуре вражіння справива поява на салі інтелігента, Миколи Мотики, гімн. ученика, крєвного обох бовєвинів, в ролі провокатора. Його дикіше поведіння, зокрема признання ним самим, що всі українці в Трукавці вме від року сторонили від нього, як од провокатора, далі його намагання за велику ціну (навіть із виплетенням себе до протизаконних акцій, хоч не був він членом організації!) обтяжити Данилишина, Біласа й Коссака зізнаннями, яких неправдивість сейчас вказувала оборона й обжаловані — відразу вказували хто є Мотика. Навіть непоінформовані бачили, що виступає провокатор, фактично непричасний до справи, але який виконує спеціально уложене йому поліцією завдання. Др. Глушкєвич так висловився про нього на суді: «Цей молодий чоловік, так цинічно відносився до питань оборонців і з таким посиїдом старався відповісти на кожне питання прокуратора. Не треба спеціальних здібностей, щоб пізнати, що ті всі зізнання були вивчені і не тільки ним зроблені. І я особисто вірю, що є хтось, хто йому їх виробив і вивчив його. Прошу звернути увагу на те, що він тут оказується не во-

рогом ОУН, як абстрактної організації, як впливу певної політичної думки-ідеології, але зізнання його йдуть з чисто особистих мотивів і проти осіб, його найбільших приятелів колись. Він їх ненавидить і прямо кобується в тому, щоби якнайглибше їх викопати. І виступає тут не так в характері свідка, як в характері обвинителя, а дуже часто навіть в характері експерта. Представляє собою якийсь дивний, неогляданий ще до тепер на судовій салі твір» І якраз завдяки бочому в очі чорному характерові Мотики, його підле завдання йому не поведлося, тим більше, що так Данилишина, як і Біласа не треба було обтяжувати аж провокатором, бо вони самі себе аж надто обтяжували, признаючися отверто до вчинків, за які чекала їх кара смерті. На тлі хрустально чистих постатей Данилишина й Біласа, Мотика переходить до історії — згідно зі словами обор. Др. Шухевича — не як Каїн, але як діявол, гірший, підліший від сотки Каїнів, а память його буде проклята українським народом на віки вічні.

Засуд і його виконання.

По кількочасній переслуханні свідків, по промовах прокуратора й оборонців, у четвер, 22.XII. 1932., о год. 12.20 трибунал проголосив присуд, яким сказується Дм. Данилишина, Вас. Біласа і Мар. Жураковського на кару смерті, а справу З. Коссака передано звичайному трибуналові.

Так в часі читання присуду, як і потім, засуджені заховалися з надзвичайним спокоєм. Коссака приступив до Біласа і в останнє поглядив його по голові. До засуджених приступили оборонці. Засуджені щиро дякували оборонцям за їх зусилля.

Оборонці, не дивлячися на заборону Данилишина, внесли телеграфічно прохання о помилування. Прокуратор спротивився помилуванні Данилишина й Біласа. Окрему акцію в справі помилування вели українські жінки, що вислали телеграфічно петицію з читлєнными підписами. Рівночасно внесли просьбу о помилування бувші польські бовєвики з ППС — Томаш Арцішевекі, Квапінські, Добровольські, Пурталь, знані з того, що колись, по одній експропріації, переслідували їх wraz із козаками польські селяне (останні звали, що ловлять польських бовєвиків!) Іхня телеграма звучала: «Наше підписані, члени б. боевої організації ППС просять Пана Президента Річипосполитої помилування в імя людських васад трьох українців, засуджених наглєм судом у Львові на кару смерті, а які в своїм переконанні боролися за волю свого народу».

О год. 17.05 прокуратор передав оборонцям, що помилування прийшло тільки для Жураковського із заміною йому кари смерті на 15 літ в'язниці. Сейчас потім повідомив прокуратор про це обох засуджених. Заразом оборонці Данилишина й Біласа поїхали негайно до Бригідок. З ними засуджені розмовляли свєбідно. Ніяких останніх бажань не передавали, просили тільки поздоровити від них родини товаришів і знайомих. Того ж дня пішла попрощатися п-і Біласова в рідним сином і рідним братом. Мала всього по 5 минут побачення... В ночі прийшов до засуджених духовник о. Б. Ляпський, перебуваючи на переміну в келії Данилишина й Біласа. О год. 5.30 рано оборонці знов зайшли до засуджених та перебули з ними більше, ніж 1/2 години; засуджені розмовляли зовсім свєбідно. В останній хвилі Білас зажадав бачення зі своїм братом Володимиром, який перебуває також

в тюрмі; привели брата, з яким він щиро попрощався.

Присуд виконано на підвіррі Бригідок 23.XII. 1932, о год. 6.30 рано, в присутності представників львівської влади, оборонців засуджених і о. Липцького. Після виведення засуджених із келії, відчитано їм присуд. Божвики поводитися ввесь час до останньої хвилини спокійно й гідно.

Перший згинув Данилишин, за ним Білас.

Так перестали битися два шляхотні серця Лицарів, яких світла пам'ять буде вічно жити між українським народом і яких Дух буде нас вести по шляху до волі.

Неначе виголошуючи похоронну промову, говорив оборонець Др. Старосольський на суді: «У Данилишина й Біласа з хвилиною, коли нашілися в одних рядах української революційної націоналістичної організації родиться і горить у них одно бажання, бажання посвятити себе — бажання спа-

лити себе на вівтарі, на жертвеннику ідеї, на службу квітці пішли. Цей момент пожертвування самого себе — цей момент другий крім бажання чину — іде постійно через пемхольогію цих рухів, до яких належить український революційний рух. В Німеччині ставав перед судом один революціонер і сказав: «Ми є покійники на відпустці», себто ми члени підпольної організації, ми є покійники, мерці — небішки, яким тільки дано урлоп-відпустку до певного часу. Ми не зачисляємо себе до живих; наше місце там, по тім боці границі. І є це характеристичне для всіх, хто на правду шире й безстеречно пристає до революційних рухів, яким є і УВО. До того типу людей належав і той поляк, що сказав: «Такі як я Батьківщині лише смертю слугують». До типу таких належить і Данилишин, належить і Білас. Перший потвердив це цілою овоєю мовчанкою, другий зізнаннями, з яких виразно бренило: «Тамі, як я Батьківщині лише смертю слугують»...

Віри нам треба!

До всякого діла потрібна віра. Потрібна віра, що це діло добре: потрібна віра, що це діло вдасться. Віра є першою умовою успіху. Без віри нема мови навіть про можливість успіху. Обережність є доброю й розумною прикметою, але коли б будувати все на обережності, то ми ніколи нічого не зробили б. Із самою обережністю ми стояли б вічно на місці, або йшли б назад. Відвага, сміливість, віра — ось чинники поступу й розвитку. Людство щасливе тим, що людьми кермує не лише сама розвага, але й віра.

Значіння віри не нове. Із Євангелія бачимо, яке велике значіння надавав вірі Христос. Він говорив: «Маловіри, як би у вас була така віра, як зерно гірчиці, ви могли б пересувати гори». Коли учні Христові пустилися проповідувати Христову науку, не зважаючи на страшні переслідування, то тільки завдяки вірі, якої ніщо в них не могло захитати. Коли християнство опанувало світ, то тільки завдяки вірі, з якою йшли вперед його визнавачі. Кожна велика думка, кожний великий рух перемагав завдяки вірі в правильність цієї думки чи в спасенність цього руху. Сумнів в другим іменем браку віри, був він завжди джерелом упадку. Віра чудес доказує.

Війна за державність України в 1917. р. — 1920. р. була б ніколи не була вписана на сторінки історії, коли б не велика віра в Україну в серцях молодих і «недосвідчених», а наслідком того ще не «обережних», але щирих українських молодиків, яких чужа влада змушувала боротися за чужу державу, але які поставили собі питання, чому їм за свою державу не боротися, а поготів тоді, коли вже мають зброю в руках. Вони вірили в Україну й ділом доказували свою віру. В той самий час старші, що могли самі їх про Україну вчили, були вже на скільки навчені віком обережності, що тупцювали за «правами» для України по передупоках чужинних та ще й ворожих міністрів. В їх душах панував сумнів, вони не вірили в можливість самостійної України, хоч можливо не відважувалися того голосно казати; і своїм браком віри вони вбивали українську справу, здержуючи гарячих, щирих молодиків обіцянками помочі та ласки

сильних світу сього, поки наслідком надії на чужу поміч та ласку, зусилля не пішли на марно.

Віра в Україну, її волю і самостійність була тайною успіхів українського народу в його боротьбі з найздіяками. Не було б тої віри, ніхто був би нині й не знав про Україну, а 1918. р. був би хіба ще одним роком сорому в історії рабства українського народу. І тому тільки з дальшою, нічим незахитаною вірою може український нарід іти до визволення та сподіватися остаточної перемоги над своїми ворогами.

Але є віра і «віра», є надії та «надії». Побіч будуючої, творчої віри є безплідне та шкідливе самодурство, отже віра в чужі обіцянки, й це самодурство є найгіршою слабкістю українців.

Нерозумних дітей потішають часом неможливими до здійснення обіцянками. Хочє, напр. дитина, щоб її місяць з меба стягнути, то мати заспокоює дитину тим, що обіцяє зробити це «завтра». Дозрілим людям, звичайно, вважають за розумну. Дозрілим людям без уваги на їх справжній розум, признає закон по нинішніх культурних державах право рішати всі найважливіші питання даної держави. А проте не всі повнолітні є умово дозрілими; багато з них — прямо діти. І як годі вважати за розумних усіх повнолітних людей, так і між народами є різні ступні дозрілості, і побіч народів умово дозрілих є й народи на ступні умового дитинства. За найбільше умово дозрілий нарід треба вважати той, у якого дозрілих людей з дитинним способом думання є якнайменше, а за умово дитинний нарід треба вважати той, в якого є найбільше людей, літами дозрілих, але з дитинним способом думання.

Коли приглянутися до наших відносин, то на кожному кроці знайдемо самодурство з його руйнуючими наслідками. З історії наш нарід дуже мало навчився. Самодурство тягнеться червоною ниткою через нашу історію: союзи з відвічними ворогами України, надії, що нам якась чужа сила, чужа держава дасть визволення і державу, тощо. І хоч ті надії завжди заваляли наш нарід — сумний досвід нас нічого не навчив.

За світової війни і по ній наше самодурство знов показується у своїй сумній величч. Знов по-

ві надії на чужу поміч. Надії на Німеччину й Австрію; надії на Росію царську, генеральську й червону; надії на Францію; надії на Польщу; надії на Англію; надії на Раду Амбасадорів; надії на Лігу Націй. Ціла хмара надій і ціла хмара розчаровань.

Вистачить, щоб англійський дипломат чи редактор сказав прихильне слово на адресу українського народу, ото, ми попадаємо в захоплення: «За нами всесильна Британія, го-го, слухайте, що говорить той чи инший. Певна річ, що за кілька місяців буде українська держава, бо цього вимагають інтереси Великої Британії». Є в нас «діячі», що видумують час од часу легенди про «інтереси» одної чи другої великої держави — «інтереси», які «вимагають» негайного створення української держави. Такий «діяч» буде оповідати предовгі історії про свої знайомства з різними дипломатами, з лідерами чужих партій, з генералами й сенаторами, які запевняють його, що хто знає, чи завтра не буде створена українська держава.

В самодурстві ми дійшли до досконалости. Ма-

Повітряні збройні сили Польщі.

Про повітряну силу збройну Польщі можна говорити тільки як про рід зброї, а не як про третій елемент збройної сили як це є напр. у Франції або в Італії, бо Польща ще не осягнула того ступня розвитку, що Франція або Італія.

Повітряні сили Польщі мають назву «аеронавтика» (воздухоплавство). Начальним керівничим органом повітряних сил є департамент аеронавтики при військовому міністерстві.

Повітряні війська зорганізовані в аеронавтичні групи. Є їх три. До аеронавтичних груп належать і летунські, і бальонові війська. Кожна воздухоплавна група складається з командування і з кількох формацій летунських і бальонових військ.

Зокрема летунство зорганізоване в 6 летунських полків і в 1 батальон (курінь) летунської служби («батальон льотництва»). Кожний летунський полк складається з команди полку, квартирмейстерства, портового відділу, вишкільного відділу, 2-3 дивізіонів та з летунського парку.

Портовий відділ числить одну сотню портову і одну вартову. Дивізіон, якою назвою поляки називають курінь, має 2-3 летунські сотні або, як поляки називають, ескадри. (Українська Академія Наук приняла на це термін — ескадрилья. Ген. Капустянский дає вираз «ескадра» — летунській армії. Летунські армії існують у Франції, але в Польщі їх нема). Летунські полки мішані, себто, розпоряджають по дивізіоні розвідного, нищильного та бомбометного летунства.

Кожна летунська сотня числить вже підчас миру 9, нищильна 10, а бомбометна 6 літаків.

Під квартирмейстерством треба розуміти запасну частину полку; воно підчас війни переміняється на запасний дивізіон.

Летунське військо в Польщі числить 39 ескадриль (еснадр) з 440 літаками, не враховуючи в це літаків для вишколу. Число ескадриль буде підчас війни значно побільшено.

буть нема другого народу, щоби так пристрасно себе дунив, як наш нарід. Наслідком того він дуже повільно вчиться або й зовсім не вчиться правди, що наша сила в нас самих; — що тільки власною силою і безперестанною боротьбою український нарід може добитися волі і державності; — що ніяка чужа держава нам держави не збудує; що в міжнародній політиці й дипломатії нема таких тонких почувань, як любов і вірна приязнь, а є лише холодний розрахунок і рахування зі силою; — що нам треба праці на кожній ділянці нашого життя; — що не заявами чужих дипломатів, не рішенням Ліги Націй, не чужими руками, не казками деяких українських політиків (політично неграмотних) — але працею, освітою, економічними і політичними піднесеннями, ціною великих жертв життя, крові й майна приїде воля і державність України.

Чим скорше український нарід зрозуміє ці тверді правди, тим скорше він «хозяїном домовитим» стане на «нашій не—своїй землі».

Побіч сухопутного летунства має Польща ще одні дивізіон морського летунства. Морське летунство розпоряджає літаками всіх трьох головних родів літаків.

Бальонові війська мають 2 куріні (батальони). Кожний курінь має 2 сотні стежних і одну сотню привязних бальонів, а крім того бальоновий парк. До бальонових військ треба зарахувати ще військові бальонові заклади в Яблонній, коло Варшави.

Для всебічного летунського вишколу існують у Польщі такі школи: 1) Центр для вишколу старшин-летунів; він обіймає школу підхорунжих летунства, вишкільну сотню пілотажу, тренінговий відділ та летунський парк.

2) Центр для вишколу підстаршин-летунів що обіймає школу підстаршин-пілотів, школу підстаршин-механіків та школу підстаршин-летунів для малолітніх.

3) Летунська школа стрільництва та бомбардування. Побіч полкових складів летунського матеріалу та летальних апаратів, існує в Дембліні головний склад.

Щодо летунського промислу, то Польща має 4 фабрики літаків, а саме в Варшаві, Познані, Люблині та в Білій (на Підляшю). Польща покриває свої запотребовання на літаки при помочі власного промислу, отже є незалежною від закордону. Останніми роками Польща не ввезла з закордону ні одного літака, за винятком їхніх складових частин. Польський летунський промисел побудував досі коло 20 типів літаків власної конструкції для військових цілей та около 5 для цивільного летунства. Те саме відноситься до будови летунських моторів.

Для технічних студій існує в Варшаві інститут для летунсько-технічних дослідів.

Пропагандою летунства між широкими верствами польського громадянства займається повітрооборонна ліга («Ліга оборони повітшней паньства»). Вона має коло 700.000 членів, удержує школи, будує летища (летунські майдани), веде військову підготовку між молодістю допризывного віку, тощо.

Хроніка.

Судові розправи. 15.IX. 1932. р. у Береманях ставили перед судом приюглих Ів. Гавриля, Ом. Озарків і Р. Вульчак, обжаловані в приналежності до УВО, на тій підставі, що у них знайдено «Сурму» та відозви. Засуджено Гавриляка й Озаркова по 1 1/2 року тюрми, а Вульчика на 6 міс. тюрми.

— 28.IX. 6. р. в Мремяніці (Волинь) рівенський суд засудив Ів. Міщену учителя с. Рудики, пов. Крем'янець, за приналежність до ОУН на 2 роки тюрми. Зголошено апеляцію. У два місяці пізніше признався Ольшешський, який на розправі як свідок признався, немов обжалований роздавав летючки ОУН, що до таких зізнань підмовила його поліція, хоч він зовсім не бачив, що Міщена роздавав летючки.

— 18—19.X. 1932. у Сяноці відбулася розправа проти 12 селян а то Ф. Ковалю. Й. Ковалю, М. Бандрівського, І. Юристовського, Юстини Яцинич, В. Кравчика, В. Козака, В. Лозинського, М. Фенцика, Катерини Козак, Катерини Шибінської, Федуні Мицишин, всіх із Березів дол. за участь в відомих ліських подіях, а зокрема за побиття Земби, за спротив поліції зі зброєю в руці, і т. д. Засуджено: Ф. Ковалю і Юстину Яцинич по 8, міс. тюрми за побиття Земби й по 6 міс. за напад на школу; М. Бандрівського, В. Козака, М. Фенцика, К. Шибінську і Федуню Мицишин по 6 міс. тюрми зі завішенням карі на 5 років; інших звільнено.

— 21.X. 6. р. у Сяноці суд засудив Мих. Коханського за розсвіання «неправдивих вісток» в часі ліських подій (§ 37) на 8 міс. вязниці з завішенням карі на 5 років.

— 28.X. 6. р. у Львові відбулася розправа проти Дам. Гарасимюка, що недавно вернув із ЧСР за приналежність до УВО й кольпортажу «Сурми». Обжалованого звільнено.

— 27-28.X. 6. р. в Сяноці відбулася розправа проти Ів. Василюка та 11 тов. Й. Улян, О. Устияновський, І. Василів, А. Устияновський, Й. Андрухив, М. Маковьяк, М. Антша, ст. Василів, П. Маковьяк, Й. Конечко і В. Хромий, всіх селян з Угерець, за участь в ліських подіях, зокрема за те, що поблї польського поліція. Всіх засуджено на карі від 1 1/2 до 3 років тюрми, з тим, що трьом обжалованим припинено виконання карі.

— 4-5.XI. 1932. перед окружним судом в Луцьку стануло 8 українців із Ковельщини, а то: 1) Юр. Косач, 2) Вол. Маркович, 3) Г. Лієнович, 4) Мир. Онішківич, 5) П. Вітрик, 6) З. Сомчинський, 7) Сергій Сомчинський, 8) Іл. Куниця, — всі обжаловані за приналежність до УВО на території пов. Ковель, де мали вони поширювати «Сурму», «Розбудову Нації», різні нелегальні брошури, далі мали обговорювати плани поширення УВО та підготовлятися до терористичних актів і повстання. На тому процесі виступав новий «спец од справ УВО» Ст. Василюк, який заявив, що факт посідання чи кольпортажі «Сурми» чи «Розбудови Нації» не є ще доказом приналежності до УВО та ОУН. Один зі свідків др. Лев Чикаленко, приналежний до уенерівського центру, признавав на суді по польськи, до того дуже злою мовою. Всіх обжалованих засуджено по 1 р. тюрми, з тим що на підставі амнеції половину карі даровано.

— 9.XI. 6. р. в Сяноці стануло дальших 12 селян перед судом за участь у ліських подіях, зок-

рема за побиття Добруцького (ст. 248, § 2 к. з.) Засуджено: Я. Задорожного й Д. Бучковського по 1 1/2 року тюрми, Степ. Бучковського на 15 міс., Мих. Дудяка, Т. Дашкевича, Мих. Мадея та Анастазію Куш по 1 році тюрми, із тим, що воім, за винятком Д. Бучковського, припинено кару на 5 років. Звільнено: Як. Юрка, Ю. Савінду, М. Дройка, Й. Куша та Й. Уляновського.

— В листопаді 6. р. в Луцьку відбулася розправа проти Ріпчинського; на нього визнав другий обжалований за приналежність до КПЗУ, Вовчик, що дістав віз «бібулу» від Ріпчинського; Ріпчинський тому заперечив та заявив, що він не комуніст, і коли мають його засудити, то як українського націоналіста, а не комуніста; Ріпчинського засуджено на 4 роки тюрми.

— 14.XI. 6. р. у Львові була розправа проти Др. О. Когута, був посла радикальної партії, засудженого недавно за вічеві промови на 1 1/2 р. тюрми. Найвищий суд уневажнив присуд львівського суду та завернув справу до львівського трибуналу. На поновній розправі обжалований визнав, що УСРП (радикальна партія) була завжди легальною партією й гостро поборювала та поборює нелегальщину націоналістичного табору; далі заявив підсудний, що радикальна партія одионо між українцями видала брошуру проти нелегальної, націоналістичної ації. Крім того заявив, що радикальна партія не ведає досі ніякої ації на заграничному терені. Трибунал зменшив кару на 10 міс., з тим, що на основі амнеції дарував половину карі, зарахував слідчий арешт а решту карі завісив на 5 літ.

— В половині листопаду у Варшаві перед найвищим судом відбулася розправа проти о. др. Пелліха, засудженого львівським судом за вічеві промови на 6 міс. вязниці; найвищий суд зніс кару й завернув справу до окружного суду у Львові.

— 14-17.XI. 6. р. в Яворові відбувся суд над Ю. Батогом, пастухом, і О. Якубовичем шевським челядником; Батіг був обжалований за 5 підпалів поляків у Яворові, а Якубович за намову до підпалів. Батога засуджено в доразовім поступованні на досмертну тюрму, а справу Якубовича передано звичайному судові.

— 21.XI. 6. р. у Варшаві відбулася розправа проти ред. Д. Паліва, засуджено львівським судом на 3 роки за вічеві промови; найвищий суд зніс засуд та завернув справу до 1-ої інстанції.

— 1.XII. 1932. в Коломиї перед судом прив. станули 1) Я. Єндик, 2) Яр. Явний, 3) Я. Куник, 4) І. Руденський, всі гімн. ученики, та 5) Г. Руденський магістер прав, обжаловані за приналежність до ОУН на тій підставі, що знайдено у них «Розбудову Нації», «Юнака» та летючки. — Розправу відложено.

— 5.XII. 6. р. в Перемишлі станули перед судом Ол. Матла, Яр. Ґумовський, К. Березовський, Б. Мартинюк — всі гімн. ученики та М. Захаревич, рільник, обжаловані за приналежність до УВО. — Розправу відложено.

— 13-14.XII. 6. р. в Сяноці станули перед судом: М. Мадея, Ст. Дрозд, П. Дерень, Д. Терлецький, В. Потічний, Й. Малецький, Дм. Мадея, Ю. Савінда, Й. Орловський, Д. Купчик та Й. Лінкевич, обжаловані за участь у ліських подіях, зокрема за розброєння польської поліц. стежі в Лобіві; з обжалованих 3-ох є римо-кат. — Засуджено 6-ох на карі від 14 міс. до 2 років, Лінкевича на 5 міс., а 4 звільнено.

— 15-16.XII. 6. р. в Мремяніці (Волинь) рівенський суд судив 13 селян із крем'янецького пов. за урядження демонстраційного (!) покорону бл. п. Ів. Маляра; Маляр був засуджений на 12 літ за вбивство польського воєка в р. 1920-21, але по році втік із тюрми та 11 літ укритався; в літі 1932. застрілила його поліція. 6 обжалованих дістали по 1 1/2 року тюрми, 3 по 1 р., а 4 по 6 міс. тюрми.

— 15.XII. 6. р. в Перемишлі відбувся суд над І. Кузичем, студ., 2) Д. Глухим, урядником, 3) О. Тушовцем, абітур., 4) В. Вітьком, гімн. абс., 5) М. Городецьким, рільником, 6) О. Юристовським, рільником, 7) А. Барничем, рільником та 8) Ів. Мащакком, обжалованих з арт. 154 § 2, за розкинення великодних летючок ОУН. — Засуджено: Кузича на 2 роки тюрми, Глухого на 15 міс., Вітика на 1 рік, Городецького та Юристовського по 10 міс. тюрми. Інших звільнено.

— 15.XII. 6. р. суд у Станиславіві засудив студентів Б. Лівиновича на 6 міс. тюрми, а Мих. Пліщука на 2 міс. тюрми за кольпортажу націоналістичної літератури (§155).

— 17-18.XII. 6. р. в Чорткові станули перед судом: 1) Я. Клим, друк. складач, 2) М. Кушнір, торг. помічник, 3) Й. Кузик, рільник, 4) М. Гречка, рільник, 5) І. Демчук, рільник, та 6) Г. Левчик кравець — всі з Копечинеччини, за приналежність до УВО та протидержавну діяльність (арт. 97 § 1). Засуджено: Кліма на 3 роки тюрми з утратою громад. прав на 6 літ, Кузика і Левчука по 1 1/2 року вязниці; інших звільнено.

— 20.XII. 6. р. в Сяноці відбулася розправа проти останньої партії селян за участь в ліських подіях, а то 1) Й. Папроцького, 2) Я. Уляновського, 3) А. Уляновського, 4) Я. Уляновського (зв. Мороз), 5) М. Біздаса, 6) Ст. Ткачишина, 7) М. Гойчика, 8) Я. Уляновського (зв. Мацько), 9) М. Коздровського, 10) Я. Сепула, 11) Й. Павляха і 12) М. Коздровського. З обжалованих 8 були римо-католики. Засуджено 11 селян на карі від 1 до 2 років тюрми одного звільнено.

— У Золочеві відбулася в грудні розправа проти Мирона та 16 тов., обвинувачених у державній зрадї; розправа тревала 8 днів; засуджено 1-го на 4 роки, 3-ох на 3 р. тюрми; інших звільнено.

— 20.XII. в Чорткові відбулася поновна розправа проти О. Шиманського, рільника й М. Гринчука, рільника за злочини з §§ 58, 59, 9, 166 і 167. Оба воци були засуджені вже — перший на 10 літ а другий на 15 літ тюрми, однак найвищий суд у Варшаві зніс засуд. На поновній розправі засуджено Шиманського на 6 р., а Гринчука на 10 літ тюрми. Й від того засуду внесено касацію.

— 27.XII. 1932. в Станиславіві станули перед судом Г. Лопатинський, Мих. Пуйда, І. Калин, Б. Рижак й В. Вовк, всі з Щобережжа, обжаловані за те, що подерли державний прапер; за брак доказів усіх звільнено, за винятком донощика Пуйди, що дістав 3 місяці.

Саботані. 1.XI. 1932. хтось поперетинав телегр. дроти в кількох місцях коло Рогатина, Чесників, Бібрижова, Пукова та Липиці дол. Сейчас переведено члєснені арешти а поліція приказала повиявляти поодиноким громадам варті коло дротів не раз по 30 людей із села. Але 11.XI. знов поперетинав хтось дроти коло Чесників; відбулася нові ревізії й арешти. Та 12.XI. знов поперетинано

дроти коло Курян; переведено коло 50 ревізій та заарештовано коло 60 людей. Та слідство до нічого не довело. Так сама на ніщо придався скріплена варта, бо вже 24.XI. знов поперетинано дроти коло Рогатина; началися нові ревізії й арешти, але всіх випущено на волю задля браку доказів тим більше, що 29.XI. по раз пятий перервано дроти на шляху між Пуковим і Данильцем, та й ще дроти, що вели до поліції; тепер вже приїхали спеціялісти та поліційні собаки, відбулися нові ревізії, притримано багато осіб, але всіх випущено на волю; 28.XII. вивішено окрему оповістку в українській та польській мові, що громади відповідатимуть за перетинання дротів на їх території та що вони мають старатися виврити справляків (!). Та 1.XII. знову перетяв хтось дроти біля Дібринова, а 2.XII. в Черчу. Тоді приїхав спеціальний поліційний відділ до Пукова; коло дротів ходять стежі, а до того громади виставляють варті й по 60 людей; крім того приїхала спеціальна поліційна карна експедиція. Всякі пошукування й слідство покінчилися нічим.

Напад на проф. Бабія. Директор філії укр. гімназії у Львові. І. Бабій, крім ріжних «поранків» у честь Пілсудського і т. п. вєславився недавно тим, що зловив у церкві студ. Гірного, що розкидав у Преображенській церкві у Львові між польським військом (українцями, що служать в ляхівім війську) летючки ОУН та передав його в руки поліції; Гірного засуджено на 6 місяців тюрми. Того «педагога» побили й поранили ножем 11.XI. 6. р. двою незнаних людей, коли він входив рано до будинку гімназії. Щойно у 2 тижні пізніше заарештовано Мих. Копача і Ром. Петрасевича, гімн. учеників, як здохадних справляків нападу.

Вбили хруня. 29.X. 1932. незнаний справник вистрєлом з кріса застрілив вїйта с. Поториця, Ів. Яловта, який на думку ляхів належав до найбільш «діяльних і метких вїйтів сокальського повіту». Поліція заарештувала коляшничого вїйта Сісу та Василя й Павла Левчуків та Дмитра й Василя Бабаських, яких третій брат сидить від 23.IX. 6. р. у тюрмі за приналежність до ОУН.

Ще до стрілянини на львівській цитаделі. 18.XI. 6. р. вийшов на волю П. Ворошенко, якого заарештовано як того, що у жовтні мав стріляти до варті на цитаделі. Заразом випущено на волю інших тоді заарештованих студентів.

Ляцькі брехні. У вересні ляцька преса піднесла великий крик, немовто ученики гімназії в Стрию, члєни УВО зробили рабунковий напад на жидів. Тоді то заарештовано ряд учеників, розв'язано одну класу гімназії, тощо, хоч Краєва Команда видала заяву, що з тим нападом нічого спільного не має. Щойно тепер випущено з тюрми заарештованих тоді В. Кунду, І. Бітрика, М. Поливодовича, М. Салівку, Ю. Гаєйна і Ю. Злупка. Залишився в тюрмі лише Осип Корчинський.

Большевицькі брехні. Перед кількома місяцями хтось застрілив председника районового комітету Сель-Робу в Заболотіві. Тоді то большевики трубили до цілого світа, що це зробили члєни УВО. Міжтим показалося, що зробив це Іван Стефюк із Олешкова, большевиц, пошукуваний від довшого часу поліцією не лише за політичні, але й кримінальні злочини; Стефюк тероризував населення Олешкова й околичних сіл, зорганізував момуністичний «Союз революційних стрільців», а по вбивстві свого соперника, члєна Сель-робу, укритався в дугах над Прутом

Масові ревізії та арешти. В Галичині вже від двох місяців не устають масові ревізії та арешти. І так в кінцем жовтня мали місце ревізії та арешти в Жовківщині, Сокальщині (шукали за «Сурмою», летючками, тощо), Станиславові, Обертинщині; в листопаді в Самбірщині (за розкинення летючок 1.XI.), Скалатщині Тернопільщині, Рогатинщині (перетягання телегр. дротів), Станиславові (хтось скинув польську хоругву і повибивав шиби в польській школі), пов. Галич (Залуква, Маріямполь, Межигірці, Делів), в Павелчі (летючки ОУН), Боднаріві, Угринові, Стриганцях, Побережжі, Тяцєві. — В грудні мали місце ревізії та арешти в Раві Руській (16.XII.), Стрийщині (18.XII.), Львові (у звязку з нападом в Городку Яг.), 22.XII. в Тернопільщині, Дрогобиччині, Бережанщині, Жидачівщині, Станиславівщині; 23.XII. в Збарачині, Радехівщині, 24.XII. Перемишлянщині, Підгаєччині, 26.XII. у Винниках; врім того у Самбірщині і Рогатинщині.

Ляцькі суди. За р. 1931/32 до жовтня 1932. р. відбулося на українських землях 92 політичних (некомуністичних) процесів проти 599 обвинувачених; із того засудили 266 людей на 520 літ в'язниці.

Заява голови УНДО Голова УНДО, др. Д. Левицький сказав 3.X. 1932. р. в польській соймі: «Український Клуб і партія УНДО, обороняючи принципи демократизму та приймаючи становище легальної боротьби, вважають індивідуальний терор і саботажі шкідливими для розвитку українського народу. У тому то напрямку вони освідомляють українське громадянство. Успішність такого ідейного освідомлювання паралімує польський уряд своєю політикою. Що має робити українська молодь, яку за дрібну провину проганяють зі середніх шкіл? Що мають робити абсолюенти середніх шкіл, воли супроти них вищі школи вживають безоглядного нумерус клявсус так, що у Львові на медичний факультет прийняли зпоміж них усього 8-ох? Що мають робити ті, що скінчили студії на чужині, коли ставлять їм труднощі при нострифікації, а навіть зовсім відбирають їм можливість прожитку. Тепер маємо у Сх. Галичині 3.000 української молоді зі закінченою вищою освітою, без змоги найти працю. Ся молодь бачить основну ріжницю у відношенні до громадян, не має змоги заробляти і реагує на се все актами розпуки». — Іншими словами: УНДО гнівається на ляхів, що вони кожного дня своїми ділами доказують безглуздість... політики УНДО, яке «приняло становище легальної боротьби», і що поляки своїми ділами переконують і «невірних Томів», що шкідливими для розвитку українського народу є не саботажі й терор, але шкідливою є глупа віра, що поляки «поліпшаються» і зложать нам у стін всі земські блага. Дивно тільки, звідки УНДО черпає свою віру в «поліпшення» ляхів та в успішність легальної боротьби?! Чи із тих тисячів посольських інтерпеляцій, що пішли до коша? Чи з тисячів розв'язаних українських шкіл, «Просвіт», «Січей», «Сонолів», «Пласту», кооператив? Чи з польських шкіл, костелів, «Стшельцуф», «Рольнічх кулек», насаджуваних на українських землях? Чи може в польській колонізації на укр. землях і рабівничої господарсько-економічної політики ляхів? Чи може з масових арештів, процесів, тортур

в'язнів, нагялх судів, шибениць і «пацифікації»? Замість постійно осуджувати нелегальну боротьбу та «ідейно» освідомлювати українське громадянство в тому, що терор і саботажі є «шкідливими для розвитку українського народу» — УНДО ліпше зробить, коли подасть нам звідки воно черпає віру в «поліпшення» ляхів. Тоді, можливо, й ми повіримо в спасенність ундівського опортунізму, та також осудимо нелегальну боротьбу. До того часу ніяк того не зробимо.

От і міжнародня «справедливість». Преса подає: «Дня 12.XII. 1932. відбулося засідання Комітету трьох при Союзі Народів в справі петиції полк. Сушка відносно знущань з боку польської влади над політичними в'язнями. На тому засіданні ухвалено не передавати петиції полк. Сушка на розгляд Ради СН, а оголосити окремого листа Комітету в офіційному журналі СН, в якому були б в'язовані причини його компромісового рішення. В згаданому листі Комітет признає, що петиція не має прямого відношення до охорони меншин (!!!), а взагалі ставить питання про нелюдяний спосіб поведінки польської влади з політичними в'язнями: рівночасно Комітет осуджує таке поступовання польської влади та режим у польких в'язницях і висловлює надію, приймаючи на увагу заяву польського уряду, що виновники знущань над політичними в'язнями були покарані (?!) і що польський уряд вживе заходів, щоби того рода випадки в майбутньому не мали місця» От і міжнародня справедливість! Думаємо, що при аж надто наглядній безоглядності Союзу Народів у китайсько-японськім конфлікті (не говорячи про інші випадки), не було між українцями такого важного, який надіявся б на инший вимір «справедливості» у справі петиції полк. Сушка, та який не знав би, що завдання тої петиції, як і всякої иншої є лише пропагандивного характеру. При тій нагоді заявляємо: хай нас хоч тепер ніхто не переконує в успішність легальних засобів боротьби, або иншими словами: хай нас ніхто не переконує, що ліпше чекати справедливості від других, легально, ніж вимірити собі її самому, нелегально, вбивши безпосереднього виновника. (В другім випадку й.. «петицію» можна внести, тільки не для жебрання справедливості, а для оправдання виміру своєї справедливості).

**Не забувайте на
українських
політичних в'язнів**

що караються у ляцьких тюрмах!

Видає пропагандивний Відділ Української Військової Організації
Редагує Редаційна Колегія

Бібліотека

Полк. Є. Кононович